

GELİR VERGİSİ KANUNU ÇALIŞTAYI DEĞERLENDİRME RAPORU

25 NİSAN 2013

TÜSİAD VERGİ ÇALIŞMA GRUBU
TOPLANTILAR SERİSİ-III

Aralık 2015

Yayın No: TÜSİAD-T/2013-08/570

Meşrutiyet Caddesi, No: 46 34420 Tepebaşı / İstanbul
Telefon: (0212) 249 07 23 Telefaks (0212) 249 13 50

www.tusiad.org

© 2015, TÜSİAD

*Tüm hakları saklıdır. Bu eserin tamamı ya da bir bölümü,
4110 sayılı Yasa ile değişik 5846 sayılı FSEK uyarınca,
kullanılmadan önce hak sahibinden 52. Maddeye uygun
yazılı izin alınmadıkça, hiçbir şekil ve yöntemle işlenmek, çoğaltılmak,
çoğaltılmış nüshaları yayılmak, satılmak,
kiralananmak, ödünç verilmek, temsil edilmek, sunulmak,
telli/ telsiz ya da başka teknik, sayısal ve/ veya elektronik
yöntemlerle iletilmek suretiyle kullanılamaz.*

Kapak Tasarımı: TÜSİAD

ÖNSÖZ

TÜSİAD, özel sektörü temsil eden sanayici ve işadamları tarafından 1971 yılında, Anayasamızın ve Dernekler Kanunu'nun ilgili hükümlerine uygun olarak kurulmuş, kamu yararına çalışan bir dernek olup gönüllü bir sivil toplum örgütüdür.

TÜSİAD, insan hakları evrensel ilkelerinin, düşünce, inanç ve girişim özgürlüklerinin, laik hukuk devletinin, katılımcı demokrasi anlayışının, liberal ekonominin, rekabetçi piyasa ekonomisinin kurum ve kurallarının ve sürdürülebilir çevre dengesinin benimsendiği bir toplumsal düzenin oluşmasına ve gelişmesine katkı sağlamayı amaçlar. TÜSİAD, Atatürk'ün öngördüğü hedef ve ilkeler doğrultusunda, Türkiye'nin çağdaş uygarlık düzeyini yakalama ve aşma anlayışı içinde, kadın-erkek eşitliğini siyaset, ekonomi ve eğitim açısından gözeten iş insanlarının toplumun öncü ve girişimci bir grubu olduğu inancıyla, yukarıda sunulan ana gayenin gerçekleştirilmesini sağlamak amacıyla çalışmalar gerçekleştirir.

TÜSİAD, kamu yararına çalışan Türk iş dünyasının temsil örgütü olarak, girişimcilerin evrensel iş ahlakı ilkelerine uygun faaliyet göstermesi yönünde çaba sarf eder; küreselleşme sürecinde Türk rekabet gücünün ve toplumsal refahın, istihdamın, verimliliğin, yenilikçilik kapasitesinin ve eğitimin kapsam ve kalitesinin sürekli artırılması yoluyla yükseltilmesini esas alır.

TÜSİAD, toplumsal barış ve uzlaşmanın sürdürüldüğü bir ortamda, ülkemizin ekonomik ve sosyal kalkınmasında bölgesel ve sektörel potansiyelleri en iyi şekilde değerlendirerek ulusal ekonomik politikaların oluşturulmasına katkıda bulunur. Türkiye'nin küresel rekabet düzeyinde tanıtımına katkıda bulunur, Avrupa Birliği (AB) üyeliği sürecini desteklemek üzere uluslararası siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel ilişki, iletişim, temsil ve işbirliği ağlarının geliştirilmesi için çalışmalar yapar. Uluslararası entegrasyonu ve etkileşimi, bölgesel ve yerel gelişmeyi hızlandırmak için araştırma yapar, görüş oluşturur, projeler geliştirir ve bu kapsamda etkinlikler düzenler.

TÜSİAD, Türk iş dünyası adına, bu çerçevede oluşan görüş ve önerilerini Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)'ne, hükümete, diğer devletlere, uluslararası kuruluşlara ve kamuoyuna doğrudan ya da dolaylı olarak basın ve diğer araçlar aracılığı ile ileterek, yukarıdaki amaçlar doğrultusunda düşünce ve hareket birliği oluşturmayı hedefler.

TÜSİAD, misyonu doğrultusunda ve faaliyetleri çerçevesinde, ülke gündeminde bulunan konularla ilgili görüşlerini bilimsel çalışmalarla destekleyerek kamuoyuna duyurur ve bu görüşlerden hareketle kamuoyunda tartışma platformlarının oluşmasını sağlar.

Bu rapor, TÜSİAD Vergi Çalışma Grubu Başkanı Sayın Sedat Eratalar'ın başkanlığında, TÜSİAD Vergi Çalışma Grubu üyesi ve Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Sayın Hakan Üzeltürk'ün moderatörlüğünde, 25 Nisan 2013 tarihinde Sheraton İstanbul Maslak Hotel'de gerçekleştirilen Gelir Vergisi Kanunu Çalıştayı'nın deşifre metinleri temel alınarak, TÜSİAD Ekonomik Araştırmalar Bölümü tarafından derlenmiştir. Çalıştaya katkılarının yanı sıra, söz konusu rapora yönetici özeti kaleme alan ve raporun kısa bir versiyonunu derleyen TÜSİAD Vergi Çalışma Grubu Üyesi Sayın Can Doğan'a başta olmak üzere, moderatörümüz Sayın Hakan Üzeltürk'e, TÜSİAD Vergi Çalışma Grubu üyelerine ve tüm katılımcılara teşekkürü bir borç biliriz.

Aralık 2015

İÇİNDEKİLER

Yönetici Özeti1

1. Açılış Konuşmaları 5

TÜSİAD Vergi Çalışma Grubu Başkanı Sedat Erataalar _____ 5

Galatasaray Üniversitesi Öğretim Üyesi Hakan Üzeltürk _____ 5

2. Kavramsal Çerçeve 9

□ Gelir Vergisi Sistemlerinde Kriz Öncesi ve Sonrası Dönemde Gözlenen Dönüşümler

□ Finansal Kriz Sonrasında Öne Çıkan Gelir Vergisi Uygulamaları ve Seçilmiş Ülke Örnekleri

□ Vergi İdarelerinin Matrah Aşınmalarına Karşı Geliştirdiği Yeni Önlemler ve Ülkeler Arası İşbirlikleri

3. Türkiye'nin Seçenekleri ve Seçimleri 35

□ Güncel Koşulların Türk Vergi İdaresine Sağladığı Fırsatlar

□ Gelir Vergisi Sistemimizin Yapısal Sorunları

□ Vergi Gelirlerini Artırma Potansiyeli Olan Kentsel Rantlar Gibi Yeni Vergileme Alanları, Vergi Sistemini Düzenlerken Dikkat Edilmesi Gereken Hukuk İlkeleri ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar

□ Özet Olarak, Nasıl Bir Gelir Vergisi Kanunu İstemeliyiz?

YÖNETİCİ ÖZETİ

2006 yazında Vergi Konseyi uzun süredir Maliye Bakanlığı bürokratlarıyla birlikte üzerinde çalıştığı Kurumlar Vergisi Kanunu taslak çalışmalarını tamamlar tamamlamaz, ara vermeden Gelir Vergisi Kanunu'nun yeniden yazımı için çalışma gruplarını oluşturmuş ve yine Maliye Bakanlığı yetkilileriyle birlikte aralıksız 3 sene boyunca Gelir Vergisi Kanunu taslağı üzerinde çalışmıştı.

Konseyin her iki kanunla ilgili çalışmasında da yer almış olmanın son derece öğretici olduğunu itiraf etmeliyim. Gelir Vergisi Kanunu çalışmaları sırasında, o dönemde baskın küresel trendler araştırılmış; literatürde '*Nordique*' sistem olarak da anılan gelir vergisi yaklaşımının geliştirilmesine katkıda bulunan yabancı akademisyenlerden, yurt içinde hemen her gelir grubunu temsil edebilecek grup, kurum veya temsilciye kadar çok değişik çevrelerle bir araya gelinmiş; yabancı ülke uygulamaları yeniden gözden geçirilerek var olan bilgiler güncellenmiş; bir yandan taslağın geniş tabanlı bir uzlaşmanın ürünü olması için ve diğer yandan da uygulanabilir, basit ve şeffaf bir kanun taslağı ortaya koyabilmek için ciddi bir çaba sarf edilmişti.

Sonuçta, belki sürpriz gibi görünebilir ama, benim de açıkça taraftarı olduğum bir çok olumlu yönü nedeniyle, ortaya tek bir Gelir Vergisi Kanun taslağı değil; çiçeği burnunda Kurumlar Vergisi Kanunumuzla da bütünleşik bir "Gelir Vergileri Kanunu" taslağı çıkmıştı. Bu taslak çeşitli nedenlerle kurumlar vergisi kanun taslağının yasalaşma hızını yakalayamadı; Maliye Bakanlığı taslağı yeniden ele alarak kurumlar vergisini dışarıda bırakan yeni bir kodifikasyona gitti; ardından 2013 yılında TBMM'ne yine kurumlar vergisi kanunu ile bütünleşik tek bir gelir vergisi kanunu tasarısı sevk edildi.

Bu vesileyle yeniden gündeme gelen gelir vergisi kanunu tasarısı için TUSİAD tarafından 2013 Nisan'ında düzenlenen Çalıştay, yukarıda bahsettiğim uzun soluklu, yorucu, keyifli ve kesinlikle öğretici süreci, yaşayanlara yeniden anımsatmaya ve diğer katılımcılara da ana başlıklar halinde aktarmaya mükemmel biçimde katkı sağlıyor. Çalıştay konuşmalarının çözümlenerek yayına hazırlanması da, büyük ölçüde ilk versiyonlarına sadık kalan bu yasa tasarısının oluşturulma sürecine etki eden temel dinamiklerin ve tartışmaların, kısıt altında aşılmaya çalışılan sorunların, teorik ve pratik kaygıların ana hatlarını daha geniş bir kitleye ulaşılmaya hizmet edecek. Çalıştayın bu başarısının gerisindeki etmenlerin başında, kuşkusuz katılımcılarının aynı zamanda gelir vergisi yasa tasarısı çalışmalarında beraber çalıştığımız değerli uygulamacı ve akademisyenlerle de büyük ölçüde örtüşmesi ve böylece katılımcıların geçmişte bu alandaki çalışmalara yön veren dinamikleri Çalıştay gündemine de başarıyla taşımış olmalarıdır.

Böylece okuyucu, bu raporla beraber, gelir vergisi sistemlerinin belli başlı yaklaşımlarının konunun uzmanlarınca nasıl ele alındığını görecektir; "*ilk ve temel tercih*" olarak kaynak teorisi ve net artış teorilerinin ayrıntılı bir irdelemesini bulmaktan başka; gelir vergisi alanında son

15-20 yıla damgasını vuran küresel eğilimler üzerine yürütülen son derece sürükleyici yorum ve tartışmalarla karşılaşacak.

Çalıştayda ortaya konan fikir ve değerlendirmeler, vergileme alanındaki *büyük trendlerin* 2008-2009, hatta 2010 yılının gündeminde yer tutan ve bugün bile nihai adlandırması tamamlanmamış küresel krizin etkisi altında kalarak ne yöne doğru evrildiğini de gözler önüne sermektedir. Belirtmeliyim ki, o tarihte katılımcıların *öngörü* olarak dile getirdiği bazı vergisel senaryolar, bugünün sıcak gündemi ve gerçeğine dönüşmüştür.

Çalıştayda yapılan konuşmaların kayıt ortamından çözümlenmesi suretiyle yayına hazırlanan bu raporda, konuşma diline de sadık kalınmıştır. Ayrıca okuyucuya takip kolaylığı sağlaması amacıyla, çalıştay gündemindeki konuların akış başlıkları da raporun girişine eklenmiştir. Bu çerçeveden de fark edileceği üzere, çalıştayda ele alınan konular, vergi tekniğinin belki birçoklarınınca anlaşılmaz bulunabilecek teknik detaylarına sıkışıp kalmadan, parçası olduğumuz küresel sahnenin öne çıkan/kendisini dayatan gerçekliklerini kriz öncesi ve sonrası gelişme seyrine göre irdeleyerek, bu gerçeklikleri kendi özgün ülke koşullarımızla nasıl bağdaştıracağımızı ve bu çift yönlü etkileşen dinamik tabloyu bir “gelir vergisi reform” tualisi üzerinde nasıl resmedebileceğimizi sorgulamaktadır.

Can Doğan

TÜSİAD Vergi Çalışma Grubu Üyesi

Aralık 2015

BÖLÜM 1

AÇILIŞ KONUŞMALARI

1. AÇILIŞ KONUŞMALARI

SEDAT ERATALAR

TÜSİAD VERGİ ÇALIŞMA GRUBU BAŞKANI

Değerli katılımcılar, hepinize TÜSİAD adına hoş geldiniz diyorum. Bugün aslında bürokrasiden de katılımcılarımız olacaktı ve halen de bize katılabilirler, yolda olduklarını düşünüyoruz. Öncelikle, Sayın Müsteşar çok severek ve isteyerek katılmak için davetimizi kabul etmişti. Sayın Gelir İdaresi Başkanı da. Ancak, Sayın Müsteşar'ın yurtdışı seyahati ve Mehmet Bey de başka bir programı nedeniyle iptal etmek zorunda kaldılar. Muhtemelen Sayın Genel Müdür Ünal Bey toplantımızı şereflendirecek. Onun dışında Sayın Mustafa Dakın ve Sayın Bülent Sarıgül de umuyoruz kısa bir süre içerisinde bize katılacaklar.

Bizim bugünkü çalıştayımızda şu anda çok güncel olan ve uzun yıllardır beklediğimiz ki özellikle 2006 yılındaki kurumlar vergisi yasasının yeniden baştan yazılmasının tarihinden itibaren aşağı yukarı 7 yıldır beklediğimiz gelir vergisi çalışmalarının hız kazanmış olması ve bundan dolayı da Türk iş adamları camiası olarak bu konuda siz değerli katılımcılarla birlikte nasıl bir gelir vergisi beklentisi içinde olmamız gerektiği konusunu bugün tartışmak istiyoruz. Çalıştayımıza lütfettiler, çok teşekkür ederim kendisine, Prof. Sayın Hakan Üzeltürk başkanlık edecek. Kendisinin hem vergici ama daha çok akademik bir yapısı olması bu konuda artı bir değer ekleyecektir diye ben eminim. Şimdi müsaade ederseniz sözü ona vereceğim. Katılımınız için tekrar teşekkür ederim.

HAKAN ÜZELTÜRK

GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ

Teşekkür ederim Sayın Başkan. Değerli konuklar hepiniz hoş geldiniz. Bir gelir vergisi çalıştay yapma fikri, tabii TÜSİAD bünyesinde, uzun süredir düşündüğümüz bir konu idi. Bu konuyu bugün hayata geçiriyoruz. En azından üstad 2007 yılından beri bazı şeyleri, yeni gelişmeleri beklediğimizi söyledi. Doğru. Ama onun öncesinde de 2003 senesinden beri, gelir vergisi konusunda reform ya da reform benzeri revizyon da olabilir, geniş kapsamlı bir gelişme umudumuz vardı. O zaman da hatta ticaret kanunu ile ilgili çok zaman geçti, hala olmadı eleştirilerini yapıyorduk. Başımıza geldi. Dolayısıyla, gelir vergisi ile ilgili biz de Vergi Konseyi bünyesinde başladığımız çalışmalarda 10 yılı doldurmuş bulunuyoruz.

Bildiğiniz gibi, uygulamada gelir vergisi ile ilgili bazı tasarılar var. Bu zaman zaman bazı kişilerin elinde bulunabiliyor. Bazen bakanlık bünyesinde görülebiliyor. Fakat ortada net bir ilerleme yok. Dolayısıyla, bu tür bir ilerleme olmadığı müddetçe biz de bir katkımız olabileceğini düşündük. En azından bugün buraya kendileri gelecekler herhalde, Gelir İdaresi bünyesinde bazı değerli bürokratlar da bazı fikirlere sahip olacaklardır. Bunlar da belki tasarıya eklenmek açısından olumlu olabilecektir. Sayın müsteşar da zaten bu konuda olumlu görüşlerini bildirdi. Ben bu konuda neler yapılabileceği konusunda bazı fikirler edinmek istiyorum dedi. Bu fikirler de umarım faydalı olur. Bir şekilde metne yansır. Her

yansıyacak görüş bizler için ilerlemedir. Bu nedenle bu kadar değerli uzmanın bir arada olmasının olumlu olduğunu düşünüyorum.

Konuyla ilgili TÜSİAD bünyesinde yaptığımız çalışmalarda bir çalışma takvimi oluşturduk. Bu çalışma takvimi içerisinde bugünkü zamanımız oldukça geniş. Konuyu ikiye ayırdık. Öncelikle, kavramsal çerçeve başlığı altında konunun uluslararası alanda, kriz döneminde, kriz dönemi sonrası izlenen politiklardaki boyutunu izlemeye çalışacağız. Ondan sonra somut olarak Türk vergi sistemine bunun nasıl yansımaları gerektiği konusundaki görüşlerinizi öğrenmeye çalışacağız. Bu konuda şuna dikkat etmek lazım: Elimizde bir tasarı olsa bile, bunu esas almadık. Bir gelir vergisi reformunda ya da kapsamlı bir revizyonunda neler olmalıdır, temel parametreler nedir, olmazsa olmazlar nelerdir bunları en azından belirlemeye çalışacağız. Tabii bunların büyük bir kısmını sizler de biliyorsunuz, bizler de toplantılar vesilesiyle uzun zamandır konuşuyoruz. Ama bugün burada en azından 2013 senesi itibarıyla ne noktaya geldiğimizi görmek ve geleceğe dönük beklentileri söylemek, bunları da yazılı metin haline getirmek suretiyle belki bir katkı sağlayabiliriz diye düşünüyoruz. Çünkü herkesin, özellikle sektör temsilcilerimizin, uzmanlarımızın söyleyecek çok şeyi olduğunu biliyorum. Bugün mümkün olduğunca verdiğimiz başlıklar sırasında gidelim. Konuşmalara müdahale etmek anlamında değil ama kısa ve öz konuşmalarla devam edelim, çünkü bunların da kayıtları alınacak ve daha sonra yayınlanacak. Aşama aşama gidersek daha verimli olacağını düşünüyorum. Zaten hepiniz bu konuda tecrübeli kişilersiniz.

İzninizle ilk kısma başlamak istiyorum. Kavramsal çerçeve: burada çalışmalarımızda üçlü bir grup yaptık. Gelir vergisi sistemlerinde kriz öncesi ve sonrasında ne gibi dönüşümler olduğunu yani krizlerin gelir vergisi sistemine etkileri. Buradaki gelir vergisini geniş anlamda düşünmek lazım. Yani kurumlar vergisini de düşünmek lazım. Bu açıdan politikaları konuşurken belki gelir üzerinden işlenecek politikaları konuşmakta fayda var. Ama Türk vergi sistemine baktığımızda, spesifik olarak madem konumuz gelir vergisi, gelir vergisi üzerinden gitmekte fayda olacaktır. Aksi takdirde, zaman daha da genişleyecek. Yine bildiğiniz üzere, Maliye Bakanlığı'nın daha önceki ifadelerinde de rastladığımız gibi, iki vergiyi bir araya getirme düşüncesi zaman zaman oluşuyor. Tabii karar hükümette ama buna yönelik olarak bazı düzenlemeler kurumlar vergisi çalışmalarında da zaten yapmıştık. Gelir vergisinin bu özelliğini de dikkate alırsak belki bir bütün olarak değerlendirmek de faydalı olabilecektir. İlk önce gelir vergisinin kriz dönemlerindeki durumu nedir, ne hale gelmiştir, krizlerden nasıl etkilenmiştir bunlara bakacağız. Daha sonra finansal krizler sonrasında veya genel olarak ekonomik krizler sonrasında ne gibi yeni öneriler ya da sistemlerde ne gibi değişiklikler olduğunu ortaya koymaya çalışacağız. Daha sonra da vergi idarelerinin bu yeni ortaya çıkan durum karşısındaki tavrı nedir bunlara bakmaya çalışacağız. İlk bölüm için programımız bu şekilde.

O zaman ilk kısmıyla başlayalım. Gelir vergisi sistemlerinde kriz öncesi ve sonrası dönemde gözlenen dönüşümler. Burada mümkünse bazı kurallara değinmekte fayda var. Sorumlulukla ilgili, gelirin şahsılığı ile ilgili, artan oranlılıkla ilgili veya ayırım kuramıyla ilgili bazı fikirleri de beyan etmek faydalı olabilecektir. Kriz öncesi ve sonrası neler gelişmişse ben hepinize söz vermeye çalışacağım.

BÖLÜM 2

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

- **Gelir Vergisi Sistemlerinde Kriz Öncesi ve Sonrası Dönemde Gözlenen Dönüşümler**
- **Finansal Kriz Sonrasında Öne Çıkan Gelir Vergisi Uygulamaları ve Seçilmiş Ülke Örnekleri**
- **Vergi İdarelerinin Matrah Aşınmalarına Karşı Geliştirdiği Yeni Önlemler ve Ülkeler Arası İşbirlikleri**

ATEŞ OKTAR

Değerli hazirun hepinizi saygı ile selamlıyorum. Ayrıca, bu toplantıyı düzenleyenlere de şükranlarımı sunuyorum. Bendeniz İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Bölümü öğretim üyesiyim. Tabii zor bir sorunsal ortaya koydu Hakan Hocam. Gelir vergisinin ya da diğer vergilerin bir yapısal yönü var şüphesiz ki. Bunu belki bir mühendislik işi olarak nitelendirmek mümkün, konunun bir de konjonktürel yönü var. Şimdi kavramsal çerçeve başlıklı birinci bölümün ilk alt ayırımında gelir vergisi sistemlerinde kriz öncesi ve sonrası dönemde gözlenen dönüşümler ifadesi yer alıyor. Tabii hangi kriz? Yani önce mesela 1929 krizi gibi büyük, çok uzun yıllar etkisini sürdüren krizler mi, daha kısa vadeli krizler mi, ya da Türkiye'deki 2001 vs. gibi krizler mi, bunları mı kastediyoruz? Yapısal olarak gelir vergisinin formüle edilmesi tabii ki mümkün ama krize tepki verebilecek şekilde düzenlenmesi için bir de konjonktürel yönünün dikkate alınması gerekiyor. Yani konjonktürel esnekliğin olması gerekiyor. Bu da çok kolay bir şey değil. Kriz dünden bugüne patlak veriyor ve ondan sonra da hemen oturup, vergi yasalarında düzenleme yapmak, tarifeyi değiştirmek vs. de o kadar dünden bugüne olacak bir şey değil. Bu nasıl olacak? Bunu bir tartışma konusu olarak ortaya atıyorum. Cevabını ben de çok net biliyor değilim. Bir de gelir vergisi niye alınıyor? Belki buradan başlamak lazım. Yani gelir vergisi, tabii ben gelir vergisi deyince kişisel gelir vergisini kastettim. Kurumlar vergisini daha farklı bir yere oturtmak mümkün. Zaten ortak noktaları her ikisinin de gelir üzerinden oluyor olması. Ama mükellefleri bir hayli farklı birbirinden. Amaçları da muhakkak ki farklı. Kriz öncesi – kriz sonrası dönemlerde, olayın 'fiscal' boyutu hazine açısından taşıdığı önem vergi yüklerinin azaltılması, böylece piyasada özel ekonomi öznelerinin elindeki yatırılabılır, kullanılabilir fonların artmasının sağlanması, böylece piyasa ekonomisinin teşviki öngörülebilir. Ayrıca, örneğin kriz döneminde ya da kriz sonrası dönemde gelir dağılımı ile ilgili amaçlar, keza iktisadi büyüme amacı gibi birtakım başka amaçların yine belki daha bir ön planda mütalaa edilmesi gerekebilir.

Konu çok boyutlu, bir anda her şeyi ifade etmek dahi çok zor doğrusunu isterseniz. Ancak, şöyle basitleştireyim. Konunun bir yapısal yönü var, bir de konjonktürel yönü var. Gelir Vergisinin krize karşı çabuk tepki verebilecek bir yapıda nasıl oluşturulabileceği tartışılmalı. Kriz bir yana, gelir vergisinin amacı da tartışılmalı. Gelir vergisi alınmasa olur mu? Gelir unsurlarında da bir tefrik, bir ayırım daha farklı bir biçimde yapılabilir mi? Örneğin, ticari kazanç ticari ve sınai faaliyetlerden doğar ama burada acaba bir sınai

kazanç ayırımı yapmak mümkün mü? Yani üretimin daha farklı vergilendirilmesi, istihdam sağlamaya göre ya da buna benzer birtakım kriterlere göre farklı değerlendirmeler yapılması söz konusu olabilir mi? Zaman kısıtı nedeniyle çok şeyi bir arada ifade etmeye çalıştım. Şimdilik söyleyeceklerim bunlar, ama soru sorulursa açabilirim. Ben sadece bu tartışma konularını ortaya koymak istedim. Teşekkür ederim.

HAKAN ÜZELTÜRK

Teşekkür ederim. Şu açıklamayı yapmama izin verin. Tabii krizlerin ne kadar geriye gideceği konusunda mesela 1929 hatta daha önceki yüzyıllardaki ve özellikle 1800'lerdeki çok sayıda krize dahi gitme imkânı var ama mümkün olduğunca yakın planda kalmak lazım. O nedenle 2001 ve 2008 krizleri sonrasında daha yakın dönemdeki etkilerini gözlemleyelim. Çünkü ekonomiler çok hızlı geliyor. Bu açıdan temel olarak istediğimiz nokta krizlerin gelir vergisi sistemlerine etkileri. Biraz önce saydığımız hususlardan neleri bozdu? Çeşitli terimler söyledik. Ayrım kuramı, artan oranlılık, sorumluluk. Neleri bozdu, nelerden insanlar kaçmaya başladı? Daha sonra da idarenin buna karşı aldığı tedbirleri göreceğimiz için o dengeleri kurmak önemli. Yoksa teorik bazda sonsuza kadar tartışma imkânı var.

SEDAT ERATALAR

Benim eklemek istediğim bir husus var. Burada krizle kastettiğimiz sadece Türkiye'nin yaşadığı kriz de değil. 2008 dünya krizi özellikle Avrupa'da yaşanan ve Avrupa'daki vergi otoritelerinin bu kriz öncesi / sonrası ağırlıklı, göstermiş olduğu reaksiyonlar. Bu konuda tabii uzman katılımcılar da var. Oradaki görüşlerini paylaşırlarsa ki bir amacımız da oydu.

HÜSEYİN PERVİZ PUR

İstanbul Yeminli Mali Müşavirler Odası Genel Sekreteriyim. 23 yıldır bu görevi devam ettiriyorum. Sezai başkanım ve yönetim kurulu üyelerinin sizlere ve değerli meslektaşlarıma sonsuz sevgilerini ve saygılarını ulaştırıyorum. Çağırduğumuz için çok teşekkür ederiz. Gerekli ve çok tartışılması gereken bir konu. Fakat bu konu sadece gelir vergisi ile ilgili değil, gelir vergisinin diğer bağlantıları var. Sadece gelir vergisini ele aldığımız zaman bu gelir vergisinin karşısında kurumlar vergisi ve vergi usul kanunu da çıkmaktadır. Bu bütündür. Ama gelir vergisi esas alınabilir. Yalnız şöyle bir rakam vereyim: Biz 1962'den 2001'e kadar 52 tane gelir vergisi kanunu değişikliği yapmışız. 2001'den 2010'a kadar da 19 tane yapmışız. Bu hızla gelişen ekonomilerde kriz döneminde olsun, kriz dönemlerinden sonra olsun kriz dönemlerine Keynesyen teorinin yani devleti desteklemenin gerekirse bilahare ödenmek üzere varlık vergisi bile alınacağını öneren katı kuralları da uygulanmıştır Avrupa'da savaş sonrası. Ben bu toplantıya gelirken özet başlıklarla bu yazımı hazırladım. Bunu okumama müsaade eder misiniz yoksa gelir vergisine mi sadece yüklenelim? Ondan sonra ikinci aşamada mı o konuşmayı yapayım?

HAKAN ÜZELTÜK

Üstad genel konuları esasında burada konuşmakta fayda var. Çünkü ikinci aşamada Türk vergi sistemi üzerinden gideceğiz.

HÜSEYİN PERVİZ PUR

Bu konuşmam tamamen odamın ve şahsım adına yaptığım çalışmalarladır. Müfredat ve diğer bilgilenmek isteyenler için kaynaklar Yeminli Mali Müşavirler Odası'nda mevcuttur. Maliyeci üstad Ali Alaybek: Vergi rejiminde mesuliyetten kaçan, her şeyi merkezden soran, tebliğlerle, emirlerle yetki kullanımına sınımsız bağlanan, amire hürmeti korku halini alan memurlarla iş görülmez. Biz 1967'den hatta 1950'den 1960 yılına kadar bu baskıyla memurları sıktık. İnceleme elemanları dâhil olmak üzere mükellefe elimizi hiç uzatmadık. Üstad Ali Alaybek'in ısrarla istediği mükellefe yumuşak yaklaşım ve mükellefin elinden tutan yaklaşım. Bu ne zamana kadar devam etti? Ben bu kitabımda 700 küsur sayfa iki tane büyük - dev gördüm dedi. Birincisi, Türkiye ekonomisinin 10 yıllık gelen süreçteki kalkınması, ikincisi, 2009'da çıkan 6009 sayılı torba kanunu ile bazı yetkilerin ve bazı değişikliklerin yapılmış olmasıdır. Torba kanunuyla beraber 2008-2013 stratejik planlama Gelir İdaresi Başkanlığı'nın bu kitabı stratejik planlamada en önemli amaç, hoş geldiniz Ünal Bey. 2009'da yeniden değişen bir Maliye Bakanlığı var. 2009'da değişen bu Maliye Bakanlığı baştan aşağıya dev bir bakanlık haline dönüşmüştür. Eski bakanlığı saygı ile ve dürüstlüğü ile tarihteki yerine oturtmuştur. Ama şimdi çok değişik, çok açık, mükellefe el uzatan, hatta 400 bin tane gayrimenkul mükellefini bilgisayardan ve bankalara ödenen paralardan 1 milyon 200 bin kişiye çıkartan ve bundan dolayı da çok büyük bir gelir elde eden -beyannameden dolayı- bir Maliye Bakanlığı mevcut. Bütün mükellefleri vatandaşlık numaralarından servet harcamalarından tutun bankadaki hesaplarına kadar girip, kiralardan ödenmesinden başka banka hesaplarındaki değişikliklere kadar girilmektedir. Artık gelir vergisi kanununu uygulamak eskiden olduğu gibi memurun mükellefe baskı yapması sonucu değil. O devir kapandı. Memur artık mükellefe elini uzattı. Bakanlık vasıtasıyla uzattı. Çünkü önce bu stratejik raporda birinci planda mükellef geliyor. İkinci planda Maliye Bakanlığı memurları geliyor ve ondan sonra bu memurların incelemeler dâhil kısıtlanan incelemeler artık bir yılla 1.5 yıl arasında bitirilsin, tutanak tutulsun, mükellefe hangi konudan dolayı inceleme yapılacağına açıklaması yapılsın. O zaman demek ki, bakanlık mükelleften vergi korkusunu kaldırıp kayıt dışı ekonomiyi Türkiye'ye çekme çabası içinde çok müspet bir faaliyet göstermiştir. Burada benim önerilerim olacak ama önce şu var: Günümüz Maliye Bakanlığı'nda gelir vergisi sistemi nasıl çıkacaksa o çıkacak olan gelir vergisi sisteminin az çok hayalini kuruyorum. Çünkü orada bir Amerikan modeli gelir vergisinin getirilmesini savunuyorum. Bu modelde, yani yapılacak olan bu işlemlerde, gelir vergisinin korkusunun yaygınlaşmaması ve kayıt dışı ekonomiyi içeriye çekmesi için vergi dilimlerinin düşürülmesini hiç olmazsa 5'er puan düşürülmesini ve kurumlar vergisinin de aynı şekilde tek % 20 değil, % 10'dan başlayıp % 20'ye kadar inen yani üç kademe. Küçük işletmeler var, KOBİ'ler var. Bunlara da % 10 indirmek suretiyle 10, 15, 20 kademeli % 5 indirmeli bir sistem uygulanması ve stopajın da % 10'a indirilmesi gerekmektedir. Biz gelir vergisini yaptığımız zaman Maliye Bakanlığı mükellefin elini

sıkmak üzere bir kanun yapmalıdır ve yapacaktır. Mükelleften vergi psikolojisini ve vergi eğitiminin verilebilmesi için bizim orta eğitimden itibaren verginin devamlı olarak mecburi bir ders olarak okutulması, yarın öbür gün artık sanayide tırnaklarıyla topraktan kazanıp da fabrikalarını kuranlar üçüncü nesle fabrikalarını devrettiler. Üçüncü nesil nerede yetişti? Hepsi yurtdışında gelişti. Türkiye'nin ekonomik gelişmesindeki, sanayileşmesindeki ve işsizliğin azalmasındaki en büyük etken üçüncü dönemin işleme alınmasıdır. O zaman biz bu üçüncü işleme mesela Bakanlık öyle bir teşvik kanunu çıkarttı ki, eski teşvik kanununda Bitlis'de fabrika kuruyor ve oraya yatırım yapıyorsam mükellefiyetimi Bitlis vergi dairesinde yapmam lazımdı. Oradaki şirketimin zararını İstanbul'daki ana merkezden düşemiyordum. Bunu kaldırdı. Yani bu teşvik kanunu ufak tefek bir teşvik kanunu değil. Fakat dikkat ediyorum, fazla bir ilgi görmedi, bir tepki de görmedi. Bu olağanüstü bir değişiklik. Yani bunun üstüne nasıl gidilmez, bunlar nasıl atlanır? Onun için maliye sınıfının mutlaka kurulması lazım. Artık biz 657 sayılı kanundan çıkacağız.

HAKAN ÜZELTÜRK

Çok teşekkür ederim üstad. Tabii burada üstadın geniş perspektifinin konulara bakış açısında da önemli etkileri olacaktır. Kendisi hem geçmiş dönemde, hem de şimdi bu konuda iyi çalışmalar yapıyor. Ekonomiyle ilgili eserlerini ben de takip ediyorum. Söylediği noktalar tabii daha sonra da tartışacağımız bazı bölümler olmakla birlikte, bazı açılardan teorileri tartışalım. Doğru. En azından aynı problemler sırf maliye için değil yargıçlar için de söylenebilir. Onların da karar verme mekanizmalarını etkilemeyecek yaşam koşullarına kavuşturulmaları gerekebilir. Bunlar hep söylenir. Ama mükellef odaklı yaklaşım, mükellef bilinci artırıyor. Doğru. Bütün dünyayı da ilgilendiren bir konu olduğu için bizim de bunun dışına çıkmamız mümkün değil. Dolayısıyla, dünyadaki gelişmeleri en azından mükellef bazında izleyip, herkesin her şeye rahatça ulaşabileceği bir ortamda onların da mükellef haklarını koruyucu etkilerini gözetmemiz gerekiyor. Bu konuda zaten burada da uzmanlar var. Çok da çalışılan konulardan bir tanesi.

Ben Sayın Ünal Tayyan'a da hoş geldiniz diyorum. Biz başlangıçta kendisine kısa bir konuşma imkânı tanımak isterdik. Şimdi genel çerçeveyi konuşuyoruz.

NURİ DEĞER

Yeminli mali müşavirim. Davet edildiğim için teşekkür ediyorum. Gelir vergisi kanun tasarisının güncelleştiği bir dönemde TÜSİAD'ın Vergi Çalışma Grubu'nun bu konuyu ele almış olmasından dolayı da gerçekten tebriklerimi sunmak istiyorum.

Sayın Başkan, Türk vergi idaresinde, tabii, gelir vergisi en önemli konuların başında gelmektedir. Dünyada da böyledir. Vergiler içerisinde de en adil olanıdır. Yani sosyal adalet ilkelerine en uygun vergidir. Dolayısıyla, her zaman için bu vergi güncelliğini koruyacaktır. Türk vergi sisteminde gelir vergisinde yapmamız gereken konularda birincisi, tabii ki krizlerle mücadelede bu vergi sistemini iyi bir enstrüman olarak kullanmak. İkinci bir konu, tabii ki, en azından bu vergi sistemi sayesinde krizlere düşmemek; mümkün merteye krizleri önceden görebilmek. Üçüncü bir konu ise, şüphesiz, daha ideal bir Türk ekonomisinin ve Türk toplumunun şartlarına uygun bir gelir vergisi sistemini oluşturmak. Şüphesiz, ekonominin bütün sorunlarını gelir vergisi kanunu ile de çözmek mümkün değil.

Gelir vergisi kanunu elbette çok önemli bir konu ama gelir vergisindeki yapısal sorunları Türk ekonomisinde, Türk vergi sisteminde kaynaklanan sorunlardan da elbette ayıklayamayız.

Krizler konusuna gelince, öncelikle krizi teşhis etmemiz lazım. Krizin yabancı dildeki manası daha çok düşüş manasına geliyor. Öyle olunca demek ki ekonomide kötüye gidiş dönemleri oluyor. Biz 2000'den önceki yıllarda yüksek oranlı enflasyonlar yaşadık ve o dönemlerde Türk vergi sisteminde özellikle yer alan –ben o dönemlerde gelir idaresinde çalışıyordum- maktu rakamlar aşınıyordu. Şartlara cevap veremiyordu. Oranlar gayri adil kalabiliyordu. Hemen hemen tüm vergi kanunlarına hatta belki genel bir yetki de olabilirdi. Bakanlar kurulundan maktu oranları enflasyon oranında arttırma yetkisi verildi. Keza, oranlarda da belirli nispetler dâhilinde, anayasanın verdiği yetki dâhilinde, indirme ve yükseltme yetkisi verildi ve bu yetkiler de kullanılıyor. Şunu bütün samimiyetimle söylüyorum: Türk gelir idaresi gerçekten ender görülen fedakâr bir idaredir. Gecesini gündüzüne katar. Biraz önce Sayın Hüseyin Bey rakamlar da verdi. Benim de çalıştığım zamanlarda istatistikler de yapmıştık. Aşağı yukarı meclisten çıkan 10 kanundan biri vergi kanunu ile ilgilidir. Gerçekten vergi idaresi devamlı çalışıyor ama Türk ekonomisinin tabii yapısal sorunları var. Buna rağmen halen dolaylı vergilerin Türk vergi gelirleri içerisindeki payının yüksekliği tabii ki rahatsız edici bir şey. Biz bunu azaltmaya çalışmalıyız. Krizde görüyoruz; fakat kriz tabii alınan tedbirlere de bazen olumsuz etkisi oluyor. Şöyle ki, hepimizin bildiği gibi verginin üç tane fonksiyonu var. Ekonomik fonksiyonu, mali fonksiyonu, sosyal fonksiyonu. Ama bu fonksiyonlar da maalesef birbirleriyle çelişiyor. 2008'den sonra dünyada yaşananlardan çok şükür biz ülke olarak onlar kadar etkilenmedik. Belki hiç etkilenmedik diyemeyiz. Kalkınmanın geçen sene % 2.2'de kalması önceki yıllara göre bir hayli düşük bir rakam. Ama en azından ekşiye düşmemiş olması, hatta artı olması, ve 2013'ün daha güzel göstergeler vermeye başlaması olumludur. Dünyada gördüğümüz krizde ise, bir yandan devlet gelirleri azalıyor, işçi çıkarmaları artıyor, talep düşüyor, fabrikalar kapanıyor; bir yandan devletin gelire ihtiyacı var. Ekonomiyi canlandırmak için gelirleri arttırması lazım. Bir yandan da gelirlerde düşme var. Ne yapmak lazım? Başka ülkelerde görüyoruz. Mesela Güney Kıbrıs örneğinde. Mevduatlara yüksek oranlı stopajlar geliyor. Hatta Fransa'da bildiğimiz bazı insanlar milliyetini değiştirdiler. Bugün bazı ülkeler acı reçeteyi uygulamayacağız diyorlar. Yani talebi düşürücü tedbirlerden kaçınmak lazım. Türk gelir vergisinde bu gibi yetkiler vardır Bakanlar Kurulu'nda, 94'ncü maddede Bakanlar Kurulu'na gelir unsurları itibariyle yetkiler vardır. Türk ekonomisinde özellikle dış açık geçmişte olduğu gibi 50'li yıllardan, 60'lı yıllardan bugüne kadar ekonomik krizlerimizin temelinde yer almış bir konudur. Yani bizde maalesef dünyada tekel durumunda olduğumuz pek fazla madde yok. İhracatçı bir ülke değiliz. Daha çok özellikle enerji konusunda dışa bağımlı bir ülkeyiz. Cari açığımızdaki iyileşmeye rağmen dış borçlarımız ve cari açık devam ettiği için bizim alacağımız tedbirlerin başında cari açığı azaltmak olmalıdır. Nitekim, borsada yabancı alımlarda verginin sıfırlanması eleştirildiyse de, yabancı sermayeyi ürkütmemek bakımından ben faydalı olduğu kanaatindeyim. İlk böyle bir giriş yaptım. Biz hem krizle mücadele için tedbirler düşünceğiz, hem de geleceğe ilişkin kayıt dışı ekonomiyle mücadele etmek için ne yapılması gerekir diye düşünceğiz. Öneriler bölümünde de söz verirseniz fikirlerimi arz ederim.

HAKAN ÜZELTÜRK

Çok teşekkürler Sayın Değer. Pratik olarak bazı noktalar ön plana çıkmaya başladı. Öncelikle, kriz dönemlerinde gelir bulma telaşında idareler. Dolayısıyla, bu geliri bulmak için bazı ek önlemler almak zorundalar. Zaten ikinci kısımda da kriz sonrasında öne çıkan uygulamalar, seçilmiş ülke örnekleri konuşulacak. Aslında birbiriyle çok yakından ilgili iki konu. Bazı ülkeler ek vergiler talep ediyorlar veya yeni kaynak yaratıcı önlemler alıyorlar. Bu çerçevede aslında gelir vergisine gidersek demek ki, yapısal bozuklukları konuşacağız. Onlara bazı etkileri olacak. Ama bütçe açıklarını önleyebilmek için, cari açıkları önleyebilmek için bazı tedbirler alınması gerekecek. Tabii Sayın Değer Bakanlar Kurulu'na verilen yetkiden bahsetti. Çok hızlı olmayı da sağlıyor aslında. Kanunilik temel ilkedir diyoruz ama kanunilik o kadar hızlı işleyen bir süreç değil. Fakat burada dikkat edilmesi gereken süreç de bakanlar kuruluna yani yürütme organına verilen yetkinin sınırlarının belirlenmesi. Taban ve tavanlar hep tartıştığımız konular. Sıfıra kadar indirme yetkisi verilebilir mi, verginin kaldırılabilmesi anlamına gelir mi? Keza 73'de yine çok tartıştığımız hukuk kısmında da bahsedeceğiz belki, istisna ve muafiyet konusunda Bakanlar Kurulu'na yetki verilebilir mi? Verginin kaldırılması anlamına geleceği için aslında verilmesi de son derece sakıncalı sonuçlar doğuracaktır. Kısmi istisnalarda bazen olumlu olabilir fakat tam istisna ve muafiyetlerde sıkıntılar var. Bu kapsamda konuşmak isteyenler var mı? Yani finansal krizlerin gelir vergisi sistemlerine etkileri. Bu konuda hatta iki başlığı da birleştirebiliriz.

ŞABAN ERDİKLER

Yeminli mali müşavir. Çok hayırlı bir girişim. İnşallah arkası gelir. Sanıyorum birçoğumuzun kafasında var. Masaya otururken şöyle bir varsayım var gibi geliyor. Biz gelir vergisi sisteminde krizlere daha uyumlu hale gelmek için bazı değişiklikler yapmak zorundayız. Gelir vergisi bağlamında ele alınacaksa buna evet demek imkânı var. Meseleye daha geniş bir perspektifle bakıldığında ise, şunu görüyoruz gibi geliyor bana. Türk vergi sistemi aslında krizde gayet iyi performans göstermiştir. Kamu açıklarına bakıldığında, devlet harcamalarının düzeyi göz önünde tutulduğunda Türkiye'nin vergi sistemi kamu harcamalarını finanse etmek bakımından iyi performans göstermiştir. Kabul edilebilir bütçe açıklarıyla, kabul edilebilir borçlanmalarla sistem bugüne kadar başarıyla getirilmiştir. Ama bununla beraber hemen bir gerçeğin de altını çizmek gerekiyor. Bu başarı eğer varsa büyük ölçüde dolaylı vergiler alanında sağlanmıştır. Nitekim, vergilerin kendi içinde dağılımına bakıldığında 70'in üzerindeki dolaylı vergi payı ve gelir vergisinin % 30'luk payı içinde stopaj yoluyla alınan vergilerin yüksekliği burada da gelire dayalı vergilerde bir başarısızlığın altının çizilmesi gerektiğini bize gösteriyor. Bunlar yeni şeyler değil, hepimizin bildiği konular. Benim aslında tekrar ettiğim şeyler. Peki, ne yapmak lazım? O noktaya gelmek için henüz erken. Ama çok temel bir gerçeğin de altını çizmek lazım başlangıç olarak. Eğer gelir vergisi sisteminde bir başarısızlık varsa en azında dolaylı vergiler / dolaysız vergiler ayırımında dolaysız vergiler bacağında önemli atılımlar yapılması ihtiyacı varsa bu yine krizden çıkılmasının sağlanması bağlamında da ele alınabilir. Hiç krize girilmemesi veyahut da krize girilmesine engel olunması otomatik stabilizatör görevinin ifa edilmesi anlamında da ele alınabilir. Burada bu başlık altında hocamın da ifade ettiği gibi bir sürü tedbirler düşünülebilir. Bir sürü sorunlar ortaya konulabilir, bir sürü analizler yapılabilir. Ama bunlara gitmeye çok gerek kalmadan önce

bizim vergi usul kanunundaki 1999 yılında da 4369 sayılı kanunun hazırlanması sırasında bir hayli tartışılan net artış kaynak teorisi konusunda bir tercih yapılması gerekmez mi? Bana göre bu tartışmaların başlangıç noktası orada olmalı. Burada yapacağımız tercih gelir vergisindeki beklentinizin ne olması gerektiğini de tarif ediyordur. Bana göre sanıyorum bu konuda önce tartışmayı başlatmalı. Şayet bir temsil gücü varsa burada oturanların, bu temsil gücünün net artış teorisine kaynak teorisine hangi teoriye dayalı olarak bir sistem geliştirileceği konusunda bir yargı ortaya koyması bütün meselelerin ortaya konuluşundaki en önemli başlangıcı kanısındayım. Ben bu aşamada burada bırakayım. Hepinize saygılarımı sunuyorum.

HAKAN ÜZELTÜRK

Teşekkür ederim. Kaynak ve net artış teorisi iki önemli konu. Yıllardır da hep tartıştığımız bir mesele. Ama bu konuda her ne kadar bilimsel bazda tartıştığımızda yol bizi net artış teorisine getirse de kaynak teorisinden vazgeçmemizi sağlayacak altyapı olmadığından bahisle yıllardır bu iş öteleniyor ya da erteleniyor. Dolayısıyla, net artışın uygulanabilmesi için devletin çok iyi bir denetim sistemine sahip olması lazım, şimdi biraz daha müsait aslında elektronik şartlar veya idare bünyesindeki gelişmeler çerçevesinde. Bazı ülkelerin daha iyi uygulayabildiğini görebiliyoruz. Ama tam olarak net artış teorisi uygulanabilir mi tabii ki tartışılabilir. Demek ki, net artış teorisini uygular isek sizin görüşünüze göre, krize karşı bazı önlemleri çok önceden alma imkânımız olabilir. Kriz yaratacak durumları önleyebilecek teorik bazda gelişim net artış teorisidir.

ŞABAN ERDİKLER

Ben bir tercih ortaya koymadım. Bu noktada bir tercih ortaya koyduktan sonra sistemin diğer unsurları tartışılmalı. Temelde bir şeyi benimseyelim, cesaretle benimseyelim.

HAKAN ÜZELTÜRK

Şu açıdan söyledim. Yıllardır hep kaynak teorisinden gidiyoruz. Dolayısıyla, gelir vergisi de bir yere gitmiyor deyince ben ister istemez o yöne doğru bir meyil olduğunu düşündüm.

ŞABAN ERDİKLER

Türkiye gelire dayalı vergiler uygulamasında sınıfta kalmıştır. Bunları irdeleyelim. Kabul edilmesi bir gerçek.

FERİDUN GÜNGÖR

Ben de bu bölümde kısaca bir iki istatistik vermek istiyorum. Belki daha sonraki tartışmalarımız açısından yararlı olabilir. OECD çalışmasından aldım. Aslında hepimizin bildiği ama yine de hatırladığımızda bize bir şeyler söylediğini düşündüğüm rakamlar. Gelir vergisi oranlarındaki değişim; 1980'lerde gelir vergisi oranı % 70'ler civarında iken, 1994'de % 49.3'e, 2010'a gelindiğinde % 41.4'e düşüyor. Kurumlar vergisine baktığımızda, kurumlar vergisi 1980'lerde % 45'lerde iken 2000'lerde % 32.6'ya düşüyor. 2011'de OECD ortalaması % 25.4'e iniyor. Temettüleri için bakarsak, temettülerin üzerindeki

kurum artı gelir vergisi yükü 2000'lerde % 49.1 iken 2011'de % 41'e düşmüş. Bakıldığında, son 15 yıllık dönemde nominal vergi oranlarının sürekli olarak düştüğünü görüyoruz. Buna karşın vergi tabanının ise genişletilmeye çalışıldığını görüyoruz aynı dönemde. Yine OECD ülkelerindeki vergi yüküne bakıldığında, hem gelir vergisi hem kurumlar vergisindeki vergi oranlarındaki düşüşe rağmen vergi yükünde bir düşüş yaşanmıyor. Aksine artıyor ve % 33.5 gibi bir vergi yükü OECD ülkelerinde gerçekleşiyor. Yani bu dönem vergi oranının düştüğü vergi tabanının yaygınlaştığı bir dönem olmuş. Ama bu nasıl olmuş? Buna da bakmak lazım. Yani bu vergi reformlarında ne tür yönelimler olmuş onu da incelemek lazım. Orada da yine pek çok vergi reformunda yatırımların, girişimciliğin, istihdamın teşvikinin ana tercih olduğu gözüküyor. Vergi sistemleri, özellikle gelir ve kurumlar vergisi tercihleri, bu doğrultuda yapılmış. Aynı şekilde küreselleşme bu dönemin yine en önemli politik yönlendiricisi olmuş ve küreselleşme nedeniyle hem piyasaların serbestleşmesi, hem bütünleşmesi, hem de bu sayede sermayenin daha mobil hale gelmesi yine bu uluslararası iş yapma şekillerini ön plana çıkartan, onun ihtiyaçlarını gidermeye çalışan, onun beklentilerine yanıt veren tercihler şeklinde karşımıza çıkmış. Yine en önemli konulardan bir tanesi vergi rekabeti olmuş bu dönemde. Her ülke kendi vergi sistemini diğer ülkelere nazaran daha cazip kılacak şekilde politik tercihlerde bulunmuş. Vergi sistemlerini buna göre yapılandırmaya çalışmış. Bunlarla beraber mükelleflerin sisteme olan güvenini arttırmak üzere şeffaflık, adalet, basitlik de yine bu dönemdeki politik tercihleri, vergi politikası tercihlerini belirlemiş. Bunlar 2010 öncesi yaşanan vergi reformlarındaki genel politik tercihler ve yönelişler. Ben bunlara baktığım zaman bu dönemden sonra da, içinden geçtiğimiz finansal krizden sonra da bu temel tercihlerin değişmesi için bir neden görmüyorum. Söz konusu politikalar ülke ekonomilerinin büyümesinde ciddi katkılar sağlamış ve bundan sonra da yine büyüme bir politikayı destekleyecek unsurlar içerdiğini düşünüyorum. Onun için bunları hatırlamakta fayda olduğu düşüncesiyle söz aldım. Teşekkür ederim.

HAKAN ÜZELTÜRK

Teşekkür ederim. Feridun Bey bu konuda geçmiş dönemdeki politikaların belki kriz öncesi / sonrası farklı olmadan aynı şekilde uygulanmasının doğru olduğunu düşünüyor. Aslında baktığımız zaman vergi yükleri önemli, bizim gelirlerimiz önemli. Oranları düşürüp tabanı genişlettiğimizde zaten çok büyük farklılıklar olmadığı müddetçe kriz de etkisini göstermemiş anlamına gelecek. Ya da gösterip başka yönlerden belki o dengelerin kurulduğunu gösterecek. Fakat zaten kendisinin verdiği örnekler de bu yönde bir gidişatın kriz öncesi ya da sonrasında benzer şekilde devam edeceği izlenimini veriyor. Çünkü temel parametrelerimiz aynı. Şeffaflık, adalet, basitlik dediniz. Küreselleşme ve vergi rekabetini düşündüğünüzde zaten olması gereken parametreler bunlar. Fakat her ülkede aynı sonuçlar bunları veriyor mu? Belki her ülkenin de farklı politikalar izlemesi gerekecek. Bizim Türk vergi sisteminde de bu nedenle kendimize has bazı durumları ortaya koymamız bu nedenle önemli olacak. Sayın Karakoç'a söz vermek istiyorum.

YUSUF KARAKOÇ

Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi. Herhalde içinizde en uzaktan gelen kişi benim. Beni Vergi Konseyi'nden tanıyan dostlarım var. Özellikle, bu davet için çok teşekkür ediyorum. Beni o dostlarımla belki bir buçuk yılı aşkın bir süreden sonra bir araya getirdi.

O dostlar muhtemelen benim konuşmamı da arzu ediyorlardır. Bir de söz gerçekten konuşmamı gerektirecek noktaya geldi. O nedenle söz aldım.

Feridun Beyin verdiği oranlardan hareketle şunu söylemek mümkün: Şu an itibariyle dolaylı vergilerin vergi gelirleri içerisindeki artmış oranları dikkate alındığında aslında genelde vergi oranları düşmüyor. Zaten verdiği bilgilerden de normalde toplam vergi yükü oranlarının arttığı anlaşılıyor. Ancak, gelir üzerinden alınan vergilerin oranlarının düştüğü ifade ediliyor. Öyle sanıyorum ki, maliye tarihinde ilk vergi türü gelir üzerinden alınan vergiler değil; servet ve harcama vergileridir. Ancak, özellikle harcama vergilerinin yaygınlaşması 20'nci yüzyıl içerisinde olmuştur ve ülkemizde de bugün toplam vergi gelirleri içerisinde % 70'leri aşan bir büyüklüğe ulaşmıştır. Tabii vergiyi sadece gelirden, harcamadan, servetten almadığımız için bu kaynaklardan alınan vergilerin oranlarında farklılıklar olabilir. Hatta kriz dönemlerinde bu farklılıklar biraz daha oynak hale gelebilir. Dolayısıyla, gelir vergisi oranlarının düşüyor olması vergi yükünün düşüyor olduğu anlamına gelmiyor. Bugün gazetelerde Sayın Maliye Bakanı'nın bir filminden naklettiği bir söz vardı. Ben de bir toplantıda o sözü kullandım. Twitter'da galiba çok paylaşılan bir söz olarak ifade ettiler. O da "Hayatta iki gerçek vardır. Biri ölüm, biri de vergiler." Devlet, var olduğu müddetçe vergi olacak. Ama tek kaynaktan vergi alma imkân ve ihtimali olmadığı için de kaynağı çeşitlendirmemiz gerekiyor. Tabii biz servetin de, harcamanın da kaynağı olarak geliri düşündüğümüz için en özellikli ve önemli verginin, en temel verginin - başka özelliklerini de dikkate alarak - gelir üzerinden alınan vergiler olduğunu düşünüyorum. Bu doğru. Bu konuda farklı bir şey söylemek niyetinde değilim. Ancak, şu anda vergiyi sadece gelirden almıyoruz. Gelirin türevleri olan servetten ve harcamalardan da vergi alıyoruz. Şu an itibariyle servet vergilerimizin de -gerçi çok düşük oranlı şu anda servet vergileri - oranlarını belki bir miktar arttırmamız gerekebilir. Bindelikli oranlardan yüzdelikli oranlara çıkarmamız mümkündür. Tabii harcamalardan alınan vergiler epeyce yüksek. Dolayısıyla, gelirden alınan vergi + harcamalar üzerinden alınan vergi + bir de servetten alınan vergiyi dikkate aldığımızda aslında gelir aşamasında paçayı kaptırmış olanların vergi yükü daha yüksek olmaktadır. Gelir aşamasında kurtulmuş olanlarsa sadece harcamalar üzerinden ve servetlerinden vergi ödemek durumunda; gelir aşamasında kurtulmuş oluyorlar. Ama tabii hem gelirden, hem servetten, hem harcamadan vergi aldığımızda aslında bir dengelemeyi de kendi içerisinde nisbi olarak yapmış oluyorsunuz. Eğer sadece geliri vergilendiriyor olsaydık, gelir aşamasında kaçırdıklarımız vergi yükünden kurtulmuş olacaktı.

Net artış ve kaynak teorisi konusu teorik olarak çok cazip bir konu. Öyle sanıyorum, en azından Kalkınma Plânı Vergi Özel İhtisas Komisyonları itibariyle söyleyeyim; görev yaptığım 3 Vergi Özel İhtisas Komisyonunda da net artış ve kaynak teorisi ayrıntılı bir şekilde tartışılmış ve teorik olarak hemen hemen herkesin gönlünün net artış teorisinden yana olmasına rağmen, şu an itibariyle hem ülkemizin, hem de dünyanın şartlarının kaynak teorisinin benimsenmesi ve devam etmesi yönünde olduğu kanaatine ulaşılmıştır. Şu an itibariyle net artış teorisini hayata geçirebilecek temel yapının henüz gerçekleşmediği düşünülmektedir. Tabii bu bağlamda net artış teorisi tam olarak devre dışı bırakılmış da değil. Çünkü, gelir türleri arasında, kaynak teorisi esas olmakla birlikte aslında net artış teorisine uygun bir gelir türümüz de yer almaktadır.

Kriz dönemi gelir vergisine nasıl bir etki yapar dediğimizde; kriz dönemlerinde şüphesiz ki devletin vergi alacağı taban daralmış olacağı için devlet gelirleri, kamu gelirleri

azalmaktadır. Gelir tabanlı vergilemeyi kriz döneminde çok sağlıklı yürütme imkânı yoktur. Zaten bir kısım insanlar, özellikle gelir vergisi gerçek kişilerin vergisi olduğuna göre, kaynakta tevkif yoluyla vergilendirildiğine; bir kısım insanlar da işsiz kaldığına göre buradaki gelir kaybı epeyce fazla olmak zorundadır. Bu gelir kaybını telâfi edecek birtakım yol ve yöntemler benimsenmek zorunda. Bugün ülkemizde dolaylı vergilerin yüksek olmasının bir sebebi de gelir vergisinin aslında yeteri derecede hasılat sağlayamıyor olmasından kaynaklanmaktadır. Dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payının yüksekliği, sık aralıklarla kriz yaşanması; dolaylı vergi tahsilatının daha pratik ve daha pragmatik olması ve bu alanda yetkilerin daha kolay uygulanabilir olması nedeniyle dolaylı vergilere yönelmesinin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Küreselleşme ve krizler devletlerin vergi rekabeti yoluna gitmesi sonucunu doğurmaktadır. Dolayısıyla, kriz dönemlerinde geliri ve tasarrufu-yatırımı azalmış olan ülkeler, belki vergi oranlarını bir miktar düşürmek suretiyle vergi rekabetine soyunmak suretiyle sermaye transferi yapma yoluna gitmektedirler. Dolayısıyla, yabancı sermayenin ülkeye çekilmesi ve (yerli sermayenin de eskiden olduğu gibi ayırma kuramına uygun olarak) emek gelirlerini düşük oranlı vergilemek yerine emeğe gelir sağlayacak sermaye gelirlerinin düşük oranda vergilendirilmesi yoluna gidilmektedir. Bu itibarla, gelir vergisinin kompozisyonunda da zaman içerisinde değişimler, dönüşümler yaşanmak zorundadır. Artan oranlı tarife eskiden daha sert, daha yüksek oranlı bir şekilde ve daha çok basamaklı olarak uygulanırken zaman içerisinde bu basamaklar azaltılmış, oranlar düşürülmüştür. Bilebildiğim kadarıyla bizim ülkemizde % 65 oranının uygulandığı artan oranlı bir tarifemiz vardı. Şu anda en yüksek oran % 35'e indi. Basamaklar şimdilik 4 tane. İnşallah en yakın zamanda tek basamaklı, yani düz oranlı bir gelir vergilemesi gerçekleşir bu ülkede. Eğer o gerçekleşirse aslında gelirin vergilendirilmesi konusunda birtakım sorunlar tartışılmaz hale gelecek diye düşünüyorum. Şimdilik sözlerimi burada sona erdiriyorum.

HAKAN ÜZELTÜRK

Teşekkür ederiz. Dolaylı vergilerdeki artış sebebiyle aslında belki biraz daha ülke olarak da diğer ülkeler olarak da rahat davranıyoruz. Gelir vergisi konusunda çok fazla birtakım hareketler ya da yeni alanlar sağlamamızın en temel göstergesi de bu. Çünkü verimli bir vergi haline geliyor. Her ne kadar teorik temellerin de birtakım hatalar ya da hukuki eksiklikler bilsak da. Fakat rekabet açısından vergi oranlarını düşürmek bir yöntem bugün. Konumuz bakımından A ve B şıklarını gördüğümüzde. Vergi teşvikleri bir yöntem. Sermayeyi daha az vergilemek suretiyle emek gelirlerini de daha az vergileyebiliriz. Evet, bu da bir sonuç olarak düşünülmesi gerekiyor. Burada tabii tek oran konusunda yıllardır sevgili Yusuf hocamızla farklı yönlerde gidiyoruz. Tek oran ne kadar faydalı / zararlı bu ayrıca konuşulabilir ikinci bölümde. Fakat biz gene teorik bazda konuşmaya devam edelim. İzninizle ben Sayın Abdulkadir Kahraman'a söz vereceğim.

ABDULKADİR KAHRAMAN

Öncelikle herkesi saygı ile selamlıyorum. Ben bu katkılardan sonra ilk bölümle ilgili finansal kriz sonrasında, yani 2008 krizini kastediyorum, öne çıkan vergi trendleri nelerdir onları kısaca paylaşmak istiyorum. Global olarak baktığımızda dolaylı vergilerin ülkeler tarafından tercih edildiğini ve arttığını görüyoruz. Doğrudan vergilerde ise, belli bir

noktaya kadar azalış olduğunu görüyoruz. Bu trend bizim ülkemizde de görüldü. Malum şu anki % 20'lik vergi oranımız daha önce % 30 üzerinde bir vergi oranı şeklinde uygulanmıştı. Yani kriz tabii ki ülkelerin maliye politikalarındaki vergi tercihlerini etkiliyor. Çünkü gelir azaldığı için doğrudan vergilerdeki gelir kaybını telafi etmek açısından dolaylı vergileri arttırdıklarını görüyoruz. Aynı zamanda bunu kendi ekonomilerinin canlanması için ülkelerin kullandığını da görüyoruz. Onu Türkiye'de de yaşadık. 2008 krizinden sonra malumunuz belli alanlardaki vergi oranlarını otomotivde değişik sektörlerde indirmek suretiyle kendi ekonomimizi canlandırmak yolunu tercih ettik. Bunu diğer ülkeler de yaptılar. Bugüne kadar OECD'nin veya uluslararası vergileme politikalarını belirleyen kurumların hep belli tercihleri oldu. Vergide basitlik, vergi oranlarının düşürülmesi, vergi tabanının genişletilmesi gibi genel politikalar önerdiler. O dönemde ülkeler arasında vergi rekabeti vardı. Ama bugünden sonra artık vergi rekabetinin değil de, ülkeler arasında uluslararası düzeyde bir vergi işbirliğinin artacağını düşünüyorum ben. Buna ilişkin örnekler de baktığımızda, en önemli etken G20'nin gündeme getirdiği bir uluslararası vergi alanında bir girişim var. Bu girişime bizim ülkemiz de dâhil. Böyle bir trend başlattı ve o anlaşmayı biz de imzaladık ve şu anki haliyle yani uluslararası işbirliği, bilgi değişimini içeren bu anlaşma meclisin gündeminde. Böyle bir gelişme var. Vergi tabanını her ülke kendisi genişletmek için vergi cennetlerine açılan bir savaş var. 2000'li yılların başında yaklaşık 40 adet vergi cenneti vardı, OECD'nin istatistiklerine istinaden söylüyorum bunu. OECD daha sonra bu ülkelerin globalleşmenin artmasıyla birlikte global sisteme entegre olmasını teşvik amacıyla bunlara dedi ki, siz zararlı vergi rekabeti yapıyorsunuz, bilgi değişimi ve benim belirlemiş olduğum şeffaflık kriterlerine uymuyor iseniz, listemi yayınlayacağım ve sizinle ciddi anlamda birtakım müeyyideler getireceğim. Şu an baktığımızda bu 40 tane vergi cennetinin sayısının çok azaldığını ve hemen hemen hepsinin bunların bilgi değişimleri hükümlerini kabul ederek bir sürü ülkeyle, OECD ülkeleriyle vergi anlaşmaları, bilgi değişimi anlaşmaları yaptığını görüyoruz. Türkiye de bu ülkelerle bilgi değişimi anlaşmaları imzalamasına başladı. Bu olumlu bir gelişme. Bu da yine dediğim gibi, uluslararası vergi alanında işbirliğinin arttığını, bu trendin artacağını gösteriyor.

Ülkelerin kendi bazı girişimleri var. Bunların başında Amerika geliyor. Amerika'nın FATCA dediğimiz yani yabancı hesaplarla ilgili vergi uyum yasası dediği bir yasa var. Amerika şöyle bir dayatma içerisine girdi IRS üzerinden kriz sonrasında. Amerika kaynaklı vergileri yakalayabilmek ve kendi vergi tabanını genişletmek amacıyla eğer kişinin kim olduğunu ilgili ülke Amerika'ya, IRS'e bildirmediği sürece Amerikan kaynaklı gelirler üzerinden özellikle finans piyasalarında elde edilen gelirler üzerinden % 30'a varan stopajlar yapacağını deklare etti. Bu 1.1.2014'den itibaren yürürlüğe girecek. Bunun için ülkeler Amerika ile işbirliği yapmaya başladılar. Çünkü finans kurumlarını hedef alan bir düzenleme bu. Bir nevi bizim aslında % 15'lik geçici 67 stopajına benziyor. Bu çerçevede ülkeler dediler ki, bu bizim finans sektörümüze ciddi yükler getiriyor. Bu bilgilendirmeyi ya da bilgi paylaşımını biz tek kaynak üzerinden yapalım, devlet üzerinden yapılsın. Dolayısıyla, Amerika'nın gündeme getirdiği bu değişim sonrasında ülkelerin ciddi anlamda Amerika ile işbirliği yapıp bu bilgileri paylaşmaları gündemde. Birçok ülke uluslararası, hükümetler arası anlaşmaları görüşmeye başladı. Bunların bir kısmı imzalandı. İspanya, İngiltere imzaladı. Hollanda görüşmelere devam ediyor. Böyle bir gelişim olduğunu görüyoruz. FATCA'nın benzeri yani Amerika'nın yapmış olduğu bu uygulamayı diğer ülkeler de kendi hazineleri için yapmaya başladılar. AB'nin buna ilişkin bir girişimi var.

Benzer şekilde OECD özellikle finans sektöründe kullanılan hibrit enstrümanları veya hibrit birtakım kurumları, bunlar vergi tabanının daralmasına vergiden kaçınmaya hizmet ediyor diye bunlara artık belki de zararlı vergi rekabetine neden olan kurumlar olarak kara listeye almaya başladı. Bir diğeri de 2008 finans krizinden sonra AB’de finansal işlem vergisi diye bir vergi öngördü AB ve onu da hayata geçirecek. Bütün bu gelişmelerde baktığımızda ülkeler dolaylı verginin artık tavana yaklaştığını, gelir üzerinden alınan vergilere yönelmeleri gerektiğini hissettiler. Fakat globalleşen bir dünyada bunu yapmanın yolu ülkelerin birbirleriyle işbirliğini arttırmalarına bağlı. Bunun şu an itibariyle ciddi anlamda hukuki altyapısı hazırlanıyor. Var olanın üzerine daha fazla bir altyapı getirilmeye çalışılıyor. Teşekkür ederim.

HAKAN ÜZELTÜRK

Ben de çok teşekkür ederim. Tabii ister istemez üçüncü kısma da girmiş olduk. Yani yeni önlemler neler olabilir ve ülkeler arası işbirliklerinin neler olacağı konusunda. Bu konuda Sayın Kahraman çok doğru ve güzel şeyler belirtti. Öncelikle, zararlı vergi rekabeti 1990’lardan beri çok tartıştığımız bir konuydu. Ama sıkıntı zararlı vergi rekabetinde de ülkelerin bu konudaki çalışmalarında belirli kalıplar içerisinde hareket edilmesi. Yani zararlı vergi rekabetine yol açan enstrümanlar nelerdir? Bunları ülkeler nasıl önleyecekler? Yıllardır bu çerçevede gitti. Ama şimdi bu hibrit enstrümanlar vasıtasıyla yeni birtakım oluşumlar var, tabii ki mükellefler de yeni oluşumlarla buradan kaçmaya çalışıyorlar; hükümetler de, mükellefler de. Dolayısıyla, bu çerçevede bunların kapsamının yani zararlı vergi rekabetinin uygulanacağı hallerin ne olması gerektiğinin de çerçevesi yeniden çiziliyor.

Dolaylı vergilerde sınırlar çok yükseldi. Doğru. Bu nedenle belki de hep savunduğumuz o klasik anlayışa dolaylı / dolaysız vergi dengesini yeniden yaratmak mümkün olabilecek. Tabii FATCA da bu çerçevede çok önemli bir araç haline geldi. Biraz da bilgi edinme veya bu bilgileri paylaşma anlamında olumlu yönleri var. Bu konularda burada çok değerli gördüğüm Bülent Bey mesela yıllardır uluslararası vergilendirme konusunda anlaşmalar çerçevesinde, bilgi değişimi konusunda çok ciddi çalışmalar yapıyorlar. Bunlar daha da önemli hale gelecek ve dolayısıyla, idareler arası işbirliği sayesinde belki bu tartıştığımız sorunların önemli bir kısmı düzelecek. Kapsam ve kimlerin nerelerde sapmalarda bulunduğunu önleme imkânı da doğacaktır. Sayın Ökten’e söz vermek istiyorum.

MEHMET ÖKTEN

Teşekkür ederim Sayın Başkan. Ben de bu nazik davetiniz için teşekkür ediyorum. Yeminli mali müşavirim. Söz almamın nedeni benim yıllardır savunageldiğim ve anlatmaya çalıştığım bir konu var. Dolaylı vergiler ve dolaysız vergiler arasındaki bu dengesizlik, Türkiye’de gözlenen bu dengesizliğin çok sakıncalı olduğu yıllardır gündemdedir. Ama aslında bu klasik anlayıştır. Yani dolaylı vergilerin yansıtıldığı dolaysız vergilerin ise yansıtılmadığı ve daha adil uygulanabileceği temeline dayanır. Ama tam rekabet piyasasının oluşmadığı her yerde dolaysız vergiler de yansıtılan vergilerdir. Üstelik katma değer vergisi gibi çok aşamalı farklı oran uygulayabileceğiniz, lüks tüketim mallarından daha yüksek vergi alabileceğiniz yeni harcama vergileriyle aslında bu klasik görüşün yani dolaylı vergilerin adaletsiz olduğu görüşünün artık dünyada pek geçerliliği kalmamıştır.

Demin Sayın Erdikler de belirtti. Türkiye'nin çok sayıda krizden sağ salim çıkabilmesinde uygulanan dolaylı vergilerin çok ciddi katkısı olmuştur. Gelir vergisi sistemini bu tartışmayı Türkiye bünyesine getirdiğimizde önce şu gerçeği görmemiz lazım. Yani nereden bakarsanız bakın 80 öncesinden bugüne kadar. Türkiye'de ücretlilerin vergilendirilmesi bir istihdam vergisi niteliğindedir. Bu gerçeği kabul etmek lazım. Yani çalıştırdığınız işçiden stopaj yoluyla aldığınız vergi vardır. Aslında çalışanlar temelde aldıkları net ücretle ilgilenirler ve belki Türkiye'nin sosyal güvenlik açısından karşı karşıya kaldığı sorunların temelinde de bu anlayış yatar. Ücretlilerden beyanname almazsanız, onların gelir vergisini cari dönem içinde tevkifat yoluyla alırsanız ve bu giderek bir istihdam vergisine dönüşürse siz bu alanda bir gelir vergisinden söz edemezsiniz. Dönelim tarım kazançlarının vergilendirilmesine. 1980 öncesinde biz tarımdan vergi almıyorduk. Çeşitli sistemler vardı. Götürü gider esası, asgari zirai kazanç esası pek çoğunuz hatırlamaz ama o dönemlerde bakanlıkta olduğum için çok iyi hatırlıyorum. Bu 1980'de değişti ve bir stopaj geldi. Hala da o sistem üç aşağı beş yukarı yürür gider. Dolayısıyla, tarım da bu suretle vergilenir. Dönersiniz, bakarsınız serbest meslek erbabı gene tevkifat sistemiyle vergilenir. Şimdi gelir vergisi sistemleri krizden etkilenir ama önce gelir vergisi sistemini uygulamak lazım ki, bunun ne yaratacağını veya neyle karşılaşacağımızı görmek için. Bakınız, Türkiye'de beyanname mükellefler üzerinden alınan verginin toplam vergi gelirleri içindeki payı, bugün gelir vergisini kaldırırsanız bütçe açısından hiçbir anlam ifade etmeyecek boyutlardadır. Dolayısıyla, bu kadar beyanname mükelleflerin bu denli küçük vergilendirildiği bir sistem içinde krizlerde gelir vergisi sistemiyle etkinlik sağlamak aslında son derece güç. Belki artan oranlı vergi tarifesi hepimizin bildiği otomatik stabilizatör görevini görüp, enflasyon dönemlerinde artan geliri yüksek vergileyip belki yüksek gelir gruplarının harcamasını kısabilir. Ama bugünkü yapısıyla ve geçmişteki yapısıyla gelir vergisi sistemini krizlerde etkinliğini tartışmak veya nasıl etkilendiğini söylemenin ben Türkiye açısından pek söz konusu olabileceğini düşünmüyorum. Aslında Türkiye'de krizlerden en önemli etkiyi yapan dolaylı vergilerdir.

Şimdi yine bir konuya değinmek istiyorum. Net artış veya kaynak teorisi. Değerli arkadaşlarım, dünyada net artış kuramını uygulayan benim bildiğim ABD var. Ama o da tam bunu uygulamıyor. O da aslında belki kanunun tanımına bakarsanız o, ama ondan sonra da gelir unsurlarını tanımlamış. Yani kaynağa dönüşmüş durumda. Net artış kuramına göre gelir vergisi sistemini kurmak istiyorsanız önce servet envanteri yapmanız gerekir. Servet envanteri olmadan servetin türevini oluşturan geliri vergilemek mümkün değildir. Bence Türkiye'nin en büyük eksikliği de Türkiye'de bir servet envanteri olmamasıdır. Dolayısıyla, Türkiye'de bu servet envanterini sağlıklı bir biçimde yapmadan geliri kavrayabilmek son derece güç. Zaten gelirin vergilendirilmesine istediğiniz sistemi koyarsınız, istediğiniz yapıyı kurabilirsiniz ama en zor iş geliri tanımlama işidir. Eğer geliri tanımlarken servette veya pasif rantları da vergilemeye kalkarsanız o zaman bunun adı gelir vergisi olmaz. Enflasyonu vergilemeye kalkarsanız bunun adına gelir vergisi denmez. O zaman siz serveti vergilemiş olursunuz. O nedenle bu hususlara kendi görüşlerimi belirtmek için söz aldım. Teşekkür ederim Sayın Başkan.

HAKAN ÜZELTÜRK

Çok teşekkür ederim. Gelir vergisi sistemi tam olarak uygulanıyor mu uygulanmıyor mu bu da tartışılması gereken bir durum. Çünkü gelir vergisi sisteminin bütün

enstrümanlarıyla tam olarak uygulanmadığı zamanlarda ne kadar aşınma oluyor, ne etkisi oluyor, ne zararı oluyor bunları bilmek de çok zor. Tabii gelir vergisi sistemi bakımından ücretlilerin vergilendirilmesiyle ilgili üstad net artışta da birtakım alt yapıların olması gerektiğinden bahsetti. Zaten bu konuda da sanırım hem fikiriz.

ÜNAL ZENGİNOBUZ

Boğaziçi Üniversitesi Ekonomi Bölümü'nden. Öncelikle, ben de hazır bulunanları saygıyla selamlıyorum. TÜSİAD'a bu önemli konuda düzenlediği çalıştay ve beni de davet ettiği için çok teşekkür ediyorum.

Bugün burada çok şey öğreniyorum. Uygulamanın tam içinden gelen siz sayın katılımcıların görüşlerinden çok faydalaniyorum. Ben vergi dünyasını bir akademisyen olarak inceliyorum. Kamu maliyesi teorisi üzerine dersler veriyorum ve son 5-6 yıldan beri de Türkiye ile ilgili daha uygulamalı çalışmalar da yapıyorum. Özellikle, vergi reformunun vatandaş algısı bağlamında değerlendirmesiyle ilgili vergi sosyolojisi, vergi ekonomisi ve psikolojisi ile bağlantılı konuları bir arada ele alan, Türkiye ölçeğinde uygulanan geniş kapsamlı bir anket çalışmamız oldu. O çalışmanın sonuçları ile ilgili daha sonraki bölümde bazı noktaları değerlendirmenize aktaracağım.

Bu aşamada, çok genel olarak, Türkiye'deki vergi sistemiyle ilgili konuşulanların ışığında birkaç hususu eklemek istiyorum. Ayrıca, son yaşadığımız krizin diğer ülkelerdeki vergi sistemleri üzerindeki şimdiden yarattığı değişiklikler ve gündeme getirdiği yeni değişiklik önerileri ile Türkiye'nin vergi sorunu arasındaki ilişki ve farklılıkları da kısaca ortaya koymak isterim.

Daha önceki konuşmacılar çok doğru bir şekilde Türkiye'deki vergi sisteminin tüketim vergisi ağırlıklı olduğunu belirttiler ve bununla ilgili çeşitli görüşler ifade edildi. Bu çerçevede göz önüne alınması gereken bir husus da, toplanan vergi türlerinin birbirine oranları kadar her birinin GSMH'ya oranına da bakmak gereğidir. Bu açıdan baktığınızda, tüketim vergileri Türkiye'de toplanan vergilerin içerisinde çok ağırlıklı bir yer tutmakla beraber, GSMH'nın oranı olarak diğer OECD ülkeleri ile karşılaştığımızda aslında o ülkelere benzer düzeylerde. GSMH'nin yaklaşık % 11-12'si kadarını oluşturuyor tüketim vergileri. Asıl sorumuz, gelir üzerinden aldığımız vergilerin GSMH'nın % 5-5.5'i kadar olması. Diğer ülkelerde bu oran bizdeki oranın yaklaşık 2.5 – 3 katı kadar. Yani özetle, tüketim vergilerinin toplam vergilerin içinde tuttuğu fazla yerin kendi başına olumsuz yansımaları var; ama asıl sorun tüketim vergilerinin mutlak olarak çok fazla olması şeklinde değil de, gelir üzerinden toplanan vergilerinin çok az olması şeklinde tezahür ediyor. Baktığınız zaman, tüketim vergi oranlarımız, KDV oranlarımız başka ülkelerdeki oranlardan çok farklı ya da özellikle çok yüksek değil. Özel tüketim vergisi bakımından sorunlar var, tabii. Özellikle, enerji kullanımı üzerindeki vergilerin şüphesiz piyasa kararlarını ve üretim kararlarını çok etkileyici yönleri var. Ortaya çıkan sapmaların ciddi refah kayıplarına yol açıyor olması kuvvetle muhtemel. Tüketim üzerindeki vergilere şüphesiz ki dikkat edilmesi gerekiyor. Ancak, asıl sorun gelir vergisi konusunda ne yapılması gerektiği. Sorunumuz bu.

Gelir vergisi neden önemli addediliyor? Vergilerin önemli işlevleri arasında gelirin yeniden dağıtılması da sayılıyor. Bu işi en iyi yerine getiren vergi türünün de gelir üzerinden alınan vergi olduğu görüşü hakim bir görüş. Tabii bu gerçekten böyle midir, değil midir? Yani, vergiler yoluyla geliri yeniden dağıtmak ne kadar mümkündür ve bunu en iyi yapacak olan vergi türü gelir vergisi midir? Bunlar çok empirik sorular ve Türkiye için mutlaka araştırılması gereken, somut sayılarla cevaplanması gereken sorular. Bu soruların cevapları, gelir dağılımının ne olduğuyla, kazanılan ücret ve maaşların dağılımının ne olduğuyla, işgücü beceri dağılımının ne olduğuyla çok bağlantılı. Maalesef Türkiye’de bu konudaki çalışmalar sınırlı. Yani, vergilerle alakalı bir şeyler söylerken bunların dayandığı empirik arka plan oldukça zayıf. Bu konuda devletin, Maliye Bakanlığı’nın elindeki bütün verileri araştırmacılarla paylaşması ve her türlü vergi reformu girişimini irdelenecek birçok simülasyon çalışmasının yapılması gerekir. Yoksa söylenenlerin birçoğu açıkçası boşlukta kalıyor.

Gelir vergisi gelir dağılımını düzeltsin, yeniden dağıtsın diyoruz ama gelir dağılımını değiştirmenin gelir vergisi dışında da yöntemleri var. Amerika ve İsveç’e baktığımız zaman, vergiler ve kamu harcamaları öncesi gelir dağılımı eşitsizliğinin bu iki ülkede birbirine çok benzediğini görüyoruz. İkisi de oldukça eşitsiz. Piyasa gelirleri hemen her yerde eşitsiz dağıtıyor. Fakat vergi ve kamu harcamalarından sonra baktığımızda ise, Amerika ile İsveç arasında dağlar kadar fark var. İsveç geliri çok daha fazla yeniden dağıtıyor ve böylelikle toplumsal meşruiyeti olan bir kamu düzenini çok daha rahat hayata geçirebiliyor. İsveç bunu vergiler yoluyla mı, yoksa kamu harcamaları yoluyla gerçekleştiriyor? Son zamanlardaki trendin, uluslararası vergi rekabetinin de yol açtığı bir sonuç olarak, geliri yeniden dağıtmada giderek kamu harcamalarına ağırlık vermek yönünde olduğunu görüyoruz. Türkiye ile ilgili problemlerin en büyüğü de burada, kanımca. Türkiye’deki kamu harcamalarının geliri yeniden dağıtması; fakirlik, gelir dağılımı bozukluğu gibi konularda düzeltici etkisi olması gibi bir durum neredeyse yok gibi. Vergileri kullanarak bu işi yapmak daha zor. Vergilerin üretim kararlarını bozucu, saptırıcı etkileri geliri vergiler yoluyla yeniden dağıtmayı çok maliyetli hale getiriyor. Ayrıca, globalleşme çerçevesinde ortaya çıkan vergi rekabeti de ülkelerin bu konuda elini kolunu bağlıyor.

Özetle, vergi konusunu konuşurken mutlaka aynı zamanda kamu harcamalarının ne şekilde yapıldığına ve bu harcamaların geliri ne ölçüde ve ne şekilde yeniden dağıttığına bakılması mutlaka gerekir diye düşünüyorum. Çünkü sonuç itibarıyla vergi sisteminin bir toplumsal meşruiyetinin olması gerekmekte. Bunu sağlamak için de vergilerle finanse edilen kamu hizmetlerinin geniş toplum kesimleri tarafından kabul edilebilir düzeyde olması gerekmekte. Vergi reformunun hayata geçirilmesi bakımından bu çok önemli.

Daha sonraki turda Türkiye’deki vergiler ve vergi reformu konusunda vatandaşların algılarını, vergilerin adil bulunup bulunmadığı, vergi sistemiyle kamu hizmetlerinden memnuniyet arasındaki bağlantı vb. konuları ortaya koyan bir çalışmamızdan söz edeceğim. Temsiliyet ve demokrasi konularındaki algılar ile vergiyle bağlantılı hususlarla ilgili algılar arasındaki ilişkiler üzerine bazı özet sonuçları da aktaracağım. Yapılması düşünülen vergi reformlarının bulabileceği toplumsal karşılık hakkında bir fikir vermesi açısından.

Son olarak, gelir vergisi konusu diğer ülkelerde de şüphesiz son global ekonomik krizle birlikte yeniden gündeme gelmiş durumda. Fakat oradaki gündeme geliş biçimine baktığımızda Türkiye'deki durumla çok fazla ilgisi olmadığını görüyoruz. Krizin sarstığı gelişmiş ekonomilerde daha çok kurumsal vergilerle gelir vergisi arasındaki ilişki üzerinde duruluyor. Mesela, kurumsal vergilerin yatırımların finansmanında özkaynaklara değil de kredilere ağırlık verilmesine yol açtığı, bunun da son krize yol açtığı düşünülen aşırı borçluluk oranlarına katkıda bulunduğu değerlendiriliyor. Bu konu tabii Türkiye için de potansiyel olarak çok önemli bir konu. Yani gelir vergisini mutlaka kurumlar vergisi ile birlikte ele almak gerekecektir bu çerçevede. Vergilerle kriz arasındaki bağlantı bağlamında çok gündeme gelen bir diğer konu da vergilerin konut piyasası üzerindeki etkileri. Mortgage finansmanı Türkiye'de henüz çok gelişmemiş olduğu için bu konu bizi doğrudan ilgilendiren bir konu değil, bugün burada da henüz sözü geçmedi. Mortgage ödemelerinin vergiden düşülüp düşülmemesinin etkileri üzerine çok ayrıntılı tartışmalar sürmekte, başta ABD olmak üzere diğer ülkelerde. Bir de, yüksek ücretli özel sektör çalışanlarına, "executive"lere, yapılan ödemeler ve bununla bağlantılı olarak karşılıklarında gördükleri müşevvik sisteminin nasıl profesyonel yöneticileri aşırı risk almaya yönelttiği, bunu da kriz ortamını oluşmasına nasıl katkıda bulunduğu çok tartışılıyor. Bu konu da bizim gündemimize pek dâhil değil. Dolayısıyla, Türkiye için düşünülen gelir vergi reformunu değerlendirirken konuya biraz dünyadaki gelişmelerden farklı olarak bakmak, kendi başına ele almak gerekecek. Teşekkür ederim.

HAKAN ÜZELTÜRK

Ünal Bey'e de çok teşekkür ediyorum. Birkaç şeyi eklemek isterim. Sondan başlarsak bu mortgage konusunda zaten ikinci bölümde kentsel rantlar çerçevesinde bazı konuşmalar yapacağız. Onun dışında vergilerle ilgili gayrimenkul sermaye iratları kapsamında bunların bir gider unsuru olarak yer alıp almaması konusunda zaten şu anda bazı düzenlemelerimiz var. Bunları zaman zaman konuşuyoruz. Kamu harcamalarını da dikkate almak lazım. Doğru. Sizin ilgi alanınız bakımından da bu olmadan olmuyor. Ateş hocam da zaten başta söylemişti. Fakat bu kadar derine girme imkânımız olamadığı için sadece gelir üzerinde biraz odaklanmış duruyoruz. Tabii meşruiyet konusu çok önemli bunu biz hukukçular da hep söylüyoruz. Vergi konusundaki düzenlemelerin halka anlatılması, bir şekilde onların da onayının alınması mutlaka mümkün olması gerekiyor. O olmadan olmuyor. Bence sizin konuşmanızda en önemli şey, etki analizleri. Etki analizleri konusunda Vergi Konseyi'nde çok çalışmalar yaptık. Burada Sayın Aziz Konukman'ı bir kere daha analım. O çok üzerinde durdu. Etki analizleri olmadan ne kadar tabanı genişletiriz, ne kadar oranı azaltırız yükseltiriz bunların göreceli olarak çok zayıf olacağını söylemişti. Fakat bu etki analizlerini en azından belki idare kendi bünyesinde bazı çalışmalar yapıyor ama uygulamada halka yansımıyor ya da göremiyoruz. Dolayısıyla, biraz daha geniş perspektiften bakılmış oldu. Vergi idarelerinin bu son kısmı da dâhil ettiğimizde alacağı ya da aldığı bazı önlemler neler olabileceğini aslında ikinci bölümde de cevaplarda göreceğiz. Çünkü yapısal bozukluklar nerede kaynaklanıyor, idare buna karşı ne önlemler alıyor? Ama ülkeler arası işbirlikleri bence çok daha önemli. Yani global açıdan bakmak gerekiyor. Global açıdan baktığımızda da, krizlerin global olması sebebiyle bazı önlemleri ülkeler bazında daha kolay alma imkanımız da olacaktır diye düşünüyorum.

İkinci kısım aslında biraz daha geniş olacak. Burada konuştuğumuz teorik bazda. O nedenle çok fazla katılımı görme imkânı olmuyor. İkinci bölümde de sanırım konuklarımızın büyük bir kısmı daha çok konuşacaklar. Cüneyt Beye söz vermek istiyorum.

CÜNEYT YEŞİLKAYA

Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu vergi danışmanıyım. Bu önemli toplantıyı organize ettiğiniz için emeği geçen herkese teşekkür ediyorum. Değerli katılımcılara da saygılarımı sunuyorum.

Bu bölümde başlıklara baktığımda ben kavramsal çerçeveden 4 başlık çıkarmıştım: 1) Ekonomik kriz ve krizler. 2) Gelir üzerinden alınan vergiler. 3) Tüm vergiler ve gelir üzerinden alınan vergilerin bunlar içindeki payı 4) Bu vergileri ödeyenler aslında mükellefler.

İlk 3'ü değerli katılımcılar tarafından çok tartışıldığı için zamandan kazanmak adına son başlık üzerinde birkaç şey söylemek istiyorum. Biz son 15 yıldır devam eden süreçte baktığımızda aslında gelir vergisi mükellefleri sayısının artmadığı azaldığını görüyoruz. Burada gayrimenkul sermaye iratlarının ayrı bir şeye koyuyorum. Özellikle, ticari kazançları kastederek söylüyorum. Gelir vergisi mükellefi sayıları artmıyor, tersine azalıyor. Kurumlar vergisi mükellefi sayısında sınırlı bir artış var gibi gözükse de bunun da daha çok yeni kurulan şirketlerden ziyade tasfiye işlemlerinin güçlüğünden kaynaklandığı kanaatindeyim. Kapananların sayısı bu nedenle daha az olduğundan biraz sınırlı bir artış varmış gibi gözüküyor. Nitekim, yeni Türk Ticaret Kanunu'ndan sonra gayri faal olan şirketlerin kapanması tartışmasında farklı sayılar telaffuz edilse de, 400.000 sayısı sıkça tartışılıyor. 400.000 kurumlar vergisi mükellefinin ve şirketin tasfiye edileceği ifade ediliyor. Dolayısıyla, bu yöne baktığımızda aslında biz mevcutlar içerisindeki gelir vergisini nasıl daha verimli yaparız ya da nasıl arttırırız tartışıyoruz. Çünkü temsil ettiğim kesimde esnaf sanatkârlar yönüne baktığımızda ki gelir vergisi mükelleflerinin büyük bir kısmını oluşturuyor bunlar. Aslında şunu görüyoruz: Yeni ekonomiye katılanlardan ziyade mevcutlar içerisinde bir sirkülasyon var. Bir işyerini kapatıyor farklı bir alanda açıyor ya da farklı bir yerde açıyor. Dolayısıyla, aslında kesim aynı kesim ve azalarak devam ediyor. Bu noktada şunu sormak istiyorum. Bir mükellef sayısı veya başka bir ifadeyle girişimci sayısı neden artmıyor? Burada mükellef olmaktan kaçınma mı var yoksa mükellef olmanın getirdiği mali yüklerden dolayı bir cazip olmayan durum mu söz konusu? O halde gelir üzerinden alınan vergileri etkin verimli yaparsak ve bu alandaki geliri arttırabileceksak mükellef sayılarını girişimcileri de nasıl arttırabiliriz en başta tartışmamız gerekir diye düşünüyorum. Teşekkür ediyorum.

HAKAN ÜZELTÜRK

Niye artmadığını yetkili kişiler daha iyi cevaplayacaktır ama mükellef sayısının artması vergi gelirlerinin artacağı sonucunu da getirmiyor. Bu dengeyi de kurmak lazım. Hep söylediğimiz verimli vergiler olması lazım. O verimli vergileri tabii vergi politikalarıyla desteklemek gerekiyor.

AHMET EROL

Öncelikle hazirunu saygıyla selamlıyorum. Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyesiyim. Maliye Bakanlığı Vergi Denetim Kurulu'nda da Vergi Başmüfettişiyim. TÜSİAD'a ve sevgili başkanlara bu nazık davetlerinden dolayı çok teşekkür ediyorum. Bu yararlı toplantıda beyan edeceğim tüm görüş ve düşüncelere şahsıma ait olup, görev yaptığım kurumları bağlamaz ve onların görüşü olarak değerlendirilemez.

Birinci bölümle ilgili olarak Türk vergi sistemi özellikle kazanç vergileri bazlı sistem, Sayın Mehmet Ökten üstadın belirttiği gibi, öncelikle bir sistem olmalıdır ki, sistemin krizlere direncinden söz edelim. Bu çok doğru ve yerinde bir saptama. Sistem var mı, yok mu bir kere bunu tartışmak gerek. Türk vergi sistemi özellikle gelir vergisi ve kurumlar vergisi öncelikle vergi gelirleri içinde zaten son derece geri paya sahip. Gelir ve kurumlar vergileri, % 73'lere çıkan dolaylı vergilerin yanında % 22'lik, % 23'lük bir vergidir ki, bunun ciddi bir bölümü zaten istihdam vergisidir.

Burada krize ne kadar dirençli, ne kadar değil, krizlere ne kadar yanıt veriyor, ne kadar vermiyor? Bunları tartışmak ve konuşmak sınırlı bir zamanda hem çok akademik, hem de zor bir durum. Zaman bakımından etkinsizlik yaratıcı bir bölüm bence. Ancak, yine de konuya ilişkin bir görüş belirtmek gerektiği taktirde, Türk vergi sistemi küresel anlamda veya iç vergi dengeleri anlamında yaşanan krizlere nasıl direnç sağladı?

Türk vergi sistemi Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana krizlere vergi aflarıyla direnç sağladı ya da vergi aflarıyla ekonominin gidişine uyum sağladı diyebiliriz. Cumhuriyet'ten bu yana her 15 ayda bir iktidar gelmiş, her 18 ayda bir vergi affı çıkmış. Demek ki, her gelen yeni iktidar bir vergi affını da beraberinde getirmiş. Ya da seçmenlerine bu yönde taahhütle bulunmuş. Bu sağlıklı bir ekonomide, düzgün işleyen bir mali yapıda, etkin işleyen bir hukuk sisteminde kabul edilebilir bir durum değildir.

Dolayısıyla, özellikle ben bir mali hukukçu olarak anayasaya konulacak bir hüküm ile parlamentonun vergi affı çıkarma yetkisinin elinden alınması gerektiğini savunuyorum. Parlamentonun vergi affı çıkarma yetkisi olmamalı; vergi affı önerme yetkisi olmalıdır. Parlamentodan vergiyle ilgili bir af yasası çıkmışsa mutlaka referanduma gitmeli. Nitelikli olarak kendi kaderleriyle ilgili affa halk büyük destek verirse kabul edilmiş olmalıdır. Son yaşanan krizlerden sonra malumunuz "kriz Türkiye'yi teğet geçti"! Ama krizi darbesini kalpten yiyen ülkelere baktığımızda hiçbirinin mali af çıkardığını görmüyoruz. Amerika'da mali af yok, AB üyesi ülkelerde mali af yok. Ama Türkiye kendisini teğet geçen bir krizin arkasından inanılmaz büyüklükte bir mali af çıkardı. Arzu edenler 6111 sayılı Yasanın gerekçelerine bakabilirler. Dolayısıyla, bizim ülkemizdeki mali aflara baktığımızda hükümetlerin kriz yönetimini ciddi ekonomi ve maliye politikaları ile değil, mali aflarla yaptığını görüyoruz. Mali afları dikkate almadan, bunların üzerinde konuşmadan ekonomik kriz ile vergi ilişkisini çözme şansımız yok.

Olaya böyle baktığımızda, gelir vergisi ve sosyal güvenlik kesintileri -malumunuz olduğu üzere bunlar otomatik dengeleyici (otomatik stabilizer) – unsurların etkin çalışması için birtakım mekanizmaların sağlıklı kurulması lazım. Zaten biz de muhtemelen bu yararlı çalıştaylar devam ettiği sürece bu etkin yolları ve yöntemleri arayacağız. Bir başka deyişle,

bunları bize sağlayacak olan sağlıklı bir kazanç vergisi sisteminin arayışı içinde olacağız. Yani ideal gelir vergisi ya da kazanç vergisi sisteminde krizlerde veya kriz olmayan dönemlerde adaletli, saygın, batı ülkeleriyle rekabeti tesis eden bir kazanç vergisi sisteminin oluşumu için çaba harcayacağız.

Ekonomik kriz süreçlerinde Türkiye’de var olan gelir vergisi veya kurumlar vergisi sistemi, ülkenin krizden çıkışında etkin bir rol üstlenmemiştir. Tam tersine böylesi kriz dönemlerinde ekonomideki tıkanıklıklar, vergi ve vergi benzeri bütçe gelirlerinin tarh ve tahakkukunu olumsuz etkilediği için, sorunu çözmek, kilitlenen ve kronikleşen kamu alacaklarına çözüm bulmak için kapsamlı mali aflar getirilmiştir. Getirilen bu aflarla kriz dönemlerinde işlenen mali suçları legal ortama çekmek ve oradan da bütçenin tıkanmış olan gelir akışını sağlamak amaçlanmıştır. Çok teşekkür ederim.

HAKAN ÜZELTÜRK

Teşekkür ederim. Tam konuştuğumuz bu toplantı gündeminde yeni bir affın olması da manidar. Siz de bu konuda aynı şeyleri söylediniz. Ben dün bir dergiye röportaj verirken henüz metin yoktu. Orada şunu söylemişim: Yeni çıkacak metinde de daha önceki metinlerde olan hukuki eksiklikler varsa başarılı olur muyuz diye sordular. Aynı sıkıntı olacak dedim. Dün akşam metinde gördüğüm kadarıyla aynı metindeki düzenlemeler devam ediyor. O nedenle buradaki o hukuki zeminde bir sıkıntı var.

Vergi aflarının anayasaya bir metin olarak konulmasına çok taraftar değilim. Çünkü bu parlamentonun iradesini kısıtlamak olur. Ama vergi aflarının çıkarılmaması gerektiği yönünde hemfikirim. Bunda bir sıkıntım yok. Ama uygulamada maalesef vergi afları nitelikli çoğunlukla alınmıyor. Benim derdim o. Nitelikli çoğunlukla kararın çıkarılması. Yani 330 oyla çıkması gerekiyor. Son dönemde bütün aflar 330 oyun altında çıktığı için tamamen hukuka aykırıdır. Bunu herkes iktidarı muhalefeti kabul ettiği için yapacak bir şey yok. Hani siz diyorsunuz ya referanduma gidilirse diye, sonuç belli zaten. Orada tabii ki af olması yönünde karar çıkacaktır. Çünkü çıkar meseleleri olunca maalesef bazı fikirler arka plana geçecektir. İzninizle Bülent Bey’e söz vereceğim.

BÜLENT TAŞ

Sayın Başkan çok teşekkür ederim. Ben de öncelikle buraya davet edildiğim ve konuşma imkânı verildiği için teşekkür ediyorum. Ben aslında Feridun üstadın bıraktığı yerden, tespitlerinden hareketle bir iki noktaya değinmek istiyorum. Yüzde yüz katılıyorum: Son 10-15 yıldaki trend vergi tabanının genişletilmesi, vergi oranının indirilmesi ve vergi rekabeti. Bu üç temel gelişmeden söz edebiliyoruz. Burada üzerinde durulması gereken en önemli hususlardan biri vergi tabanının genişletilmesinden ne anlaşılması gerektiği. Belki ön plana çıkan iki temel unsur var burada. Birisi istisna ve indirimlerin azaltılması, diğeri de kayıt dışı ekonomide mücadele ve kayıt dışının mümkün olabildiğince kayıt altına alınması. Dolayısıyla, bu iki unsur önemli ölçüde sağlanmadığı sürece vergi oranını daha fazla aşağıya çekme imkânının çok sınırlı olduğunu düşünüyorum. Bu iki unsurla ilgili olarak gerekli tedbirler alınmaz ise, dediğim gibi vergi oranında çok fazla bir gelişme sağlanması mümkün görünmüyor. Vergi rekabeti boyutuna ilişkin olarak ben vergi rekabetinin devam edeceğini düşünüyorum. Belki zararlı vergi rekabeti ile mücadele

anlamında uluslararası birtakım işbirliği var. Zararlı vergi rekabetinin unsurlarının ne olduğu OECD çalışmasında, G20'lerin çalışmasında da aynı şekilde net olarak ortaya konulmuş durumda. Bu çerçevede en önemli unsur da bilgi değişimi gibi görünüyor zararlı vergi rekabetiyle mücadele anlamında. Bilgi değişimine de imkân verecek şekilde vergi rekabetinin vergi oranlarında indirimin ileride de devam edeceğini, ülkeler arasında bir vergi rekabetinin oluşacağını düşünüyorum. Bu vergi tabanının genişletilmesi ve oran indirimi bakımından Türkiye aslında 2001'den itibaren vergi oranının indirimi açısından çok önemli gelişmeler sağladı. Kurum kazançları üzerindeki hem gelir, hem kurumlar vergisi yükü % 65'lerden % 34 gibi bir orana indirildi. Yine gelir vergisi oranları en yüksek oran % 35 gibi bir orana indirildi. Eksik kalan boyutuyla daha doğrusu bu gelişme olurken, yani oran indirimi yapılırken, istisna ve indirimler konusunda da daraltıcı çalışmalar yapıldı. Yatırım indirimi kaldırılarak kurumlar vergisi oranının % 20'lere indirilmesi sağlanabildi. Ama sonradan yine teşvik mevzuatı çerçevesinde birtakım istisna ve indirimlerin genişletildiğini görüyoruz. Bu çerçevede, hem istisna ve indirimler, hem de oran indiriminin bir arada olması pek mümkün gibi görünmüyor uzun vadede bana.

Bir de istisna ve indirimlere uygulanabilirlik boyutuyla da bakmak lazım. Vergi kanunlarında yer alan veya diğer kanunlarda yer alıp da vergi boyutu olan istisna ve indirimler uygulanabiliyor. Hem idare boyutuyla, hem mükellef boyutuyla, hem vergi profesyonelleri boyutuyla vergi istisnaları vergi kanunlarının uygulanması en zor olan maddeleri, en zor olan uygulamaları gibi görünüyor ve sonuç da çok fazla yaratmıyor gibi geliyor bana. Daha başında üstadlardan birisi ifade etmişti niye bu çok ilgi görmüyor diye. Çünkü istisnalar çoğu zaman mayın tarlası gibi. Yani nerede patlayacağından çok fazla emin olamıyorsunuz ve uygulamada da çok fazla sonuç yaratmıyor. Bu bakımdan bence istisna ve indirimleri mümkün olabildiğince daraltıp, kayıt dışı ekonomiyi mümkün olabildiğince kayıt altına alıp, buna göre de vergi oranlarını mümkün olabildiğince bu çerçevede indirmek en doğru politika olur diye düşünüyorum. Teşekkür ederim.

HAKAN ÜZELTÜRK

Teşekkür ederim. Yusuf hocamın yeni vergi önerileri dışında Bülent Bey de kayıt dışı ekonominin bir kısmını indirmek veya istisnaları daraltmak suretiyle yeni birtakım gelirler elde edilmesi gerektiğini söyledi. Sayın Pur'a dönmek istiyorum.

HÜSEYİN PERVİZ PUR

Ben biraz önce Ahmet hocanın belirttiğini notlarıma almışım. 1924 ile 2012 yılları arasında 35 tane mali af çıkartılmıştır. Bu 35 mali af sonucunda 2-3 yılda bir verginin vergisini ödeyen dürüst mükelleflerde bu tarihten sonra kayıt dışılığa teşvik edici unsur olmuştur. Bu kayıt dışılıkla mücadele içinde ülkemizde ceza kesme mürur zaman 5 yıldır. Mükellefin inceleme süresi de aynı süredir. Ben inceleme süresinin 1 yıla cezalı olarak incelemeyi 1 yıla fakat gene o 5 yıllık sürenin devamını ama beşinci yılda incelemeye geliniyor, müddet kalmıyor, takdire sevk ediliyor, takdirde bekleniyor. Mükellef hala bekliyor. Takdir komisyonundan çıkıyor bu arada inceleme elemanı veya vergi müfettişi dediğimiz arkadaş askere gidiyor geliyor ondan sonra inceleme raporları yazılıyor ve sonunda bana vergi aslının ziyade ki o zaman geçmişten konuşuyorum ama şimdi öyle. Gecikme zammı çok büyük bir yekun işletiyor. İnceleme yapılsın. 1 yılı vergili ve cezalı olsun geriye kalan 4 yılı

da yine incelenir. Eğer orada bir vergi şeyi varsa o vergi gene cezalı alınsın ama gecikme zammı burada devletin geç kalmasını sonucudur. Mükellefin korkusu acaba benim muhasebeci veyahut da yeminli mali müşavir hata yaptı mı yapmadı mı korkusunu kafasından atsın. 1 yıl artı 4 yıl. Bir yılı gecikme zamlı 4 yılı da gecikme zamsız olmasını öneriyorum. Benim çok önem verdiğim hayranı olduğum rahmetli Ali Alaybek'in 6 cilt vergi reform komisyonu çalışıldı 1960 ile 1969 arasında. 4 ülke gezdi. O 6 kitap neden okutulmaz vergi reform komisyonu raporları, onu hala şaşkınlıkla bakıyorum. Orada genişletilmiş uzlaşma komisyonu diye bir öneri var. Diyor ki, bu 4 ülkede bunu gördüm. Yapılan şu: Mükellef geliyor. Yanında muhasebecisi veya denetçisi var. O geliyor. Mükellefin avukatı da geliyor. Ufak bir vergi mahkemesi vergi idaresi içinde kuruluyor. Eğer yeminli mali müşavir veyahut da tasdik eden bir mali müşavir varsa çalışma dosyalarını getiriyor ve inceleme elemanına onları sunuyor. Sunduktan sonra % 95 uzlaşıyor. % 5 yargıya gidiyor. Bizde ise tam tersi. Önerim, genişletilmiş uzlaşma komisyonunun artık vergi idarelerinde kurulmaya başlaması. Çünkü vergi bir suç değil. Vergi milli gelirden halkın servetinden, cebinden hırsızlık yapmaktır. Amerika federal mahkemeleri vergiyi hırsızlık olarak suçlayarak hapis cezalarını veriyor ki böyle bir olayı da 5-6 sene evvel Amerika'da 4 oteli kalan bir kadına hakim niye ağılıyorsunuz diyor. Bütün varlığımı vereyim diyor. Villasına bir havuz yaptırmış. Bu havuzu otele gider yazmış. Muhasebeci de bunu Maliye Bakanlığı'na ihbar etmiş. IRS incelediği zaman da bunu bulmuş. Diyorlar ki, ben sizi vergi kaçırdığınız için değil siz Amerikan halkının cebinden para çaldığınız için cezalandırıyorum. Devam edersem, gelir vergisi sistemimiz artık değişmelidir. Yeni gelir vergisi kanunumuz değişmelidir. Bir reform yapmalıyız. Yapacağımız reform çok basit. Tekrar Amerikan modelini ele alıyorum. Yıl içinde yaptığın servet artışları ve harcamalar 1 yıl sonraki artışıyla arasındaki fark bugün benim Maliye Bakanlığım vatandaşlık numarasından 400 tane gayrimenkul sermaye iradını 1 milyon 200 bin kişiye çıkartabildi. Bankalara sordu. Yatırılan paraları bildir dedi ve 4 misli gayrimenkul sermaye iradı aldı. O zaman yapacağımız şu: Artık Eskişehir yolundaki binadaki bilgisayarlarda vatandaşlık numarasından herkesin gayrimenkulünü tespit etsin. Servet beyanını kimseden istemeyelim. Yani nereden buldun yasası da demeyelim. Bu benim çapraz kontrolüm. Senin bir yıl evvelki servetin buymuş. Bizde kayıtların bu. Arabanın da bu, her şeyin bu. Sen bana bunu beyan etmişsin. Sen bunu borsadan kazanabilirsin, mirastan gelebilir, vergi dışı gelirlerinden de olabilir. Onlarla mı karşıladın yoksa başka şekilde mi karşıladın? Bana bunun açıklamasını ver. 1 yıl sonra kod sistemi uyguluyorum elektronik faturaya geçtim, elektronik beyannameye geçtim, elektronik imzaya da geçtim. Bu o kadar kolay bir iş değil. Maliye Bakanlığı'nın yapamayacağı hiçbir şey yok burada. Artık benim sistemim harcamaların yapıldığının takip edilerek bunun gelirlerle karşılaştırılmasıdır.

İkincisi, basit usul kalkmalı. Bir minibüsün değeri 1 milyar, bir taksi 750 milyon. Patron evde oturuyor şoförler çalışıyor ve biz bunlardan basit usul alıyoruz. Bunları kaldıralım. Türkiye'de eğitilmiş, bu mesleği hakkıyla almış serbest muhasebeci mali müşavirlerimiz var. Sayıları yeterlidir, hepsi iyi yetişmiştir. Basit usul artık işletme defterine dönsün. Artık götürüye gitmeyelim. Ondan sonra küçük mükellefleri rahatsız edici vergileri üstadın kitabı harika, ama bana gücenmesin çok güzel damga vergisi kitabı yazmış. Artık damga vergisini kaldıralım. Küçük vergileri kaldıralım. Mükellef sayımızın artırılması, vergi tabanının genişletilmesi lazım. Benim vergi tabanım % 3. Bu % 15'e çıkartılmalı. Benim tabanım ne kadar genişleyebilirse ben o mükellefi o kadar rahat kontrol edebilirim. Kayıt dışı için vergi

barışı deniyor. Vergi barışı % 30'la gelmez, % 10'la gelir. Her şeyde yüksek gidiyoruz ve ürkütüyoruz. Ürkütmeyelim. Şimdi yeni bir Maliye Bakanlığı kuruldu. Mükellefe elini uzatan bir bakanlık kuruldu. Şimdi ben bu çapraz denetimi söyledikten sonra diğer şeyler var. Fazla vaktinizi almayayım. En önemli bir şeye geldim. Bizim 444'ncü maddede vergi usul kanununda mükellef hata yapabilir diyorduk. % 5 size vergi ve hatada hile yoksa % 5 ile % 10 arası. Mükellef yatıyor ve acaba bende hata var mı diyor. Uykusuz kalıyor. Hiç olmazsa bu dürüst insana bir kolaylık sağla. Onu yeniden bizim kanunlarımıza koymamız lazım ki adam rahat etsin. Bu % 10 veya % 5'lik kısım bizim ülkemizde kullanılmaya ve o gittikten sonra bizim kanunlar sertleşmeye başladı. Benim fevkalade güvendiğim harika çalışan bir Maliye Bakanlığım var. Maliye Bakanlığı inşallah bu önerilerimi nazarı itibara alır ve düzgün bir ekonomi vergi tabanı kurar. Bütçe ihtiyaçlarını esas alarak biz ekonomiyi düzeltemeyiz. 1929 yılında büyük önder Atatürk teşvik-i sanayi kanunu çıkarttı ama hiç kimse müracaat etmedi. Lokomotifleri aldı, getirdi katarın arkasına koydu. İtti. Arada yıllar geçti. 1980 yılına gelindi ve rahmetli Özal geldi. Ondan sonra benim özel sektörüm gelişmeye başladı ve kırılma noktalarını atlattık. 2000 yılına geldik % 78 enflasyonlardan 2001'den itibaren ben enflasyonumu düşürmeye başladım. Vergiyle değil, yatırımlarla. İşçiliğim % 10'na kadar indi. Bu çok önemli. OECD ülkelerinde 30'ncu sıradayım ben en düşük mükellef sayısı ile. Benim nüfusuma göre 15 milyon mükellef olması şart. Bu dediğim şekilde mükellef sayımı arttırmalıyım. Elimi uzatarak, sevgiyle gel vergini ver, hırsızlık yapma demek lazım. Çok teşekkür ederim.

HAKAN ÜZELTÜRK

Teşekkür ederim. Burada damga vergisi yanında emlak vergisi de mesela kalksın diye uzun yıllardır hep konuşulan meselelerdir ama bunlar bütçe gerçekleri sebebiyle kalkamıyor maalesef. Zaman aşımı konusunu belki hukuki kısımda biraz değerlendireceğiz. Çünkü 5 yıllık zaman aşımı süresinin son yılında başvurmamak mükellefler arasında da çok fazla huzursuzluk yaratıyor bu ödenecek ekstra paralardan dolayı. Bu konuda Maliye Bakanlığının da personel ya da başka sorunları varsa bunların çözülmesinde fayda var. Çünkü mükellefe yüklememek lazım. O konuda haklısınız. Ayrıca, dürüst mükellefleri korumak da lazım. Bu konuda aflar başta olmak üzere hep kaçıranı affediyoruz. Ama dürüst mükellefler yıllardır ödediğiyle kalıyor. Yıllardır da bu eleştirilir. Ama bu konuda bir adım atılmıyor maalesef. Ben izninizle ilk kısmı burada sonlandırmak istiyorum ama sayın Tayyan belki politikalar konusunda bir şeyler söylemek ister misiniz bu bölümle ilgili veya gelen eleştirilere yönelik olarak? Bir cevap imkânı olabilirse ya da kısa bir konuşma yapmak isterseniz buyurunuz.

ÜNAL TAYYAN

Öncelikle, herkesi saygıyla selamlıyorum. Şu ana kadarki konuşmaları dikkatle izliyorum ve not alıyorum. Tabii Türkiye'nin dolaylı / dolaysız vergi yapısındaki bozukluk her platformda dile getirilen ve eleştirilen bir husus. Biz de bunu düzeltmek için birtakım politika alternatifleri üretiyoruz ve siyasilerimize sunuyoruz. Ama aslında dünyaya baktığımız zaman dünyadaki trendin gerçekte bu yönde geliştiğini görüyoruz. Çünkü dolaylı vergilerin daha doğrusu dolaysız vergilerin istihdam üzerindeki etkilerinin olduğu kabul ediliyor. Eğer kazançlar üzerinden çok vergi alındığında bunun yatırım ve istihdam üzerinde olumsuz etkilerinin olacağı varsayımıyla hemen hemen bütün ülkelerdeki trend

son dönemde dolaysız vergilerden daha çok dolaylı vergilere doğru kayıyor. Tabii bu tek başına bir gerekçe olamaz. Temelde de dolaysız vergilerin tabanının genişletilmesi lazım. Bu tabanın Türkiye’de oldukça dar olduğunu biliyoruz. Zaten herkesin malumu olan bir husus. Ben tartışmalardan son derece istifade ediyorum. Bütün katılımcılara teşekkür ediyorum.

HAKAN ÜZELTÜRK

Biz de teşekkür ediyoruz. Altyapı da hazır olduğuna göre bundan sonra biraz politikalar bazında karar alıp süratle hayata geçirmek kısmı kalıyor galiba. İkinci kısmımız oldukça geniş ve daha da keyifli olacağı benziyor. Çünkü biraz daha şu anda mevcut sistemle ilgili problemlerin içine gireceğiz. 15-20 dakika ara vermek istiyorum.

BÖLÜM 3

TÜRKİYE'NİN SEÇENEKLERİ VE SEÇİMLERİ

3. TÜRKİYE’NİN SEÇENEKLERİ VE SEÇİMLERİ

- **Güncel Koşulların Türk Vergi İdaresine Sağladığı Fırsatlar**
- **Gelir Vergisi Sistemimizin Yapısal Sorunları**
- **Vergi Gelirlerini Artırma Potansiyeli Olan Kentsel Rantlar Gibi Yeni Vergileme Alanları, Vergi Sistemini Düzenlerken Dikkat Edilmesi Gereken Hukuk İlkeleri ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar**
- **Özet Olarak, Nasıl Bir Gelir Vergisi Kanunu İstemeliyiz?**

HAKAN ÜZELTÜRK

İkinci kısım ile ilgili başlığımız; Türkiye’nin seçenekleri ve seçimleri. Bu başlıkta 4 tane alt maddemiz var ama sonuncusu nasıl bir gelir vergisi kanunu istemeliyiz bu zaten aslında hepsinin özeti ya da sonucu olacağı için aslında yine 3 başlıkta gideceğiz. Bu 3 başlığı ayrı ayrı incelemek yerine birlikte belki incelemek daha faydalı olacak. Çünkü konuşmaları bölmek de hoş olmuyor. O yüzden güncel koşulların Türk vergi idaresine sağladığı fırsatlara önce bakacağız. Burada hem teknolojik altyapı girişimleri, hem de ekonomik veya politik gelişmelere bakmak gerekiyor. Biraz önce bahsedildi zaten, ekonomik altyapının gelişmekte olduğundan ya da oldukça geliştiğinden. O nedenle bazı gelişmeleri fırsatlara çevirecek politik kararları da alabilecek pozisyonda olmamız gerekiyor. İkinci kısımda tabii yapısal sorunlar çok geniş bir terim. Ama bu yapısal sorunlarda biraz önce konuştuğumuz meseleler var. İndirim ve istisnalar, tarife yapıları, mükellefiyet türleri bunların vergi sistemimize olumlu olumsuz etkileri.

Üçüncü kısım hukuki etkiler ya da bozukluklar neler. Bu çerçevede, yeni gelir vergisi alanları da kentsel rantlar başta olmak üzere veya yeni öneriler neler olabilir bunları da konuşmak istiyoruz.

NAİL SANLI

Yeminli mali müşavir. TÜRMOB genel başkanım. Her şeyden önce düzenlenmiş olan bu toplantıyı çok yararlı buluyorum. Adaletli ve dengeli bir vergi sisteminin kurulabilmesi için mevcut vergi sistemimizin gözden geçirilme ihtiyacı bütün kesimler tarafından kabul edilmiş bir durumdadır. Çünkü gelir vergisi yasamıza baktığımız zaman, 126 maddelik gelir vergimiz 84 tane geçici madde ile bugün uygulanmaktadır. Bu da çok net bir göstergedir ki, gelir vergisinin yeniden düzenlenmesi ve yeniden yazılması artık bir ihtiyaç haline gelmiştir. Bu yapılacağı zaman verginin toplanması, tahakkuk etmesi, gerekliliği, gelir unsurlarının tespit edilmesi kadar mükellef haklarının da yasayla belirlenmiş ve mükellef haklarının gözetildiği bir metnin de ortaya çıkmasına hep birlikte dikkat etmemiz gerektiği de yapılan uygulamalardan ve çıkan sonuçlardan bir tanesidir. Beyan sisteminin yaygınlaştırılması Türkiye’nin benimsediği beyan sistemi açısından da önemli ihtiyaçlardan

ve konulardan bir tanesidir. Özellikle, günümüzdeki teknolojik imkanları en iyi kullanan bakanlıklardan birisi olan Maliye Bakanlığı artık günümüz teknolojiyle gelir dışı kalmış veya tanımı yapılmamış birtakım bazı gelir unsurlarını takip etmek, test etmek, bulmak, yakalamak ve onları ekonomiye dahil etmek, beyan usulünün içerisine dahil etmek çok mümkün bir durumda bugünkü teknolojide. Bunun altyapısı da var. Birinci oturumda da buna değinen arkadaşlarımız oldu. Özellikle, servet artışları, harcamaların yapılış şekli ve bunların vergiye dönüşmesi için çok rahat bir altyapı kurulabilecek bir durumdadır. Bütün bunların sağlanabilmesi için ihtiyacımız olan, doğru bir gelir vergisinin ortaya çıkabilmesi için, bir kere gelir tanımının mutlaka yeniden yapılması gerekiyor ve 7 gelir unsuruna bağlı kalmadan kişilerin gerçek servet artışının ve harcamalarının kaynağını sorgulayan bir vergi sistemine dönüş yapmamız en büyük ihtiyaçlarımızdan bir tanesi. İkincisi, gelirin tam olarak kavranabilmesi için kişilerin belgelendirilmiş tüm giderlerinin safi kardan veyahut da gelirden mahsup edilebilmesi, indirilebilmesi için, bir sisteme dönülmüş olması gerekir. Belgelendirilmiş bütün giderler mutlaka gider unsuru olarak kabul edilmeli ve kısacası özel harcamalar, özel giderler veyahut da kanunen kabul edilmeyen giderler kavramlarından artık vazgeçilmesi gerekiyor. Bunlardan ayrı vergi usul kanunundan öngörülen şekli belge uygulamasından vazgeçilerek mutlaka banka sistemi üzerinden yapılmış ödemeye dayalı belge sistemine geçilmesi günümüzde artık önemli bir ihtiyaç. Gelir unsurları arasındaki farkların ortadan kaldırılması lazım ve bütün gelir türleri için tahakkuk esasının baz alınması gerekiyor ve tahakkuk esasına bütün gelir türleri için geçilmesi gerekiyor. Örneğin, katma değer vergisiyle gelir vergisi arasındaki bu çelişkiyi de kaldırmak gerekiyor. Bir başka ihtiyaç, kaynakta vergilendirme diye adlandırılan tevkifat uygulamasında mümkün olduğunca tevkifat oranlarının düşük tutulması lazım ve beyana yönlendirici, beyana teşvik edici unsurların öne çıkarılması gerekmektedir.

Bir başka ihtiyacımız, vergi dilimleri, artan oranlı dilimler sayıları, biraz önce de söylendi 3 satıra düştü. Ama vergi oranlarına bağlı bir gelir vergisi sisteminin bir ihtiyaç ; ancak bunun mutlaka % 5 artan dilimlerle ve % 10 ile % 30 arasında % 5'lik dilimler halinde ama en üst dilimin mutlaka 1 milyonluk liralık rakamdan sonra uygulanabilecek bir duruma gelmesi gerektiği yine büyük bir ihtiyaç.

Bir başka konu, sosyal devlet ilkesi gereğince sağlık, eğitim ve barınma giderleri teşvik edilmelidir. Tüm gelir unsurları açısından asgari ücret mutlaka vergi dışı tutulmalıdır ve gelir unsurları uygulamasında farklılaştırmadan vazgeçilmelidir.

Diğer bir konu, gelir vergisinde mutlaka istisna ve muafiyetler gözden geçirilmeli hatta belki kaldırılmalı. Belli kesim ve sektörler için ayrıcalıklı muafiyet ve istisnalar öngörülmemelidir. Bunun bir tek istisnası olmalı; yatırım ve istihdam teşvikleri mutlaka korunmalıdır veya sadece onlar muhafaza edilmelidir.

Bir başka konu, gerçek kişilerin tüm gelir giderlerini tespit ederek otokontrol sistemi getirilmelidir. Beyana dayalı geliri olmayanların veyahut da beyanıyla uyumlu bir yaşam sürmeyenlerin kontrolü yapılmalı ve değirmenin suyunun nereden geldiği mutlaka sorulmalıdır.

Yeni bir kavram, tartışılan bir konu ama gerekli olduğuna inanıyoruz. Türk medeni kanununda evli kişiler açısından mal birliği ilkesinin kabul edildiği hususu dikkate alınarak

evli kişiler açısından aile beyanı esası mutlaka bu yeni düzenlemede getirilmelidir. Sonuç olarak da, özellikle kayıt dışının önlenmesi ve belge düzeninin erişmesi açısından çok büyük bir ihtiyaçtır. Basit usul vergi sistemimizin kanayan bir yarası. Mutlaka bundan vazgeçilmeli ve basit usul kaldırılmalıdır. Teşekkür ederim.

HAKAN ÜZELTÜRK

Teşekkür ederim. Söylediğiniz noktalar gerçekten gelir vergisi bakımından önemli hususlar. Bunları konuşmakta fayda var. Mesela aile beyanı olabilir mi? Tartışılabilir. Otokontrol sistemleri mutlaka olmalı. İstisna muafiyetlerden hepsi kaldırılmalı mı? Bazı özellikli durumlar var istisna muafiyetlerde. Hepsini kaldırabilme imkânı olmasa da büyük bir çoğunluğu kaldırabilme şansına sahip olmamız lazım. Asgari ücret vergi dışı olmalıdır. Tabii ki bu yıllardır söylediğimiz bir husus. Kanunda kabul edilmeyen indirimler ya da giderler bazen problem yaratıyor. O yüzden orada sınırlama getirilmesini düşünüyorum. Tamamen kaldırılması gerektiğini değil. Ama genel olarak giderlerin arttırılması özellikle serbest meslek kazançları bakımından örnek verilen ülkeler bakımından mümkün olduğunca çok giderin işin içine katılması suretiyle kayıt dışı ekonomiden kaçış sağlayabileceğini ben de düşünüyorum.

ÜNAL TAYYAN

Belgelendirilmiş bütün giderlerin vergi matrahından düşürülmesi Şu anda yaptığı faaliyetin yürütülmesi için yaptığı gider Gider olarak yazılmasına izin vermiyoruz. Yani bunun sınırı ne olacak? İsimlendirmek mümkün olursa daha faydalı olur. Çünkü biz konunun üzerine çalıştık. Bir faaliyetin yürütülmesi için hangi gider yapılıyor da bu giderin indirilmesine izin vermiyoruz diye açıkçası çok fazla bir şey bulamadık. Sağlık, eğitim giderlerinde birtakım sınırlamalar var. Tamamının indirilmesine izin verilmiyor ama en azından önemli bir kısmının indirilmesine izin verdik.

AHMET EROL

Teşekkür ederim. Toplantı başlamadan önce Sedat Eratalar üstatla da konuşmuştum. Çalıştay gerçekten çok seslilik anlamında büyük bir zenginlik ve yararlı. Ancak, büyük olasılıkla zaman zaman tekrarlara düşerek zaman kaybına düşeceğiz. Bu kaçınılmaz. Bunun da bir yararı var. Kayıtlara girdiği için bu çalışmaya katılan çok insanın desteklediği çoğunluk görüşü anlamına da gelir. Tekrar olarak değil de, yararlı olan öbür yönüyle algılamak ve değerlendirmek gerek. Bundan sonraki bir çalışmanın daha mikro bir ekiple daha somuta yönelik yapılmasını yararlı bulurum. Bu çalışmalardan sonra yine büyük bir hazirunun önüne “eserimiz bu” diye çıkmak ve somut yasa taslağı üzerinde tartışmak bizi daha güçlü ve etkin sonuçlara götürecektir. Elbette ki benimkisi bir dilek.

Gelir vergisiyle ilgili, nasıl bir gelir vergisi olayında elbette ki, bu salondaki herkesin çok zengin katkıları olacağı kesin. Daha önce değişik defalar dile getirildi. Gelirin tanımı üzerinde mutlaka artık toplumun, siyasal iktidarın, parlamentoda grubu bulunan partilerin bir uzlaşmaya varması gerekiyor. Yani net artış teorisi mi, kaynak teorisi mi veya bunun ikisinin arasında bir geçişken bir yapı mı olacak buna bir karar vermemiz lazım. Çünkü Maliye Bakanlığımızın bugünkü altyapısı net artış teorisinde 73 milyon insanın her birinin

beyanname vermesi sistemini kaldırabilecek bir yapıya geldi. Yani bu açılımda bu havuz gücüne sahibiz. Dolayısıyla, net artış teorisine gelindiğinde her bir bireyin kendi kazancını beyan etmesi mecburiyeti var. Bu çok önemli. Beyanname verme olayını illa vergilenecek, ondan vergi alınacak belge olmaktan çıkarmamız lazım. Beyannamenin ekonominin taraflarının gelir ve giderlerle aktif ve pasifinin 'cross check'e tabi tutulduğu bir bilgi havuzu olarak da görmek lazım. Bu çok önemli.

Bir konuşmacımızın gündeme getirdiği Aile Beyanı olayına kadın hakları ya da daha geniş anlamda birey hakları, bireyin küçük dünyasının mahremiyeti açısından şiddetle karşı çıkıyorum. Çünkü kadının bu kadar itildiği bir toplumda kadının gelirlerinin baskın koca tarafından görülmesini doğru bulmuyorum. Biz 4369 sayılı Yasa ile aile reisi beyanını kaldırırken kadın haklarındaki gelişimi dikkate alarak kaldırdık. Çünkü kadının gelirinin, kendine ait gelirlerinin eşi tarafından görülmemesi çok önemli. Artan oranlı tarife yönünden belki önemli ama tarife de her şey değil.

Gelir vergisi kanunundaki vergilendirme tarifesine gelince, sıfırdan başlayan bir tarife esas olmalıdır. Bu yolla asgari ücret kadarlık bir vergi dilimine sıfır vergi oranı uygulanmalıdır. Bir başka deyişle, asgari ücret vergi dışı bırakılmalıdır diyoruz. Sıfırdan başlayan bir tarifeye yapmamız adaletli olacaktır. Sayın Rahmi Koç da bir vergi mükellefidir. Onun da o kadarlık gelirine sıfır oranı uygulayacağız. Bu vergi adaleti ve Anayasanın eşitlik hükümleri karşısında önemli bir olay. Hukukta bunu biz atlayamayız. Onun için sıfırdan başlayan ve % 5'lik daha sonra belki % 2'lik (Yani % 7, % 9, % 11, % 13, % 15, % 20, % 25, % 30, % 35 gibi) basamaklarla artan 10 basamaklı bir tarifeye doğru gitmemiz lazım.

Gelir vergisiyle kurumlar vergisinin mutlaka tek bir kanun olarak birleştirilmesi ve "kazanç vergileri" adıyla tekleştirilmesi çok önemli. Burada kurumlar vergisinin aynı kişilerden alındığı dikkate alınarak şirket sahipleri açısından mükerrer vergileme sınırlarını zorlamaması bakımından olabildiği kadar düşük bir orana % 5 gibi bir orana çekilerek, yatırımcının önünün açılması gerektiğine inanıyorum. Sade, basit kurumlar vergisi uygulaması ama oran % 5 gibi çok düşük bir oran. Çünkü o şirket sahipleri aynı zamanda gelir vergisinin de mükellefi. Dolayısıyla, mükerrer vergilemeye yol açıcı olmaması lazım.

Herkesin beyanname verdiği bir sistem gelirin tanımı açısından yaşamsal önemde. Onu Maliye Bakanlığı teknolojik altyapısı taşıyabilecek durumda.

Ana vergi dediğimiz gelir vergisi ve kurumlar vergisini olumsuz etkileyen, kayıt dışılığı destekleyen uvertür vergiler var. İnsanların canını da sıkıyor ve psikolojilerini de etkiliyor o vergiler. Bugün gelir idaresinde en çok görüş verilen, izaha muhtaç vergiler grubunda olan Damga Vergisi ve BSMV gibi muamele vergilerinden artık bir şekilde vazgeçmemiz lazım. Bu tür dolaylı vergiler gelir ve kurumlar vergisi gibi ana vergileri kayıt dışılığa doğru itiyor. İnsanlar sözleşme düzenlenmekten kaçınıyor, birtakım sözleşmelere gerçek değerleri yazmaktan kaçınıyor.

Sayın Gelir Politikaları Genel Müdürü, Sayın Mehmet Ökten'in kanunen kabul edilmeyen gider ya da gider kısıtlamasına yönelik eleştirilerini kabul etmez görüldü. Ancak vergi sistemindeki kanunen kabul edilmeyen giderler ve gider kısıtlamaları da bir gerçek. Bunu genel anlamda düşünüp bütün vergi yasaları açısından kanunen kabul edilmeyen gider

rakamlarının istisna ve muafiyetler gibi iyice sınırlanması, kanunen kabul edilmeyen giderin cezalarla sınırlı bırakılması önemli. Çok sayıdaki gider kısıtlaması, fiktif vergi yapısına, sanal vergi yapısına yol açıyor. Ticari bilanço ile mali bilanço asla örtüşemiyor. Ticari bilanço verileri neyse, vergi bilançosunun da aynı çıkmasına çabalamamız lazım. Bunu engelleyen müesseselerin vergi kanunlarında olmaması gerekir. Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim.

HAKAN ÜZELTÜRK

Teşekkür ederiz biz de. Burada kadın lehine pozitif ayrımcılığı gözeterek Sayın Erol söyledi. Etkileri var tabii. Buradaki önerinin temel sebebi aile birliği çerçevesinde bazı indirimlere daha fazla sahip olunma ihtimali. Daha olumlu ama hukuki bazı sıkıntıları var. Herkesin beyan vermesi yıllardır hep gönlümüzden geçen şeyler. Hem o, hem de net artış konusundaki fikirlerde artık bundan sonrası politik veya siyasi kararlar. Bundan sonra ona fazla bir şey deme imkânımız yok. Nazmi Bey söz istemişti.

NAZMİ KARYAĞDI

Türk Telekom vergi uygulama koordinatörü. Teşekkür ederim. Ben açıkçası burada yeni bir gelir vergisi reformu konuşulurken öncelikle bunun detaylarından ziyade felsefesinin, ana fikrinin ne olması gerektiğine karar verilmesi gerektiği düşüncesindeyim. O ana fikre karar verildikten sonra akabinde diğer detayların netleşmesi mümkün olur diye düşünüyorum. Bu kapsamda da baktığımızda vatandaş açısından nasıl bir gelir vergisi kanunu, girişimci açısından nasıl bir gelir vergisi kanunu, idare açısından nasıl bir gelir vergisi kanunu gibi sorularının cevaplarının aslında yeni kanunun şeklini oluşturması gerekir. Aksi takdirde, az önce Sayın Başkanın dediği gibi 120 kusura maddelik kanunun 50 veya 60 maddeye indirilmesi ya da daha da arttırılması, eski Arapça, Osmanlıca, Farsça kelimelerin kaldırılarak yerine Türkçe kelimelerin getirilmesi, büyük bir çoğunlukla olan bir kanun elbette ki, ana fikri belirlenmemişse kendini tekrardan öteye gitmeyecektir diye düşünüyorum. Demin sorduğum vatandaş için, girişimci için, idare için nasıl bir vergi idaresi, gelir vergisi kanununun sorusunun aslında cevabı niteliğinde, bugüne kadar benim de pek çok okuduğum ya da bir kısmının yapılmasında yer aldığım anketlerde çıkan sonuç şu: Vatandaşın, girişimcinin birinci derecede istediği vergi kanunu adil vergi kanunu. Vergi kanunlarında adalet istiyor. Temel beklenti bu. Yani bütün şekillenmenin aslında vergi kanununun adalet üzerine hukuk üzerine kurulmasına gerek duyulmakta. Akabinde büyümeyi destekleyen bir gelir vergisi kanunu olması lazım. Yine vatandaşa sorduğunuzda, kayıt dışı ekonominin önlenmesi bir gelir vergisi kanununda aslında ön sıralarda yer alan bir amaç değil. Bu belki idarenin kendi açısından, elbette ki vergi toplama açısından bir amaç olabilir ama kayıt dışı ekonomiyi önlemek maksadıyla bir gelir vergisi reformu yapılması da ne kadar bizi daha ileri noktaya götürebilir, sadece bu noktaya dikkat edecek olursak. İstihdamı arttırıcı bir gelir vergisi yasası mı olmalı? Tüm bunların aslında dengeli bir içeriğine sahip olan ama temelinde de adaleti içeren bir gelir vergisi yasasına ihtiyaç olsa gerektir diye düşünüyorum. Çünkü deminden beri kriz nedeniyle diğer ülkelerin almış olduğu tedbirler ve Türkiye'nin yapmış olduğu uygulamalara baktığımızda, hepsinin birbirinden farklı ve o ülkenin gerçeklerine göre olduğunu görmekteyiz. Bugünkü sistemde artık bu konuda Türkiye'nin nasıl bir gelir vergisi kanunu istediğine öncelikle seçmenlerin, girişimcilerin karar vermesi, ondan sonra da kendilerinin temsilcisi olan millet meclisindeki

temsilcilerin de bu sivil iradenin inisiyatifi beklentisi çerçevesinde bunu şekillendirmesi gerekiyor. Aksi takdirde, yani halkın kendi kendini değerlendirmesi yetkisini biz farklı amaçlarla ya da hiçbir amaç olmaksızın sadece kayıt dışını önlemek amacıyla, bizi temsil edenlere devrettiğimizde bundan yine hak ve adaletin çıkması sorunlu olabilir.

Vergi gelirlerinin sadece bütçeyi dengeleyen bir unsur olmaktan, fiskal olmaktan çıkarmak gerekiyor. Şu ana kadar yeni yapılan reformlardaki eksik noktalardan ya da uygulamalardan birisinin bu olduğunu belki söylemek gerekiyor. Acaba bütçeyi dengelerken ortaya çıkan sonuçlar hane halkı ekonomisinin girişimcilerin girişim yapma kararlarını ne şekilde etkiliyor? Bunlar ne kadar dikkate alınıyor? Sadece bütçe dengeleri mi göz önüne alınıyor? Dolayısıyla, burada gelir dağılımı, büyüme ve vergi adaletinin elbette ki dikkate alınması gerekiyor diye düşünüyorum. Bir başka unsur da, yeni gelir vergisi kanununda yeni ekonominin esas alınması gerekmekte. Şu aşamada baktığımızda vergi usul kanunundaki hükümlerin ve gelir vergisi kanunundaki hükümlerin hepsinin küresel dünyadan önceki düzene ait olan hükümler olduğunu görmekteyiz. Dolayısıyla, bu yeni dünya düzenindeki, yeni ekonomi düzenindeki kuralların da vergi sistemine hak ve adalet çerçevesinde dâhil edilmesi ve bizi temsil eden kişilerin de bu yönde karar vererek yeni yasalar çıkartmasına ön ayak olunması gerekir diye düşünüyorum. Teşekkür ederim.

HAKAN ÜZELTÜRK

Teşekkür ederim Sayın Karyagdı. Buyrun Sayın Dakın.

MUSTAFA DAKIN

Ben de herkesi saygı ve sevgiyle selamlıyorum. Bugün gün sonuna gelindiğinde herkesin nasıl bir gelir vergisi kanunu olması gerektiği konusunda daha çok fikri oluşacak.

Bir gelir vergisi kanunundan beklenen en önemli şey adil olması, kayıt dışılığı engellemesi ve verginin tabana yayılmasını sağlaması. Bunlar tartışma dışı şeyler. Bizlerin gelir vergisinden beklediği şeyler nedir diye düşünecek olursak, gelir idaresinin bir tarafı olarak, uygulama ayağı olarak, bizler de elbette ki kanuni açıdan önümüze gelen birtakım sıkıntılarını, sınırlarını, bariyerlerin kaldırılmasını, daha rahat uygulama yapılabilmesini ve daha adil uygulamalara hukuki zemin hazırlanmasını istiyoruz. Ama bütün beklentiler ve istekler ne olursa olsun, ne kadar adil ne kadar mükemmel bir vergi kanunu hazırlanacak olursa olsun, bu kanun düzgün uygulanmadıkça, düzgün ellerde temsil edilmedikçe hiçbir sonuç alınacağını zannetmiyorum. Bu masanın etrafına baktığımızda bunu uygulayıcıları, temel aktörleri de burada hep bir arada görüyoruz. Dolayısıyla, elbette ki hukuki metin – zemin- de çok önemli ama uygulamaya gereken ehemmiyet verilmedikçe sadece kanun sayfalarının arasında kalmaktan öteye geçemeyecek. Dolaylı / dolaysız vergilerle ilgili bayağı bir görüşmeler oldu. Dolaysız vergilerin daha adil olduğu ama bir yerde de istihdam vergisine dönüştüğünden bahsedildi. Dolaylı vergilerin gayri adil olduğundan bahsediliyor. Gelişen Türkiye'nin ekonomisinin daha da iyileşmesi ve düzelmesiyle birlikte bu tersliğin, bu paradoksun, kalkacağını; artık dolaysız vergilerin daha ön planda olacağını, dolaylı vergilerin doğrudan doğruya sadece 'fiscal' amaçlarla değil gerçek anlamda ekonomiye yön verme amacıyla uygulanır birer araç haline geleceğini düşünüyorum. 2012 Kasım ayında zannedersen, benzinin üzerindeki ÖTV'ye zam geldiğinde ben bunun içerisinde kendime

baktığımda bir sorumluluk hissettim. Acaba İstanbul Vergi Dairesi Başkanı olarak neyi eksik yaptık, neyi tam yapamadık da, hükümetimiz, Maliye Bakanımız 2-3 milyar liralık ek gelir sağlayabilmek için bu ek önlemleri almak zorunda kaldı. Dolayısıyla, işin bize bakan yönünü ben daha çok ön plana çıkartmak istiyorum. Dolaylı / dolaysız vergiler öyle ama dolaysız vergilerle ilgili beyan edilen ve tefkifat suretiyle alınan vergilere de bir göz atacak olduğumuzda, beyan konusunda mükelleflerimizin de ciddi anlamda sınıfta kaldığını görüyoruz. Dolaysız vergiler olması gerektiği seviyede olmadığı için dolaylı vergilere maalesef başvurmak zorunda kaldığımızı düşünüyoruz. Bu yüzden mükellefin bilinçlenmesi, mükellefin vergi bilincinin artması, bunlar klasik şeyler, ama mükellefin şunun farkında olması gerekir diye düşünüyoruz. Bizi gören, gözeten, yaptığımız her türlü şeyden haberdar olan bir gelir idaresi var. Bunu mükellefin zihnine yerleştirecek olursak... Mesleki hayatım boyunca görmüş olduğum, tecrübe etmiş olduğum en önemli şeylerden bir tanesi şu ki, herkes vergi kaçırma veya vergiden kaçınma için elinden geleni ardına koymuyor. Sadece kaçırın kişiler açısından konuşacak olursak, herkes eşit hakka sahip değil. Kimisinin hiçbir imkânı olmadığı için vergi kaçırmaya tevessül edemiyor. O yüzden verginin adil olması lazım, vergi verilmesi lazım, vergi toplanması lazım. Ama buyurun gelin, vergi verin dediğin zaman; ben niye vergi veriyorum ki, o versin şeklinde bir yaklaşım çıkıyor. Ama kendisinin, çok basit, gelir idaresine vermiş olduğu vergi iade zarflarındaki fişlerde bile ücretli kişilerin neler yaptığını maalesef gördük. Dolayısıyla, zihinsel bir değişimden ve dönüşümden bahsetmek istedim ben.

Teknolojiyi elbette gelir idaresi en iyi kullanan kurumlardan bir tanesi. E-devlet olabilmek için de teknolojinin en iyi şekilde kullanılması gerekiyor ama daha halen teknoloji kullanımında gelir idaresi olarak yeterli olması gereken seviyede olduğumuz inancında değilim. Daha alınması gereken pek çok yolumuz var. Ama bunun daha ötesinde, bundan çok daha önemli bir husus var ki, her bakanlık, her kurum, her birimin kendi teknolojik ortamı var, elektronik platformu var ama daha halen birtakım bakanlıklar arasında bilgi değişim söz konusu değil. Ülkeler arası çifte vergileme anlaşmalarında ve bilgi değişimi anlaşmalarında bunları sağlıyoruz ama biz daha halen kendi içimizde bilgiyi tam değiştiremiyoruz. Sağlık Bakanlığı'ndan ben İstanbul Vergi Dairesi Başkanı olarak İstanbul'da ne kadar ameliyat yapıldı, bunlara kimler girdi bunun verisini sağlam olarak alamazsak biz kayıt dışıyla mücadelede etkin ve yetkin bir vergi denetiminden bahsedemeyiz, vergicilikten bahsedemeyiz. Ben avukatların ne kadar ücret aldığını, UYAP gibi çok teknolojik bir sistem olmasına rağmen, Adalet Bakanlığı'ndan alamazsam o zaman kayıt dışının üzerine gidemem, verginin tam anlamıyla tabana yayıldığından bahsedemem. Dolayısıyla, teknoloji de tek başına yetmiyor. Akıllı teknoloji ve birbiriyle etkili, iletişim halindeki bir teknolojiden bahsetmek istiyoruz.

Basit usulün kaldırılmasından bahsedildi. Doğrudur. Bunu biz de destekliyoruz. Pek çok kişi, pek çok mükellef basit usule girebilmek için olmadık yönere gidiyorlar. Bunu da üzülerek görüyoruz. Mükellef sayılarının aslında artmadığını, artıyor gözüktüğü halde gerçekte azaldığından bahsedildi. Çok doğrudur. İstanbul'da geçen sene itibariyle tüm gelir vergisi, gayrimenkul sermaye iradı ve şirketler bazında baktığımızda 2012 ortalaması 1 milyon 250 bin mükellefimiz var idi. 2013 Mart sonu itibariyle baktığımızda yaklaşık 1 milyon 300 binin birazcık üzerinde. Bu konuda biz Vergi Dairesi Başkanlığı olarak, reysen terk dediğimiz aslında çok canlı olmayan, kağıt üzerinde olan, fiktif mükelleflerin mükellefiyetlerini idari açıdan otomatik olarak reysen terk dediğimiz bir işlemi

başlattığımız halde. Sadece Şubat ayında 50 bin yere gidip, oralarda aslında bir mükellefin olmadığını görüp, daha sonra kapatmış olmamıza rağmen.

Diğer bahsedilen hususlardan bir tanesi şu oldu. Mali aflar. Mali afları idare olarak biz de istemiyoruz. İyi niyetli mükellefler, vergisini düzenli olarak ödeyen mükelleflerin istememesi gibi idare olarak, uygulama tarafı olarak, ben bundan çok eminim ki, politika tarafı da mali aftan yana değil. Çünkü bu tür aflar mükellefin düzenli ödeme alışkanlığını ortadan kaldırıyor. Bizim kurmaya, tesis etmeye çalıştığımız vergi bilincini ciddi anlamda zedeliyor. Bu sebeple mali aflara bizler de taraftar değiliz. Sayın Ali Babacan'ın yapmış olduğu bir açıklamadan sonra Sayın Şimşek'in de açıklaması, en son dün veya bugün itibarıyla meclise sunulan hükümet tasarısının mali bir af olmayacağı, Türkiye'deki mükellefleri etkilemeyeceği, sadece yurtdışındaki belli birtakım kaynakların getirilmesiyle alakalı olduğudur. Gerçek anlamda 130 milyar gibi bir kaynağın, aslında Türkiye'ye ait bir kaynağın, yurtdışında olduğu ve bunun yurtiçine gelmesinden, en azından bir miktarının gelmesinden, ekonomik açıdan yatırımlara teşvik ve imkan sağlama açısından olumlu katkılar getireceğini bizler de ümit ediyoruz.

Bahsedilen konulardan bir tanesi de, takdir komisyonu, zaman aşımı uygulamasıydı. Vergi incelemesinin bir değişimiydi. Müsaadenizle İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığında yapılan birtakım değişikliklerden de bu vesileyle bahsetmek isterim. Ciddi bir yapısal değişim ve dönüşüm içerisindeyiz. Söz gelimi uygulama grup müdürlüklerimiz var. Bunların şu an itibarıyla sayısı 11. Öyle zannediyoruz ki, bu sayı 7'ye kadar inecek ve artık bu 7 uygulama müdürlüğü 7 vergi dairesine inşallah birkaç yıl içerisinde tam olarak dönüşmüş olacak. Bunun Eskişehir'de bir pilot uygulaması yapılıyor. İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı da buna hazır halde. Açıkça itiraf etmek gerekirse şunu gördük; Vergi dairesinin sisteminin işleyişine baktığımızda pek çok şeyin gerektiği gibi gittiğini çok söyleyemiyoruz. Dolayısıyla, bu konuda asgari beklentimiz, bundan gayri ne yaparsak yapalım bundan daha kötü olamaz. Mutlaka daha ileriye gitmiş oluruz diye bir düşüncemiz var. Bu sebeple uygulama grup müdürlüklerinin altında artık birtakım müdürlükleri topluyoruz. Sözelimi Hukuk ve İhtilafı İşler Grup Müdürlüğümüz vardı ama ihtilafı işler diye vergi dairelerinde birimler vardı. Her bir uygulama grup müdürünün altında 6-7 tane vergi dairesi vardı. Her birisinde ikişer, üçer tane vardı. Ama hepimiz ölçek ekonomisi nedir, başa baş noktasını yakalayabilmek için asgari ne kadar üretim yapılması gerekir bunları bilen kişileriz. Aslında hizmet sektöründe de böyle. Rantabl bir hizmet verebilmek için mutlaka belli bir ölçekte olması gerekiyor. İhtilafı işler servislerini artık uygulama dairelerinin içerisinde çıkarıp, uygulama grup müdürlüklerinin altında, avukatları da başlarına koyarak onların da eğitimini verdikten sonra, orada istihdam etme yoluna gittik.

Diğer bir husus vergi dairesi müdürlerimiz inceleme yapma yetkileri Vergi Usul Kanunu'nda 134'ncü maddede sayılıdır. Ama buna rağmen etkili vergi incelemesi yapıldığını söylemek mümkün değildi. Denetim Grup Müdürlüğü'müz vardı, BDDK kurulduktan sonra Denetim Grup Müdürlüğü'nün çok anlamı kalmadı. Sadece yaygın, yoğun cari yoklamaları, denetimleri yapan bir yapı vardı ama buna rağmen Vergi Dairesi'nde daha halen sonuçlandırılması gereken pek çok incelemeler var. Bunları da yapabilme adına pek çok kişiyi ilgilendiren herkese yaygın bir şekilde yapılması gereken incelemeleri tek toplayarak, uygulama birliği sağlayarak uygulama grup müdürlüklerimizin

altında yapmak üzere uygulama denetim müdürlüklerimiz de kuruldu. Artık bundan sonra dairelerde defter, belge isteyip bir kenara atıp zamana bırakma âdetinden vazgeçiyoruz.

Diğer bir husus, bence en önem verdiğimiz hususlardan bir tanesi, mükellef sayısı 1 milyon 350 bin dedik ama gerçek anlamda, düzenli olarak ciddi şekilde ekonomiye istihdam sağlayan, katma değer yaratan, üreten mükellef sayısının 1 milyon 350 bin değil; 300-500 bin olduğunu, bundan öteye gidemeyeceğini düşünüyoruz. İyi mükellef / kötü mükellef değil de; 30-50 yıllık uzun süreli mükellefle, yeni, daha taze acaba sahteci mi nayloncu mu ne olduğunu ayırt edemediğimiz mükelleflerden ayırt etme yöntemini vergi dairelerimizde tek tek geçiyoruz. Üç yıl gibi bir kriter koyduk. Üç yılın üzerindeki mükellefleri ayrı bir vergilendirme servisinde, yeni kurulan mükellefleri de daha henüz bir nevi rüştünü tam olarak ispat etmemiş mükellefleri sahteci riski yüksek olan mükellefleri bir nevi karantinada tutmak üzere onları diğer sorunsuz mükelleflerle ayırt etmemek üzere onları da ayrı bir vergilendirme servisinde işlemlerini takip ediyoruz.

Ben sabrınız için teşekkür ediyor, daha güzel gelir vergisi kanunun yazılmış olduğu, daha güzel uygulama imkânlarının bulunduğu sonraki toplantılarda, çok daha az sorunların tartışıldığı günleri görmek ümidiyle diyor ve hepimize teşekkür ediyorum.

HAKAN ÜZELTÜRK

Teşekkür ediyoruz Sayın Başkan. Bu açıklamalar önemli. En azından burada tartıştığımız konular bakımından idarenin de görüşlerini bilmekte fayda var. Bazı ortak noktalar var, bazı farklı noktalar var tabii. En azından kayıt dışı ekonomi veya basit usulde vergilendirme çerçevesinde belki beyan konusunda ortak ya da çoğunlukta olan noktaya doğru geliyoruz: Herkesin beyan vermesi konusu. Ama bu konuyu Vergi Konseyi'nde de çok tartıştık. Nasıl verileceği konusunda çok farklı önerilerde bulunuldu veya sıkıntılar olduğunu hep yıllardır söylediler. Bunların çözülebileceği ortam oluştu ya da yavaş yavaş oluşuyor en azından. Elektronik kısımda bazı düzenlemeler yapabilecek hale geldik.

Vergi kültürü, siz şikâyet ettiniz doğrudur. Mükellefler vergi kaçırmaya yönelik, kaçırma eğiliminde ama bu işin doğasında var. Vergileri düşündüğünüzde vergi mükellefi hani kaçırma olmasa bile kaçınma olabilir veya daha uygun şartlarda kimisi kredi olarak kullanıyor vs. olabilir. Bu ekonomik şartların getirdiği zorunluklar. Zaten iyi idare de bunların ötesinde herkesin üzerinde onları da gözetip kollayan veya kötü mükellefleri de gerektiğinde disipline edebilen idaredir. O nedenle istemese de ya da eksik bulsanız da bu konuda maalesef asıl yük idarede. O yüzden idarenin mükellef haklarına katkılarını her zaman bekliyoruz. Çünkü mükellef hakları konusu ülkemizde çok ihmal ve ihlal edilmiş bir mesele. O nedenle mevzuat bazında en azından, bu eşitsizliklerin ortadan kaldırılabileceği bir ortam da idareden bekliyoruz. Zaman zaman konuşmalarımızda, yazılarımızda bunları ortaya koyuyoruz. Umarım bundan sonra da daha iyi bir şekilde kendi iç tasnifleri veya Başkan'ın söylediği gibi yeni düzenlemeleri faydalı olarak dönecektir.

MEHMET ÖKTEN

Teşekkür ederim. Devletlerin görevi temel olarak vatandaşların refahını sağlamak, ekonomik büyümeyi sağlamak, adil bir gelir dağılımını sağlamak, sosyal refahı arttırmaktır. Bu çerçeveden bakarsanız, vergi bir amaç değil bir araçtır. Yani illa vergi alacağım diye devletler ortaya çıkmaz. Bu söylediğim amaca ulaşmak için devletler vergi alır. Aslında burada önerileri yaparken sanıyorum bazı hususları göz ardı ediyoruz. Öncelikle, Türkiye'nin bugüne kadarki toplumsal yapısını, coğrafi konumunu ve yıllardır süren terörü dikkate alırsanız bugüne kadar vergi istatistikleri olarak ortaya konan rakamların ne kadar anlam ifade ettiği de ortaya çıkar. Ortalama verdiğiniz vergisel anlamda ister vergi tahsilatı deyin, ister mükelleflerin gelir unsurları itibariyle beyanı deyin hiç biri doğru anlama gelmez. Çünkü Türkiye'nin hiç vergi alınmayan bölgeleri, elektrik kullanımının % 70 oranında kaçak olduğu bölgeleri düşünürseniz o bölgelerden bir vergi hasılatınız olmadığını da görürsünüz. Zaten iller itibariyle vergi gelirlerine bakınız, bunu görürsünüz. Bunu siz paçal yapıp Ankara, İzmir, İstanbul, Adana'da ödenen vergiye getirirseniz ortaya bu rakamlar çıkar. O nedenle diyorum ki, Türkiye'de vergi istatistikleri de bize pek doğruyu söylemez. Onun için mükelleflerin beyanını karşılaştırırken "Vay kaçakçı mükellef, ne kadar kaçırdı?" Serbest meslek erbabı. Biz de bakanlıktayken bunları yaptık ama bu verginin daha doğrusu çıkacak vergi kanununun biraz reklam boyutuna girer. Topluma buna böyle anlatırsınız. Vergi apolitik bir şeydir, asosyaldir. Ağzınızla kuş tutsanız vergiyi vatandaşa benimsetemezsiniz. Kamunun zoruyla cebinden para aldığınız kişiye bunu sevdirmeniz mümkün değildir. Dolayısıyla, beyannameli mükelleflerin ortalama beyanları bize bu konuda sağlıklı bir veri vermez. İstanbul'dakilere bakarsanız bir başkadır, hepsini paçal yaparsanız başkadır. Neler olmaz? Net artış teorisini yaparsanız demin Sayın TÜRMOB başkanı da belirttiler. Bütün gelir unsurlarında tahakkuk esastır. Bunu söylerseniz bir anlamda engizasyon yaratırsınız. Bir evini kiraya vermiş bir adamın o kira bedelini tahsil etmeden vergi ödeyebileceğini düşünebilir misiniz? Yeni bir büro açmış bir avukatın, bir mali müşavirin parasını almadan bunun vergisini verebileceğini düşünebilir misiniz? Dolayısıyla, gelir unsurları itibariyle farklı elde etme sistemleri konmuştur gelir vergisi sistemlerine. Bu aslında sadece bize özel bir durum da değildir. Bu aslında bütün dünyada üç aşağı beş yukarı böyledir, işin gereği budur, ekonomisi budur, mantığı budur. Çünkü siz bu mantığı kaldırırsanız o zaman vergi başka boyuta gelir.

Bazı vergiler var ki, hakikaten bunlar belgeden kaçınmayı özendiriyor insanları. Belgeden kaçtığınız zaman bir anlamda vergiden de kaçmaya başlıyorsunuz. Hatta bazen karşı taraf belgeden kaçtığı için siz de doğal olarak o yola girmek zorunda kalıyorsunuz. Nedir bu vergi? Damga vergisi. Siz boyutuna bakmayın çok ciddi bir hasılat vergisidir. Dünyanın bütün vergi teorisinde damga vergisi belge kullanmayı özendirmeye yönelik hasılat amacı olmayan bir düzenleyici vergidir. Ama bizde tam tersidir. Hasılat gayesi vardır ve bütçe gelirleri içinde de ciddi bir yer tutar. Bu nedenle damga vergisini bir kalemde silemezsiniz. Yıllardır tartışırız, Vergi Konseyi'nde de tartıştık. Banka, sigorta, muamele vergisi kalksın katma değer vergisi getirelim bu işlemlere diye. Ama hala ortadadır. Doğrudur. Artık o boyutunu da düşünmek lazım. Gerçekten eğer doğru dürüst, adil, herkesin beyanname vereceği ki Ahmet arkadaşına yürekten katılıyorum: Beyanname vergi almak için alınmaz. Bazen vergiyi iade etmek için de alınır. Nitekim, Amerikan sistemini incellerseniz pek çok beyanname vergi iadesi alınmak üzere verilir. Dolayısıyla, herkesin beyanname vermesi gerek. Bu sadece vergi almak için değil, ekonominin boyutlarını görmek, ilişkileri görmek

açısından da zorunlu. Bunu sağlayacak altyapıya da şu anda Maliye Bakanlığı sahip. Ama bir şeye değinmek istiyorum. Yıllardır iddia ettim, hala da aynı şeyi söylüyorum. Türkiye’de gelir vergisi açısından en büyük vergi kaçağı ücretlerdedir. İnanır mısınız, kaçakçılık anlamında söylemiyorum. Kaçınma olarak. Bunun en büyüğü de kamu personeline yapılır. Sanıyorum 17 tane vergi kanununa kamu personeline ödenen ücretlere vergi bağışıklığı, vergi istisnası, vergi indirimi getirilmiştir. Siz böyle bir ortama bakarsanız o zaman hukuk sistemini gelir vergisine herkese adil çünkü kamu ücret politikasını vergi indirimleriyle çözmüş. Bunu kendi sistemine koymamış istisnalar getirmiş, ayrıcalıklar getirmiş, ayrı vergilendirmeler getirmiş. Hâlbuki ücreti arttırarak yapılacak bir iş. Ama bu kamufla edilmiş. Özel sektöre döndüğünüzde ise, özel sektörde de üç aşağı beş yukarı budur. En büyük yük özel sektörün üzerinde. İstihdam vergisi dediğimiz bu yükür. Üstelik de bu öngörülen ücretlerin yarı tutarına çalışmak isteyen vardır. Hele vasıfsız işçi boyutuna geldiğiniz zaman Türkiye’de bu istek de vardır. Dolayısıyla, bu görünüm içinde hala iddia ediyorum, gelir vergisi açısından en büyük vergi kaçağı ücretli kesimdir. Gerçi şimdi alınan tedbirlerle gerçekten çok olumlu bir gelişme. Sanıyorum büyük ölçüde önlenecek ama ekonomiye yansımaları nasıl olacak onu da gerçekten merak ediyorum.

Dediğim gibi, çeşitli menfaat gruplarının ortak bir noktada bir ortak vergi kanununda uzlaşmaları mümkün değil. Dolayısıyla, asgari müştereklerde belki bir birleşme sağlanabilir. Ama tabii bunun içine bütçe gerekleri devletin bazı politikaları da girdiği zaman sonuç itibariyle ortaya çıkan vergi kanunu ne olursa olsun herkesi memnun etmeyecek bir kanun olacaktır. Burada dikkat edilmesi gereken unsurlar var: Birincisi, kentsel rantları vergilerken pasif rantları vergilemeye kalkmamak lazım. Bunlar aktif hale geldiğinde vergi alabilirsiniz. Ama pasif rantı vergilemeye kalkarsanız bu vergi engizasyonu olur. Pasif rantlar vergilenirse bu servetin vergisi haline gelir ve bunu vatandaş servetini elden çıkararak ödeyebilir. Bu yapılmaması gereken bir uygulamadır.

Dünyanın hemen hemen her ülkesinde küçük mükelleflerin, küçük işletmelerin farklı bir biçimde vergilendirilmesini daha doğrusu muhasebelerini izlemelerine yönelik düzenlemeler vardır. Dolayısıyla, Türkiye de bunu bir ölçüde yıllardır götürmüş. Önce götürü usulü gelmiş, çiftçilere asgari vergiler yapılmış. Şimdi de basit usul. Aslında basit usulün bu uygulamasından ben de hiç memnun değilim. Ama buna başka bir formül bulmamız lazım. Sanıyorum orada da en büyük görev esnaf odalarına düşüyor. Ama bu usul değil bunun biraz daha geliştirilmesi lazım. Mükellefler aslında basit usulden yararlandıklarını sanır ama pek çok imkânı da kaçırmalar sırf basit usule girdikleri için. Birtakım teşviklerden yararlanamazlar. Ama Türkiye’de gelir vergisi sorununu taksiciler üzerinden çözmek, minibüsleri vergilemekle çözmek de mümkün değildir. Bu gerçeği de görmek lazım. Türk gelir vergisi sistemi bunun üstüne kurumları da dâhil edin. Sayın Başkan vaktinizi alıyorum ama kurumlar dediğiniz zaman hepten başka bir konuya giriyoruz. Düşünün 800-900 bin kurum var. Bunun 150 bini mektun, 150 bini de adreste bulunamıyor. Pek çoğu da limited şirket. Benim şirketim de dahil. Biz kurum falan değiliz. Biz aslında basit bir işletmeyiz. Bunu kurumlar vergisine tabi tutmak, bunun için istisnalardan faydalandırmanın hiçbir anlamı yok. Onun için ben öneriyorum, lütfen şu limited şirketten şahıs firmasına dönüşler için bir geçiş süreci, bir düzenleme Vergi Konseyi’nde de bunu hazırladık. Sayın hocamın katkısı vardır. Önce Türkiye gerçek yapısını ortaya koymalı. Kurum dediğiniz şeylerin kurum olması lazım. Yeşil Bursa Aile manavı limited şirketi bir kurum değildir. Hayat standardından kaçmak için kurulmuş

bunu Ünal hocaya da anlatamadım ama o da söylemeye başladı. Bunlar limited şirket falan değil. Bakınız, sermaye şartını yerine getirmemiş sanıyorum 250 bin limited şirket var. 15 yıldır bunların tasfiyesi kanun gereğidir ama tasfiye edilemez. Dolayısıyla, kurumlar vergisi dediğiniz zaman, gerçekten kurumları bir çıkarsak ortaya. Herhalde Türkiye’de 15-20 bin tanedir. Bu kurumlar çıksın ortaya, bunlardan vergi alalım, tamam ama öbürleri de gelir vergisine girsin. Biz biraz da orada kaçırmışız diye düşünüyorum. Ama basit usulde bir başka formül bulmamız lazım. Sanıyorum bu konuda çalışmalar da var, öneriler de olacak herhalde. Bakanlığa da yapıldı tahmin ediyorum. İnşallah daha olumlu sonuç alınır. Benim bu aşamada söyleyeceğim bunlar. Teşekkür ederim.

HAKAN ÜZELTÜRK

Teşekkür ederim Mehmet Bey. Bir düşünürün söylediği gibi üç tür yalan varmış. İyi yalanlar, kötü yalanlar, istatistikler. O yüzden dediğiniz gibi istatistikleri her yöne çekmek mümkün kim neyi savunuyorsa. Yusuf hocaya söz veriyorum.

YUSUF KARAKOÇ

Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi. En sondan, Sayın Ökten’in devlet memurları üzerinden ücret kaçağı ile başlamak istiyorum. Ancak, önce basit usulle başlıyorum. Basit usul gerçekten tartışılan bir vergilendirme yöntemi olarak karşımızda duruyor. Bence basit usul kapsamında bulunan esnafların bir kısmını işletme hesabı esasında gerçek usulde vergilendirmek; bir kısmını da tamamen vergiden muaf hale getirmek suretiyle belki bu sorun çözülebilir. İstihdam vergisi, anlatıldığına göre abartılacak bir şey değil. Niye? Çünkü devlette maaş alanlar düşük vergi ödediği yerde özel sektör de kendisi düşük ücretle kişileri çalıştırıyor; dolayısıyla, o da kendi istihdam vergi yükünü asgariye indirmiş oluyor. Hatta bazen de hiç yük taşımadan bu istihdamı sağlıyor. Ama kendisine bir mazeret oluşturuyor gibi geliyor bana.

Limited şirketlere gelince, limited şirketlerin büyük bir çoğunluğu kurum falan değildir. Şahıs işletmesidir; ama birtakım imkânlardan yararlanmak için - özellikle hayat standardı esasının uygulandığı dönemde - kurulmuş sonra da terk edilmiş; fakat bir türlü de tasfiye edilemeyen, insanların başına dert olan kayıtlı işletme olarak ortada kalmıştır.

Memurların ücretleri ve ücretlerden kaçığa gelince, orada kaçak da, kaçırma da yok. Çünkü, Devlet memuru maaşını devletten alır; Devlet ne kadar vergi istiyorsa o kadarını keser; geri kalanını da verir. Burada, memurun iradesiyle ortaya çıkmış bir sonuç yoktur. Kaçınma da yok, kaçırma da yok. Kulakları çınlasın, bir profesör arkadaş Devlet üniversitesinde görev yaparken yazmadığı bir yazısında Vakıf Üniversitesine geçince, profesörlerin vergi yüklerini hesap ediyor. Devletteki profesörler varsayın % 10 vergi ödüyor; vakıf üniversitesindekiler ise, % 35 vergi ödüyor diye böyle bir mukayese yapıyor. Kendisine, bu yazıyı Devletleyken niye yazmadığını sordum. Yazmadı; çünkü, Devlet Üniversitesinde çalışırken bu uygulama kendi lehine sonuçlar doğuruyordu. Vakıf üniversitesine geçince ödediği verginin arttığını anladı; böyle bir yazı yazma ihtiyacı duydu. Şüphesiz, devlet memurunun vergi dışı olan - sadece damga vergisine tâbi olan - bir sürü gelir unsuru var. O nedenle, eline geçen toplam gelire ilişkin olarak taşıdığı yük % 15 falan değildir; daha düşüktür. İşçi statüsünde çalıştığı zaman aldığı ücretin tamamı matrahı

oluşturur. Dolayısıyla, vergi yükü neredeyse tarifenin oranları büyüklüğündedir. Ancak, bu düzenleme ve uygulama Devletin takdiridir; öyle uygun görülmüştür; yapılacak bir şey yoktur. Benim önerim kabul edilirse, devletten maaş alanları da tek oranlı vergilendirirsiniz. Onlar da, vakıf üniversitesinde görev yapan profesör ne kadar vergi yükü taşıyorsa - devlette görev yapan ben de - o kadar vergi yükü taşır. Ama yükümü azaltmak istiyorsam beyanname veririm; beyanname ekinde de yıllık asgari ücretin brüt tutarı kadar gider belgesi ibraz eder, vergi yükümden bir miktar azaltma sağlayabilirim.

Buradan geliyorum bu belgelerin, harcamaların gider olarak indirilmesi hususuna. Kanunen kabul edilmeyen giderlerin tamamen kalkmasının doğru olduğu kanaatini taşıyorum. Ancak, bütün vergi mükellefleri için mutlaka gider indirimi esasının da kabul edilmesi gerektiğini düşünüyorum. Sanayi erbabı kendi gelir sağlayıcı faaliyeti için gider yapabiliyor da, devletin üniversitesinde ders yapan, ders anlatan profesörün hiç mi gideri yok, aldığı ücreti elde etmek için. Evinden işyerine gitmek için harcadığı yol masrafı o ücretin elde edilmesi için yapılmış bir gider değil midir? Giyimi kuşamı, fotokopileri, kitapları, alet edevatı, o hizmetin sağlanması, o hizmetin kalitesinin artırılması için yapılmış bir gider değil midir? Bunlar düşülmüyor. Meselâ, bir avukat kendi bürosunda çalışırsa birtakım giderleri düşebilirken, bir avukatın yanında sigortalı olarak çalıştırılan diğer meslektaş aynı indirimden yararlanmıyor. Dolayısıyla, ücretler aslında sorunlu bir vergi konusunu oluşturuyor. Tabii sadece ücretler değil. Hemen hepsinde sorunlar var. Meselâ, asgari geçim indirimi. Çok kazananın da asgari düzeyde gelire ihtiyacı var. Niye sadece ücretliler için asgari geçim indirimi düzenlemesi yapılıyor da diğer gelir elde edenler için böyle bir düzenleme yapılmıyor; onu anlamış değiliz. Yani rahmetli Sabancı'nın da asgari geçim için asgari gelire ihtiyacı vardı. Şu anda belki baremin en düşük basamağından maaş alan bir memurun da asgari gelire ihtiyacı var. Onun vergi dışı bırakılması gerekir diye düşünüyorum.

Mali aflar konusu bu ülkenin kanayan yarasıdır. Gerçekten çok sık aralıklarla mali af ilân edilir. Bu mali afların vasıflı çoğunlukla meclisten geçip geçmemesi konusu tartışılabilir. Bir de tabii bu 330 oy eksiği ile meclisten geçmiş olan mali af niteliği taşıyan kanunlar var. Bu tür düzenlemeler niye yapılıyor? Bunların yapılma sebebi şu: Devlet yanlış yapıyor, özür dilemek için mali af ilân ediyor. Yaptığı yanlış nedir? Yaptığı yanlış normal dönemlerde yapması gerekenleri yapmayıp, mali af nitelikli düzenlemelerle normal yapması gerekeni yapmaya kalkmasıdır. Tabii, bunun bir sürü olumsuz yansıması vardır. Enflasyonun aylık % 15'leri bulduğu; gecikme zammının aylık % 15 uygulandığı dönemlerden kalma birtakım oran ve misilleri halâ sürdürmek isterseniz mali af ilân etmeden sistemi insanlarla barıştıramazsınız. Yani hala vergi ziya cezası diye katlamalı cezalar alırsanız, insanlar - gecikme zammı ödeyemez - vergi ziya cezası ödeyemez hale gelince ister istemez 2 yıldan daha kısa süreli dönemler itibarıyla birtakım düzeltmeler yapıp onların gecikme zamlarını-cezalarını kaldırmaya-eksiltmeye çalışırsınız. Normal dönemde aynı eksiltmeyi yaparak kalıcı düzenleme haline getirseniz, aslında sık sık mali af ilân etmek gibi bir ihtiyaç kalmaz diye düşünüyorum. Ancak, bunu halâ dinletemedik; halâ anlatamadık; halâ mali af, mali barış, varlık barışı, vergi barışı gibi adlarla anılan düzenlemeler yapılıyor. Şu anda meclis gündeminde de bazı varlıkların ekonomiye kazandırılması hakkında yeni bir kanun tasarısı yer almaktadır. Bu düzenleme sadece yurtdışı varlıklar için değil, doğaldır ki, yurtiçi varlıklar için de olmalıdır. Şunu da

söyleyeyim: Her vergi barışı, her mali barış aslında barıştan çok uyumsuzluk kaynağı olmuştur. Sık aralıklarla çıkarılmasının bir sebebi de kaçınılmaz olarak budur.

Adil vergiden bahsediyoruz. Bana göre, verginin adaletinden söz etmek söz konusu değil. Sebebi şu: Verginin kendisinin âdil olup olmaması tartışılacak bir konu değil. Kimin adaletinden söz edilir? Uygulayıcının adaletinden, adaletli davranışından söz edilir. Siz kâğıt üzerinde dünyanın en mükemmel düzenlemesini yapsanız; fakat onu düzgün uygulamazsanız, herkese eşit uygulamazsanız, hak ettiği kadar uygulamazsanız o zaman orada vergi adaletinden söz edemezsiniz.

Beyanname verme konusu çok cazip geliyor. Bilmiyorum, beyanname vermeyenler için hiç de cazip gelmez beyanname. Verenler için başkaları da versin diye cazip gelebilir. Ama eğri oturup doğru konuşmak gerekirse, bu kadar az beyanname verildiği halde birtakım olumsuz uygulamalardan rahatsızlık duyuyorsanız, bir de 73 milyonun beyanname vermesi halinde nelerle karşılaşacağınızı takdirlerinize arz ediyorum. Bir söz vardır; maliyeye tırnağınızı gösterirseniz kolunuzu kurtaramazsınız diye. Kayıtlara bir kere girdiniz mi, beyanname vermemeniz gerektiği halde, sizi takip ederler; ama gidip çarşıda pazarda hiç mükellefiyet tesis ettirmemiş insanları arayıp bulup mükellef kaydını yapmazlar ya da yıllardır terk edilmiş işletmelerin terkinin, tasfiyesi yapılmaz. Niye 73 milyonun beyannamesini istiyorsunuz onu anlamıyorum.

Devletin birinci amacı kamu hizmeti yapmaktır; insanlığın, toplumun huzurunu, güvenliğini sağlamaktır. Verginin birinci amacı da, mali amaçtır. Devlet önce bu üstlenmiş olduğu görevlerin giderlerini karşılamak için gelir elde etmek zorunda. Dolayısıyla, devlet gelir elde etmekle yükümlüdür. Önce gelirini elde etsin, daha sonra da ekonomik amaçlarla, sosyal amaçlarla vergiyi kullanabilir. Daha ihtiyaç duyduğu geliri elde edemeyen devletten ekonomik ve sosyal amaçlarla vergiyi doğru kullanmasını beklemenin çok da doğru olduğu kanaatini taşıyorum.

Eğer beyanname verilecekse, benim önerim şu: Kişilerin beyanname vermesini değil, Devletin bizzat kişiler adına beyanname düzenlemesini talep etmektir. Kendisi madem bizi bu kadar ince ayrıntısına kadar izleyebiliyor, teknolojisi bu kadar gelişmiş o zaman hepimizin aldığı nefesi de takip ediyordur; şu anda takip edildiğimiz gibi. O zaman bizim nereden gelir elde ettiğimizi, servetimizin ne kadar olduğunu, ne kadar artışının bulunduğunu devlet bizden daha iyi biliyordur. Biz beyanname verirsek eksik bırakabiliriz, yanlış yapabiliriz. Hatta ihmal edebiliriz. O zaman Devlet kendisi nasıl gayrimenkul sermaye iratlarında bir uygulama başlattıysa, böyle bir düzenleme ve uygulamayı bütün insanlar için yapmalı; kişilerin-işletmelerin beyannamesini göndersin ve senin şu servetin, şu harcaman, şu gelirin var; şu kadar vergi ödemen gerekiyor; şu kadar harcama yapmışsın; şu kadar vergi ödemişsin; sana iade etmem gerekiyor desin; o zaman o devletin alnından öpeceğim.

Aile reisi ya da aile beyanı gibi bir beyan önerildi ama, ona şiddetle karşı çıktı. Gerekece olarak denildi ki, bu toplumda kadınlar ezilmiş kişilerdir, gelirlerinin beyleri tarafından görülmesi çok arzu edilmez, dendi. Ben gelirlerinin görülmemesi gereken kesimin kadınlar olduğu kanaatini taşıyorum; Beyler olduğu kanaatini taşıyorum. Bu toplumda zaten eğer geliri varsa bayanların, o kadar abartılacak ezilmişliğinden de söz edileceğini

düşünmüyorum. Zaten ezilmişse onun beyan edilecek gelirinin olduğunu sanmıyorum. Dolayısıyla, bu gerekçeyle buna karşı çıkmak çok doğru değil; ama, ben aile beyanının doğru bir yöntem olduğu kanaatini de taşıyorum. Çünkü, eğer kişiler bağımsız mal varlığı edinebiliyorlarsa, mülkiyet hakkına sahiplerse, mal ayrılığı rejimi kabul edilebiliyorsa, o zaman kişilerin kişisel yükümlülüklerinin yerine getirilmesi gereği olarak herkesin ayrı beyanname vermesi gerekir. Kaldı ki, düz oranlı bir gelir vergisini savunan birisi olarak, artan oranlı tarife uygulanarak aile beyanında ailenin geliri o şekilde vergilendirilecek diye bir kaygım olmadığına göre, herkesin ayrı beyanname vermesinde yarar olduğunu düşünüyorum.

Bakanlar kuruluna yetki verilir verilmez konusu: Bu konu benim öteden beri tartıştığım, dile getirdiğim bir konudur. Bakanlar kuruluna yetki verilir; ama, istisna ve muafiyet yetkisi, tam muafiyet ve tam istisna olması halinde bir verginin kaldırılması anlamını ifade edeceği için böyle bir yetkinin bana göre Bakanlar Kurulu'na verilmemesi gerekir. Eğer verilecekse de, benim önerim şudur: Bakanlar Kurulu bu verilmiş olan yetkilerini Bütçe Kanunu çerçevesinde kullanmalıdır. Ben bu öneriyi ilk defa burada seslendiriyorum değilim. Bu öneri seslendirilmiştir. Verilen yetki, Bütçe Kanunu'nda kullanıldığı zaman yıllık olarak - bir kere - uygulayabilecek demektir. Dikkat edin, Bakanlar Kurulu'na bir yetki veriyoruz, Bakanlar Kurulu bir oran belirliyor, o oran bir daha değiştirilinceye kadar uygulanıyor. Ama benim önerimde bir oran belirleyecek ve sadece o bütçe yılı içerisinde uygulanacak. Gelecek yıl yeniden oran belirleme ihtiyacı duyacak ve o konuda Meclis'de Bütçe Kanunu görüşmeleri esnasında Meclis'e bilgi verecek. Anayasa'dan kaynaklanan ve usulüne uygun olarak bir yetki verilmiş olması halinde, Meclis'in bu yetkinin kullanılmasını engelleme yetkisi olmayacak; ama, en azından bilgilenme hakkını kullanmış olacak ve her daim de yılın ortasında, son çeyreğinde Bakanlar Kurulu kararı ile her şey değiştirilmeyecek.

Dolaylı vergi/dolaysız vergi konusuna geldiğimizde, bizdeki dolaylı vergiler aslında çok fazla yüksek bir vergi yükü oluşturmuyor. Zaten değerli meslektaşım da söyledi. Dolaylı vergilerin GSYİH'ye oranı normal düzeyde. Ama ülkemizde dolaysız vergilerin az olması nedeniyle dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içerisindeki payı yüksek gözüküyor. Dolaylı vergiler, adaletsiz vergiler değildir. Hepimiz demiyor muyuz, vergi tabana yayılmalı, herkes vergi ödemeli. Şu anda her tüketici –bebekler de dahil- sadece nefes almak dışında her tükettiği şey için vergi ödemiyor mu? En geniş tabanlı vergiler dolaylı vergiler değil mi? Daha ne istiyorsunuz? İşte, vergiyi tabana yaydık. Dolaylı vergilerin bu kadar yaygın olmadığı dönemde ortaya çıkmış ezberleri tekrar etmenin anlamı ne? Şu anda tabana yayılmış en güzel vergi dolaylı vergidir. Adaletsizliği de farklılaştırılmış oranla zaten kısmen gideriliyor. Eğer bu farklılaştırılmış oranlarınızı düzgün belirlerseniz, dolaylı vergilerin adaletsiz olduğundan söz etmek gerçekten mümkün değil diyelim geliyor. Ama, tabii ki, adalet uygulamayla sağlanan bir şeydir. Bunu açıkça belirtmemde yarar olduğunu düşünüyorum.

Kanunlar yapılır, yazılır, güzel şeyler düzenlenir de tabii ki kime uygulayacağınız önemlidir. Eğer dürüst mükellefiniz yoksa kanunlarınız ne kadar düzgün olsa da doğru uygulanamaz. Tabii kanunları önce yaparken düzgün yapmalı, uygularken düzgün uygulamalı, yargılarken de düzgün kararlar vermeliyiz ki, insanlar neyi, nasıl, ne şekilde, nerede, ne zaman gerçekleştireceğini bilebilsin. Ama bu konularda savruk bir tavır sergilersek o zaman insanlardan bunu bekleyemeyiz: Geçen yıllarda yine TUSİAD'ın yaptığı toplantılardan

birinde şöyle bir ifade kullanılmıştı; hatta bir de anket düzenlenmişti. Gerçekten onu doğrulayacak sonuçlar vermişti. O dönem itibariyle, - hesap uzmanlarının olduğu dönemde - bir konuyu 40 tane inceleme elemanına verir, 40 farklı sonuç çıkar. Nitekim, geçen senelerde yapılan bir ankette gerçekten kaç kişi cevap verdiyse o kadar farklı sonuç çıktı. Bir düzenlemenizden 40 kişi farklı şey anlıyorsa 40 tane doğru olamaz, 40 tane yanlış vardır. 40 tane yanlışın olduğu yerde de doğru bir uygulamanın gerçekleştirilmesi mümkün değildir. O nedenle, kanun yaparken karınca duası gibi metinler üretmek yerine, daha basit, daha sade, daha anlaşılır, daha uygulanabilir metinler üretmenin doğru olduğu kanaatini taşıyorum. Hepinize saygılar sunuyorum.

HAKAN ÜZELTÜRK

Teşekkür ederiz Yusuf hocaya da. Onun söylediği ücretler konusunda giderleri bir türlü indiremiyoruz. O eski dönemleri çağırırdı. Yüksek lisans, doktora yaptığımız dönemlerde aldığımız çok cüzi ücretler 2 lira veya 2.5 lira gibi bir artış sağlıyordu maaşımızda. O zaman masraflarımızı hesaplıyorduk ve yüzlerce kat üzerinde masraf yapmış oluyorduk. Çok garip geliyordu hepimize. Sanıyorum o hala devam ediyor.

YUSUF KARAKOÇ

O dönemde giderlerimizin bir kısmını ibraz edemiyorduk. Şimdi ise, gerçekten kabul edilebilir giderlerin hepsini ibraz etmemiz gerekir ki, o zaman gerçek matraha ulaşabilelim.

HAKAN ÜZELTÜRK

İki ayrı konuda ben katılmıyorum kendisine. Bir tanesi beyan esası konusunda. Çünkü ABD'de de bugün çok sayıda mükellefin beyan verdiği bir ülkeyi özellikle örnek vermek istedim. Onların da ilk zamanlarında benzer serzenişler yapılmıştı. Fakat şimdi oturmuş bir sistemi görüyoruz. Zor olacak ama herkesin beyan sistemine geçmesine, boş da olsa yani vergi vermese de bunu bilmesi doğru gibi geliyor bana. İkincisi de, dolaylı vergilerin çokluğu bence adil olmaz. Dolaylı / dolaysız vergiler ayrımında tamamen aksi yönde düşünüyorum. Çünkü herkesin vermesi demek başka bir şey, adalet ayrı bir şey. O yüzden o dengeleri kurmak lazım. Feridun üstad söz istedi.

FERİDUN GÜNGÖR

Teşekkür ederim Sayın Başkan. Gelir vergisi sistemimizin verimsiz olduğu, herhalde bu salonda bulunanların pek çoğunun görüş birliği içinde olduğu konularda bir tanesi. Verimsiz olduğu konusunda ben de hemfikirim ancak ne kadar verimsiz olduğunu değerlendirmekte fayda olduğunu düşünüyorum. Mehmet üstadım bu konuya bir parça değindi aslında. Bugün gelir vergisi mükellefi dediğimiz mükellefler, çok büyük ölçüde beyan usulünde vergilendirilen mükelleflere baktığımızda; bunlar kurumlar vergisinin avantajı nedeniyle kurumlar vergisi mükellefi olmayanlardan arta kalan bir kesim. Yani gerçekte gelir vergisi mükellefi olması gereken, gelir vergisi mükellefi olarak vergilendirilmesi gereken bir kesim; para kazanma potansiyeli olan, gelir elde etme potansiyeli olan bir kesim daha önceki yıllarda hayat standardı esası nedeniyle veya düz oranda vergilendirmenin cazibesi nedeniyle veya daha başka avantajları nedeniyle

şirketleşmiştir. Bunlar şirketleşme nedeniyle gelir vergisi mükellefiyeti kapsamında kurumlar vergisi mükellefiyeti kapsamına geçmiştir. Dolayısıyla, gelir vergisi sistemimizin verimsizliğinden bahsettiğimizde hem mükellef sayısı itibariyle, hem de beyan esasında vergilendirilenlerin yaratmış olduğu vergi gelirleri itibariyle yanlış bir yere bakıyoruz, doğru yere bakmıyoruz. Biliyorsunuz, hem Vergi Konseyi tarafından hazırlanan, hem de şu sıralarda kamuoyunda sirküle edilen bir gelir vergisi tasarısı var. Gelir İdaresi ve Maliye Bakanlığı tarafından hazırlandığı söyleniyor. Bakıldığında bu iki tasarıda da gelir vergisiyle kurumlar vergisinin birleştirildiğini görüyoruz. Belki, gelir vergisiyle kurumlar vergisinin birleştirilmesi bahsettiğim bu sorunu da kendi içinde çözecek. Çünkü tek bir gelir vergisi sistemi olursa gelir vergisinin verimliliğinden bahsettiğimizde sadece gerçek kişilerin ödediği gelir vergisini değil aynı zamanda kurumların ödediği gelir vergisini de kapsayacağı için daha fazla temsil kabiliyetine sahip olacaktır. Dolayısıyla, şunu vurgulamak istiyorum: Gelir vergisi sistemimiz verimsiz deyip de, bu verimsizliği gelir vergisi kanununa atfediyorsak orada hata yapıyoruz. Şu andaki gelir vergisi kanunumuz yeterince uygulanan bir kanun değil. Özellikle, ticari kazançlar ve serbest meslek kazançları yönü itibariyle. Bu iki kazanç türü esas itibariyle kurumlar vergisi içinde vergilendiriliyor ve yönetiliyor. Ben - Gelir İdaresi'nde; Gelirler Genel Müdürlüğü'nde daire başkanı olarak çalışırken uzunca bir dönem ticari kazançlar ile birlikte menkul sermaye iratlarına da baktım. Ticari kazançlar bölümünde bana bağlı olan şubelerde neredeyse sadece kamyoncuların vergi sorunlarıyla ilgili olarak muktezalar verirdik, onların vergi sorunlarını çözmeye çalışırdık. Çünkü gelir vergisi ticari kazançlar içinde kalan grup sadece esnaf ve sanatkâr grubu. Son derece küçük mükellefler. Bunların vergi potansiyeli yok. Ne kadar iyi vergi kanunları hazırlarsanız hazırlayın o vergi kanunlarıyla bunları daha fazla vergileme imkânınız olmayacaktır. Dolayısıyla, gelir vergisini yeterince toplayamıyoruz argümanı bağımsız olarak değerlendirilmemeli; mutlaka kurumlar vergisi ile beraber değerlendirilmeli. Ancak, o zaman daha gerçekçi bir yere varmış olabiliriz.

İkinci konu, yani gelir vergisi sistemimizin verimsizliği ile ilgili olarak üzerinde durulması gereken konulardan bir tanesi de gelir vergisi kanunları ile ilgili değil. Gelir vergisi kanunundan öte bir problem var. O da uygulama problemi. Bugün Türkiye'de gelir vergisi mükellefleri denetlenmiyor. Çok büyük ölçüde denetlenmiyor. Denetim dışında kabul edilmiş durumda. Türkiye, denetim kapasitesini daha büyük potansiyeli olduğunu düşündüğü kurumlara yoğunlaştırmış durumda. Böyle olunca da siz denetlenmeyen bir vergiyi, kanunu nasıl etkili uygulamayı bekleyebilirsiniz? Onun verimli olmasını nasıl bekleyebilirsiniz? Böyle bir durum var. Bunu şu anlamda söylüyorum: Gelir vergisi sisteminin bu verimsizlikleri nedeniyle zaman zaman kanun çalışmaları sırasında bu kanunun içine birtakım otokontrol müesseseleri koyulmaya çalışılır. Öncelikle, denetimi sen idare olarak yap. Sen kanunun otomatik olarak kendi kendini denetleyen ve kendi denetim mekanizmaları yoluyla gelir vergisini toplayabilecek bir yapıda olabileceğini düşünüyorsan hata ediyorsun. Böyle bir ideal sistem yok. Buradan bir şey çıkması mümkün değil. Onun için otokontrol müesseselerine fazla bel bağlamamak, onlardan mucizevi sonuçlar beklememek o nedenle de çok tehlikeli sonuçları olabilecek, nereye varacağı bilinmeyen özellikle de net artış teorisiyle bağlantılı uygulamaların gelir vergisi sistemi içine sokulmasında bir fayda görmüyorum. Bunun hatalı olduğunu düşünüyorum. Olaylara teker teker bakmakta fayda var. Yani gelir vergisi sisteminin verimsizliği dediğimiz zaman, nerede verimsizlikler ortaya çıkıyor. Dediğim gibi, sen eğer avukatı, doktoru, muhasebeciyi, mühendisi zaten kurumlar vergisi mükellefiyetine kaçırdıysan geri

kalanı da zaten denetlemiyorsan oradan bir vergi geliri gelmez. Kanunu nasıl yaparsan yap gelmez. Oradan bir sonuç alınması söz konusu olmayacak.

Ücretlere gelince; ücretler vergilendiriliyor. Ama ücretlerle ilgili bir kayıtdışılık var. Bu kayıtdışılığı da kanunla önlemek mümkün değil. Yani kayıtdışılığı önlemek için kanuna ne tür otokontrol müesseseleri koyacaksınız, daha ne tür yükümlülükler getireceksiniz de şu anda kayıtdışı kalmış olan birtakım ücret gelirleri de işverenler tarafından beyan edilerek vergilendirilsin. Bunu da, kayıtdışı ile mücadeleyi de yine bir uygulama problemi olarak ele alıp, devam etmekte fayda var. Yani gelir vergisi kanunuyla yapılabilecek şeylerin sınırlı olduğunu bilerek hareket etmek gerekir diye düşünüyorum. Ücretlerle ilgili biraz önce hangi giderler gider yazılmalı, hangileri yazılmamalı tartışması yapıldı. Sayın Genel Müdür haklı olarak gelirin elde edilmesi sırasında yapılıp da gider kabul edilmeyen hangi giderler var, daha hangi giderler kabul edilebilir diye bir soru yöneltti. Bu haklı bir soru. Ama bu gelirin elde edilmesiyle ilgili giderler yönüyle doğru. Oysa özellikle emek bazlı gelir unsurlarına baktığımızda, bunlar ticari kazançlar, serbest meslek kazançları, ücretler bunlar emek kaynaklı gelirler. Sadece gelirin elde edilmesiyle ilgili giderlerin değil aslında geliri elde edenle ilgili giderlerin de bir kısmının düşülmesine sistem şu anda izin veriyor. Eğitimi düşüyorsunuz, sağlığı düşüyorsunuz, bu tür giderleri düşüyorsunuz. Bunların kapsamının bir miktar daha genişletilmesinde bana kalırsa büyük fayda var; vergi uyumu açısından büyük fayda var. Dolayısıyla, bunu ücretlerde yapmamız lazım, ticari ve mesleki kazançlarda yapmamız lazım.

Faiz ve gayrimenkul sermaye iradına geldiğimizde, bu gelirlerin vergilendirilmesiyle ilgili olarak ilk turdaki konuşmamda bahsetmiştim, vergi rekabeti vergi politikası tercihleri içinde en önemli konulardan bir tanesi ve öyle de kalmaya devam edecek. Biz bu vergi sistemini küresel ekonominin gerekleri içinde yönetmek istiyorsak ve rekabetçi tutmak istiyorsak o takdirde sermaye gelirlerinin vergilendirilmesinde dikkatli olmamız gerekiyor. En hareketli unsurlar olan menkul sermaye daha farklı vergilendirilmemeli. Halen düşük oranda vergilendiriliyor ve bunu değiştirmeye kalkmamakta fayda var diye düşünüyorum. Bu bizim sistemimizde şu anda oturmuş gözüktüyor ve bizi diğer ülkelerle karşılaştırdığımızda tahmin ediyorum daha rekabetçi bir konumda bırakıyor. En azından haksız rekabete uğramamızı önüyor. Dolayısıyla, bu şekilde kalmasında fayda olduğunu düşünüyorum.

Son olarak, bazı şeylere çok tutkuyla ya da fetiş tarzında yaklaşmamakta fayda var. Herkesin beyanname vermesi konusu da öyle bir şey. Yıllardır hep bunu tartışırız. Herkes beyanname versin. Hayır verilmesin. Bu temel tartışmalardan bir tanesi olarak süre gidiyor. Oysa asıl olan nedir? Herkesin beyanname vermesi değil, herkesin adil bir vergiyi ödüyor olması. Ücretliler gelir vergisi tarifesine göre kayıtlı sistem içinde her ay vergisini verirken bunun illa beyannameli mükellefiyet içinde yer almasını istemek eğer amaç sadece herkes beyanname versin genel yaklaşımıysa başkaca bir fayda somut bir fayda ortaya çıkartılamayacaksa yararsızdır diye düşünüyorum. Dolayısıyla, herkesin üzerine düşen vergiyi adil olarak ödemesini temin etmeliyiz kanaatindeyim.

Burada her şeyden önce istatistikler yönünden düzeltilmesi gereken şeylerden bir tanesi de şu: Türkiye’de vergi mükellefi sayısı kesinlikle az değil. Bunu üstelik dolaylı vergilerle ilgili olarak söylemiyorum. Dolaysız vergiler ile ilgili olarak da vergi ödeyen sayısında bir

düşüklük yok. Ama maalesef istatistiklerde sadece beyanname vermek suretiyle vergilendirilenler Türkiye’de vergi mükellefi kabul ediliyor. Onun dışındakiler ücretliler, menkul sermayesi üzerinden stopaj yoluyla vergilendirilenler, kira geliri elde edip stopaj yoluyla vergilendirilenler. Bunlar mükellef portföyü içinde değerlendirilmiyor. Bu akıl alır gibi değil. Oysa bu kişiler açıkça vergi mükellefidirler. Dolayısıyla, kayıtların da, sistemin de buna göre değiştirilmesi gerekir. Ücretliler özellikle; birisi iki işverenden ücret aldı diye yıllık beyanname veriyor mükellef sayısının içine giriyor, diğeri tek işverenden ücret alıyor beyanname vermiyor ve mükellef kabul edilmiyor. Bu tamamen bir yanılsama. Bu yanılsamalar üzerine analizler yapmak, değerlendirmeler yapmak, sonuçlar çıkarmak doğal olarak bizi hatalı yerlere götürüyor. Dinlediğiniz için teşekkür ederim.

HAKAN ÜZELTÜRK

Biz de teşekkür ederiz. Ücretler üzerinden beyanname verilmesi–verilmemesi meselesi. Bu konuda nasıl olsa vergi ödeniyor o yüzden ayrıca beyan verilmesine gerek yok başka ne olabilir dedi üstad. Mesela ben de ücretliyim. En azından aldığım ücretler üzerinden bazı indirimleri yapmak istiyorum ama yapamıyorum. Dolayısıyla, yapmam için beyannameli sisteme geçmem lazım. Vergi kültürü de önemli. Bunları yerleştirmemiz lazım. Yerleştirmesek sadece vergi boyutuna bakarsak bazı şeyleri kaçıracağız gibime geliyor ama tabii ki görüşler farklı, tartışılabilir. Sıra Cüneyt Bey’de.

CÜNEYT YEŞİLKAYA

Teşekkür ederim. Basit usul sistemi çok tartışıldığı için önce oradan başlayacağım. Kayıtlara geçmesi açısından özellikle altını çizerek vurgulamak istiyorum ki, basit usulde vergilendirilenlerin tabii olduğu sistem, uygulama mutlak surette devam ettirilmelidir. Bunu kaldırmak son derece sakıncalıdır. Ancak, basit usul kaldırılabilir. Neden ve nasıl açıklayayım.

Basit usulde ticari kazancın tespitinde gerçek kazançlar vergilendirilir. Yıllık beyanname verilir, verginin oranı da 103’ncü maddede yer alan % 15’den başlayıp 35’e varan oranlardır. İşletme esasına göre deftere tabii olanların gerçek usulde vergilendirilmesinde de kazanç gerçek kazanç üzerinden tespit edilir, yıllık beyanname verilir. Verginin oranı da 103’ncü maddede yer alan oranlardır. Peki, ne farkı vardır? Birinde gelir ve gider belgelerini alır, bir defterin sağına ve soluna yazar. Toplamını alır kazancını çıkartırsınız. Diğerinde bu belgeleri deftere yazmaz, iki ayrı dosyada tutar. Önüne bir bilgisayar koyar veya bir bilgisayara girer toplamını alırsınız ve aynı kazancı bulursunuz. O halde aradaki fark bu belgelerin deftere yazılmasıdır. Deftere yazma işi gelir vergisinin konusuna girmez. Vergi usul kanununun konusuna girer. Vergi usul kanununun defter tutma istisnasının düzenlendiği 173’ncü maddesinde basit usul vergilendirilenlerin defter tutmayacağına yönelik düzenleme aşağıdakiler defter tutmaz şeklinde yazılır, altına gelir vergisindeki 46, 47 ve 48’nci maddeler yazılır. Hemen arkasına bir maddeyle istisnanın istisnası şeklinde 51’nci madde konulur. Dolayısıyla, bu sorun da çözümlenmiş olur. Hem uygulama devam etmiş olur, hem de basit usul kaldırılmış olur.

İkinci olarak, İstanbul’dan katılanların basit usulün kaldırılması konusundaki görüşlerini de son derece haklı buluyorum. Evet, İstanbul’daki taksit plakaları çok yüksektir. Minibüs

hatları yüksektir. Buna da hiçbir itirazım yok. Ancak, mesela Van'a gidelim. Van'da taksi plakası ne kadar diye merak eden varsa ben söyleyeyim: Bedavadır. İsteyen istediği kadar taksi plakası alabilir. Peki, Van'da kimler taksicilik yapar? Van'ı bir örnek olsun diye söyledim. Geçen hafta da oradaydım. Kendim de gözlemledim. Sosyal Güvenlik Kurumu'ndan emekli olmuş hem evde oturmayayım bir şeyler yapmış olayım, hem mevcut gelirime sınırlı da olsa ek bir kazanç sağlayayım diyen kişiler kendi hususi otomobillerini taksiye çevirirler, müşteri çıktığı ölçüde de bu faaliyetten geçim sağlamaya çalışırlar. Bunlar gerçek gelir. Esnafın tanımına bakıldığında vergiden muaf olması gereken kesimse, Sayın Yusuf hocamın da dediği gibi, bunlar muafiyet kapsamına alınamadığından basit usulde vergilendirilmez. Adı ne olursa olsun bu kapsamda yer almalıdır.

Üçüncü olarak, giderlerin özel harcamalar da dâhil çok sayıda giderin gider olarak kabul edilmesi tartışmasında şunu görüyorum. Asgari geçim indiriminin sadece ücretlilere uygulanması birçok yönden bakıldığında bir haksızlıktır. Bu bütün gelir vergisi mükelleflerine uygulanması gerekir. Aynen Sayın Erol galiba söylemişti; vergi tarifesindeki ilk dilimin % 0 olarak uygulanması şeklinde bütün vergi mükellefleri bu kapsama alınmalıdır. Çünkü kazancın asgari tutarının vergilendirilmemesi prensibinden bakarsak olaya, herkesin bu kapsamda yer alması gerektiğini gösterir. Dolayısıyla, yeni bir gelir vergisinde, çağdaş bir gelir vergisinde bana göre olmazsa olmaz bir uygulamadır bu.

Dördüncü olarak, muafiyet ve istisnalar tartışıldı. Evet, çok sayıda muafiyet ve istisnalar var. Çok farklı alanlarda da var. Ama muafiyet ve istisnalara bir amaca hizmet etmesi yönünden bakılması lazım. O muafiyetin veya istisnanın bir hedefi bir amacı olması lazım. Bu yönden yeni bir gelir vergisinde bana göre en önemli muafiyet düzenlemesi ilk bölümde de söylediğim gibi, girişimciliği arttırmak adına girişimciliğin teşvik edilmesi yönünde olmalıdır. İlk defa faaliyete başlayanlar belli bir süre gelir vergisinden muaf tutulmalı, bunlara belli bir süre yükün altına sokulmayıp, o fidanlık –tabiri caizse- sulanmalıdır ki, ileride daha çok vergi alınabilsin.

Yine gelir vergisine baktığımız zaman, temelde sistem stopaj üzerine yüklenmiş vaziyettedir. Stopaj uygulaması da tıpkı bir dolaylı vergi gibi yansıtılabilir bir noktaya gelmiştir uygulamada. Dolayısıyla, bunun kapsamının da kademe kademe belki azaltılması gerekir. Uygulama kira gelirlerinden, gayrimenkul sermaye iratlarından başlayabilir. Çünkü gelir idaremiiz son yıllarda teknolojiyi son derece profesyonelce kullanabilmektedir. Yüz binlerce kişi hiç kira gelirini beyan etmediği halde son yıllarda ilk defa vergi dairesi ile tanışmıştır, beyanname ile tanışmıştır, vergi ödemekle tanışmıştır. Dolayısıyla, karşılıklı bir bildirim bulunulduğu işyeri kiralamaalarında da mükellefi tespit etmek meskenlere kıyasla çok daha kolay olduğundan işyeri kiralamaalarında stopaj uygulaması kaldırılabilir.

Son olarak, mali af konusu tartışıldı. Yakın tarihlerde yapılan vergi borçlarının yeniden yapılandırılması konusu yani bir borcun yapılandırılıp taksit bağlanarak tahsil edilmesi bir af mıdır değil midir; bu da bence tartışılması gereken bir husustur. Eğer bunu bir af olarak düşünseydik son 1 – 1.5 yıllık dönemin borçlarını idare tahsil edememiş noktada olması gerekirdi. Hâlbuki geriye dönük uzun yılların borçlarını idaremiiz tahsil edemiyor noktada. Bana göre bir af değildir. Aftan bahsedeceksek aradaki faiz farkının affedildiğini söyleyebiliriz. Ama verginin aslı ve reel faizi bir af kapsamına girmemiştir. Bu yeniden yapılandırılarak taksit bağlanmıştır ki buna rağmen ödenememektedir. Asıl vahim olan

mesele buradadır. Bu taksit yapıldığı halde, bu faiz indirimi yapıldığı halde niye ödenememektedir, niye 1 sene sonra af dendiği için affın affı olarak ifade edilen bir hak daha verilmiştir? Buna rağmen hala ödenememektedir. Asıl tartışılması gereken nokta budur diye düşünüyorum. Çok teşekkür ederim.

HAKAN ÜZELTÜRK

Çok teşekkürler. En azından basit usul ile ilgili sanırım yapılacak düzenlemelerde Cüneyt Bey'in görüşlerini de dikkate alması gerekiyor. Çünkü detaylandırdı. Hatta önerilerde bulundu. Belki şeklen bazı faydalı sonuçlar da doğuracaktır bu. Fakat ne kadar dikkate alınacağı gelecekte göreceğiz. İki şeyi söylemek istiyorum. Bir tanesi asgari geçim indirimi tabii hukuka aykırılık meselesi sadece ücretler meselesinde değil, çocuk sayısına bağlanmasında da var. Bugün bu zikredilmediği için özellikle ben konuşayım istedim. Çünkü çocuk sayısına bağlı olduğu zaman anayasadaki eşitlik ilkesine tamamen aykırı olacak. Aksini düşünenler olacaktır. Fakat bir hukukçu gözüyle ben böyle düşünüyorum. Onun dışında aflar konusunu halk arasındaki aflarla hukukçuların bakışı arasındaki farklı değerlendirmek lazım. Biz af kanunları ve 330 nitelikte oyu söylerken vergi kanunu bünyesinde herhangi bir af getiriliyor ise, 330 oy diyorduk. Daha önceki düzenlemelerde özellikle geçmiş dönemde hatırladığım mesela ecri misillerle ilgili düzenleme, tamamen o borçları ortadan kaldırıyordu. Dolayısıyla, bir af niteliği var. Yani herhangi bir maddede af yönündeki düzenleme olması, o kanunun 330'a girmesini gerektirmeli. Ama buna uyulmadığı için o nedenle hukuka aykırı diyoruz. Fakat halk arasında ya da konuşma dilinde farklı söylenebilir. Ben Sayın Perviz Pur'a sözü vermek istiyorum.

HÜSEYİN PERVİZ PUR

Teşekkür ederim Sayın Başkanım. Bu mutlu toplantıda, gelir vergisiyle kurumlar vergisinin birleşmeye doğru yavaş yavaş adım attığını görmekteyiz. Hayırlı olsun. Ben başlıklarla sınırlayacağım. Mevzuatlarımız düzenlenirken konu ile ilgili uluslararası gelişme eğilimler mutlaka göz önünde tutulmalı ve bu eğilimler içinde kalınmaya dikkat edilmelidir. Biz yurtdışındaki eğilimler olsun, Avrupa'dakiler olsun, onlarla bir uyum sağlanmasında yarar görüyoruz. Vergi rekabeti ve yabancı sermaye prensibi gereği amaç, katma değeri yüksek ileri teknoloji yatırımlarının ülkeye girmesi olmalıdır. Maalesef Akdeniz ekonomisi rant üzerine kurulmaktadır. Onun için benim teknolojiyi ülkeme getirmem lazım. Yerli yatırımcının da gözetilmesi lazım. Yerli yatırımcılar en son çıkan teşvik kanunuyla çok fazla yararlandılar. 2004 yılında % 33'den % 20'ye indirdiğimiz zaman 2004 yılı bütçesinde % 33 ile elde edilen verginin % 20 ile elde edilen vergi % 33'ün % 27 fazlasıyla tahsil edildi. Demek ki, vergileri indirdikçe biz vergi gelirlerinde artış sağlıyoruz, yatırımcı sağlıyoruz. Verginin tabana genişletilmesi derken, üretime dönük vergi tabanının genişletilmesi önemlidir. Ülkemizin işsizlik sorunu % 10'a kadar indirilmiştir ve bunun katkısı büyüktür. İkinci olarak, vergi oranlarının azaltılmasında vergi dağılımının düzeltilmesi amacıyla uygunluk vardır. –GSYH'nin sadece 75 veya 74 milyona bölünmesi, oradan 10.000 doların bulunması çok hatalı bir uygulamadır bence. Batıdakiyle doğudaki, kuzeydekiyle güneydeki arasındaki farkın ayrıca çıkarılması lazım. Eğer doğuda 100 dolarsa batıda 50.000 dolardır. Bu farkın göz önünde tutulmasında yarar var. Gelir dağılımının yapılmasında dünyadaki trend sermaye ve emeğe konan vergi oranlarının azaltılmasıyla sağlanmaktadır. Vergilerin yatırım sistemine etkisi ne olabilir? Bir, dış yatırımı çekmek

tutkusu ağırlıklı olmamalıdır. İç yatırımcıların Türk özel sektörünün yatırımını geliştirmesi esas olmalıdır. Yani üretime dönük veya da ihracata dönük olmalıdır. Yabancı ülkenin rant ekonomisinden yararlanmak için yatırım yaparlar. İç yatırımlar geliştirilemezse yabancı yatırımlar marjinal kalır. Özelleştirme yeni yatırım faaliyetlerini oluşturamamaktadır. Vergi sistemi iç ve dış yatırımları çekmek için anahtardır. Ancak, yeterli değildir. Dış yatırımcılar vergi sistemine baskı uyguluyorlar ve kendilerine cazip gelen sistemi istiyorlar. Yabancı yatırımcı ülkedeki mevcut bir şirketi alıyor, bu durum yabancı yatırımcıdan beklenen sonucu vermemektedir.

İthalat verilerini döktüğüm zaman % 40'ı yatırım, % 15'i hammadde çıkıyor. Tüketim % 16 civarında kalıyor. Onun için bundan dolayı ben cari açıktan falan korkmuyorum. Çünkü o ithalat yatırıma dönüşüyor. Çünkü o işleyecek, üretecek, ihraç edecek. Türkiye'nin istediği katma değer yaratacak yabancı sermayedir. Katma değer yaratacaksa bana lazım. Sanayide yenilik getirme kapasitesi çok önemlidir. Yabancı yatırımcının ülke değiştirmesinde emek gücündeki vergi yükü ağırlığı ülkeden kaçmasında önemli rol oynamaktadır. Çok teşekkür ederim.

HAKAN ÜZELTÜRK

Çok teşekkür ederiz. Buyurun Sayın Değer.

NURİ DEĞER

Ben benden önce söylenenleri tekrar etmek istemediğim için sadece birkaç konuya değinmekle yetineceğim. Konuyu dağıtmamak açısından vergi affı lafı doğru bir laf değil. Birtakım vergilerin hızlı bir şekilde ödenmesi ihtilafların kısa sürede sonuçlandırılması keza mükelleflerin kayıtdışı kalmış işlemlerinin veya işletmelerde mevcut olduğu halde kayıtlara girmemiş birtakım malların kayda girmesine yönelik tedbirlerdir. Bu vergi sisteminin içinde bir miktarı da zarurettir. Bunlara Yusuf hocam da dokundu. Yani bunu biraz ülkenin şartları içerisinde görmek lazım. Sayın başkanım, nasıl bir gelir vergisi kanunumuz olmalı? Biz çalışıyoruz, çalışmaya da devam ederiz. Ümit ederim ki, en idealini de buluruz. Ama şuna da inanıyorum: Vergi kanunlarında çok değişiklikler yapıldı. Elbette yapılmalıdır ama mevcut vergi kanunlarında yaptığımız değişikliklerden umduğumuz, beklediğimiz neticeleri elde edebilmemiz için öncelikle çok iyi bir ortam yaratmamız lazım. Bunların bence başında vergi usul kanunu ve 6183 sayılı kanunların mutlak surette gözden geçirilip, mükellef haklarını biraz zorlayan konuların değerlendirilmesinde fayda var. Ben bir örnek vermek istiyorum. Mükellefin zaten durumu kötü. Malını haczetmişsiniz. Artık gecikme zammı niye işliyor? Satın bir an önce. Gecikme zammı işliyor diye belki de rahatlık oluyor. Bence yazık. Devletin buna ihtiyacı yok. Öncelikle bu kanunların gözden geçirilmesinde fayda var.

İkincisi, Gelir Politikaları Genel Müdürlüğü'nün ve Gelir İdaresi Başkanlığı'nın mutlak surette daha da güçlendirilmesi lazım. Gelir Politikaları Genel Müdürlüğü'nün daha çok sayıda uzmanla zenginleştirilmesi, Türk ekonomisini daha avuçlaması, daha ayrıntılı bilgilere sahip olması ve dünyadaki gelişmeleri olabildiğince daha da iyi takip etmesi lazım. Gelir İdaresi Başkanlığı ise, vergi dairesinin etkinliğini ölçmesi lazım. Vergi dairesi sadece kapısına gelen mükellefin beyanını tahakkuk ettiren bir idare değil, faaliyet bölgesindeki

alanda vergiyi doğuran olayları yakalaması lazım. Yani vergi dairesinin kayıt dışı kalmış işlemleri, mükellefleri... Tabii teknoloji de yardım ediyor. Ben daha önce müfettişlik yaptım. Gittiğim yerlerde bir sürü yerlere yazı yazıyordum o kayıtları yakalayabilmek için. Dolayısıyla, vergi dairesinin yoklama ve tarama servislerinin daha güçlendirilip, mükellefini sıkmadan, fazla rahatsız etmeden ama tespitleri de yapması gerekiyor. Bu vergi dairesinin, gelir idaresinin güçlendirilmesi şüphesiz vergi inceleme yöntemlerinin gözden geçirilmesi, yani vergi incelemesini, mutlaka mükellefin 7 yılını incelemeyi gerektirmiyor. Fransa'da her mükellef 7-8 yılda bir mutlaka denetleniyor. Ama kısa basit denetimler de yapılıyor. Yani sadece birtakım gelir, gider falan gibi şeylerle. Belki böyle servislere de ihtiyacımız var. Mükellefe de gidebilmeliyiz.

Üçüncüsü, birtakım şeyler için fazla da beklemeye gerek yok. Eğer biz ortakların cari hesabını görüyorsak “arkadaşlar buna faiz yürütüyor musun?” diye sormamızda fayda var. Yani vergi idaresinin mükellefle diyalogunun daha da sıklaştırılması gerektiğine inanıyorum. Ben vergi idaresinin etkinliği konusuna yıllardır kendi zaviyemde uğraştım; bir şeyler geliştirdiğim için çok önem verdiğim bir konu. Yani etkin bir vergi idaresinin, bir gelir idaresinin ve adil bir uygulamanın kanunların içeriği kadar önemli olduğuna inanıyorum.

Vergi tabanının genişletilmesi şüphesiz doğrudur. Vergi sorumluluğu müessesemiz var, doğrudur. Bunun geçici bir vergileme olması gerekir. Ama birçok alanda biz bunu nihai vergilemeye çevirmişiz. Arkadaşım da örnekler verdi veya ben de bir iki ilave edebilirim. Telif kazançları istisnası, işyeri gayrimenkul sermaye iradı, şu anda aklıma gelmeyen başka nihai vergilemeler var. Bunlar aslında mükelleftir. Yani bunların bir kısmı belki beyanname de verse daha lehine. Bir kısım şeyleri biz verimsiz gördüğümüz için bunları istisna etmişiz.

Başka bir konu, Türk vergi sistemi artık kendi içinde bir bütündür.. Siz iyi bir katma değer vergisini uygulayamazsanız, iyi bir gelir vergisi de uygulayamazsınız. Eğer siz gümrük idaresinde etkin bir uygulama yapamazsanız, birtakım mallar gümrükten ekonomiye girebiliyorsa, onların ondan sonraki ÖTV'sini, KDV'sini gelir ve kurumlar vergisini de yakalayamayız. Dolayısıyla, bu durumu da göz önünde tutarak, bir vergi kanunumuzdaki olumsuzluğa dikkat etmemiz lazım. Çünkü diğer vergi kanunlarına da olumsuzluğu olacaktır.

Vergi güvenlik tedbirleri açısından biraz gelir vergisinde eksiklik var. Mükellefi ürkütümebiliriz ama mutlak surette bu konulara değinmemiz lazım. Yani nereden buldun, niye buldun değil ama en azından böyle dikkat çekici bir şeyler varsa onun üzerine de gidebilecek enstrümanlara da ihtiyaç olduğu kanaatindeyim. Dediğim gibi, gelir vergisi tabii ki çok önemli, yapmamız gereken çok güzel şeyler var. Mutlak surette kayıtdışılıkla mücadele etmek için en iyi vergi sistemidir ama bunu kanunlar kadar uygulama ve diğer mevzuatlara ilişkisini de göz önünde tutmamız gerektiğine inanıyorum. Teşekkür ederim.

HAKAN ÜZELTÜRK

Teşekkür ederiz. Çok önemli bir konu tabii, diğer bağlantılar, diğer kanunların arasındaki ilişkiler. Aslında Konsey döneminde sırf gelir kurumları değil vergi usul konusundaki

çalışmalar da aşağı yukarı tamamlanmıştı ama daha ona sıra gelemedi henüz. Belki bundan sonra oraya gelecektir. Çünkü alt çalışma grupları bütün o çalışmalarını bitirmişti. Tabii mükellef hakları bazında da vergi usul kanununa gitmek gerekiyor. Aslında 6183 de çok etkili diğer kanunları. Baştan sona değişmesi lazım. Osman Arioğlu üstad da burada. O da o dönemde mükellef hakları konusunda, onun da izniyle bir dönem çok ciddi çalışmalar yapmıştık. Hatta Vergi Usul Kanunu'na konulacak metni bile kendisiyle paylaşmıştık. Ama sonra Vergi Usul Kanunu'nda bir türlü değişiklik olmadı. Ama mutlaka olması gerektiğini ben de düşünüyorum.

OSMAN ARIOĞLU

Teşekkürler. Biraz geç kaldık. Söylediklerimiz kayda geçeceği için sorun yok. Öncelikle, birkaç tespitle başlamak istiyorum. Bir defa en iyi kanunu bile yapsanız onu uygulama noktasında probleminiz varsa orada sıkıntı var. Şu anda Türk gelir idaresinde bizim yapmaya çalıştığımızla denetimin ayrılmasıyla gelinen nokta gelir idaresinin ciddi anlamda güçsüzleşmesi noktasıdır. Bir defa bu tespiti yapmamız lazım. Bugün verginin patronu denetim mi – kastım uygulamanın- yoksa gelir idaresi mi tartışılır hale gelmiştir. Çünkü bir rapordaki ihtilafı bile en son değerlendirecek komisyonda denetim biriminden 4 kişi, gelir idaresinden 3 kişi var. Yani denetim biriminin nihai kararda neredeyse ağırlıklı hale geldiği bir yapıya gidiyoruz. Hüseyin Perviz üstad dünya uygulamasını takip edelim dedi. Demek ki, bu ona ters bir uygulama. Yani benim bildiğim kadarıyla dünyanın gittiği yer uygulamayla politikayı ayırma noktasıydı. Yoksa uygulamayı da kendi içerisinde denetim ve tahsilat diye ayırma noktası değildi. Biz bu anlamda Türk gelir idaresi olarak herhalde uygulamada farklı bir örneği oluşturmaya başladık dünyadan ayrışarak. Birincisi bu tespiti yapma gereği duydum.

Tabii mükellef hukuku noktasında gerçekten işin olmazsa olmazı mükellef hakları. O dönemde mükellef hakları bildirgesi hazırlayıp bunu bütün vergi dairelerinde hem servislerin, hem müdürlerin duvarına astık, internet sitesinde en başta gelir. Şu anda Gelir İdaresi'nin bütün yayınlarına bakarsanız, hepsinde vardır mükellef hakları bildirgesi. İdare aslında merkezi anlamda buna ne derece önem verdiğini öteden beri gösteriyor. Ama bunu kanuna da koysanız ne değişir o da ayrı. Çünkü neticede uygulama geliyor ve birebir personele dayanıyor. Her ne kadar Gelir İdaresi yıllardır, bana göre doğru bir politikayla, uzman personel istihdamına yöneldiyse de, uzman olmayan, eski alışkanlıkları devam eden personel sayısı da hala daha çok fazla. O zaman onun yarattığı uygulamadaki sıkıntılar var. Koordinasyon zaman zaman iyi olabilir ama bahsettiğim teorik anlamda ve uygulama anlamındaki bu sıkıntılar devam ediyor. Şimdi bütün bunları tespit ettikten sonra gelir vergisi kanunu için çerçeve nedir, ortam nasıldır, bir de herkesten beyanname alalım mı? Aslında önce bu soruları cevaplamak gerekiyor. Şu anda tekrar ortam bana göre zora girmeye başladı. Çünkü yeni bir seçim dönemi yaklaşıyor. Dolayısıyla, yeni bir gelir vergisi kanununu hele bir şeylere dokunarak geçirmek istiyorsanız bunun doğru bir zamanlama olacağına, önümüzdeki bir yıllık süreç içerisinde ben ihtimal vermiyorum. Bu çalışma yapılmasını demek değil. Bu çalışma aksine yapılsın ve de hatta Türkiye'nin artık şunu da yapması lazım. Kanunları daha önceden hazırlayıp, 3-4 yıl sonra uygulanacak şekilde ilerlemek lazım. Mesela ticaret kanununda nispeten yapılanı diğer kanunlarda da yapmamız lazım. Bu anlamda belki bir çalışma yapılabilir. Eğer gelir vergisi kanunu hazırlanırsa bence uygulamayı biraz öteleyerek işe başlamak sanki daha doğru olur. Çünkü bu kulağa hoş

gelen herkese beyanname verme meselesi telif kazançları deyince hemen aklıma geldi. O dönemde kıyamet kopmuştu telif istisnasını kaldırdığımızda. Apar topar peşine düzenleme yapmak durumunda kalmıştık. Gerçi şu denebilir: O zaman koalisyon dönemiymi. Basındaki yazarlar çizerler istediğini yaptırıyordu. Bugün o ortam yok denebilir ama bilemiyorum bu ne derece kuvvetle söylenebilecek durumda. Bir de herkesten beyanname alırsanız bunun bir amacının olması lazım. O zaman beyanname veren adam belli giderleri göstermek suretiyle bir vergi iadesi alır. Eğer bunu yaparsanız herkesten beyanname alırsınız. Onu yapmayacaksanız, sadece “biz herkesi kayda aldık” demenin ne gelir idaresine, ne de ülkeye bir yararı olduğunu düşünmüyorum. Ama vergileme prensipleri açısından bunun yapılması gereğinin de altını çiziyorum. Ama o zaman iş geliyor gider kalemlerinin yeniden sıralanmasına. Yani ücretli için de beyanname verdiğinde indirebileceği birtakım gider kalemleri olması gerekiyor. Serbest meslek erbabı için de başta beyin amortismanı olmak üzere gıyecek giderlerinin aynı şekilde yani kıyafet giderlerinin de hem ücretli, hem de serbest meslek için ücretinin veya gelirinin belli oranını aşmamak kaydıyla ve belgeye dayalı olarak indirilmesinin getirilmesi lazım. Mesela şu an bu iki söylediğim de yapılmıyor.. Bir öneri mahiyetinde şeyler. Bunları yaparsanız o zaman beyanname almanın bir faydası olur, izah edilebilir tarafı olur.

Kent rantı konusu Türkiye’de en çok üzerinde tartışılan ama bir türlü doğru ve sağlıklı vergilemeyi belki de beceremediğimiz bir alan. Burada elbette servet vergisine dönüşmemesi lazım. Gelire dönüştüğü anda vergilenmesi lazım. Enflasyon vs. gibi indirimlerin burada dikkate alınması gerekiyor. Zannediyorum hem Konsey’in, hem de İdare’nin elindeki tasarıda buna benzer yıllar itibarıyla birtakım indirimler yapılmak suretiyle, tabii satışa bağlı olarak yani netleşmeye bağlı olarak, bir vergileme söz konusu olabilecek gibi görünüyor. O bana da mantıklı geliyor açıkçası. Onun ötesinde benim de bulabildiğim önerebileceğim bir durum yok.

Bunun dışında aslında biz İdare’deyken de hep söylüyorduk basit usulü kaldırıp, bir kısmını muaf, bir kısmını işletme hesabına geçirmek gerekiyor diye. Ben bu fikrimi 5 yılı aşkın bir süredir özel sektörde gene muhafaza ediyorum. Anadolu’nun bazı yörelerinde, İstanbul’daki taksici örneğinden gidildiği için gelir aynı olmayabilir, ama orada da bölgesel gösterge dersiniz. Bölgesel göstergede şunun altında olan muaf dersiniz. Yani bunu yapmak gene sistem içerisinde mümkün; illaki basit usulü muhafaza etmek çok gerekli değil bana göre.

Onun dışında iki kanunun birleşmesi konusu ise, sadece birleştirme için yapılacaksa bir anlamı yok. Kurumlar vergisi kanunu zaten yeni yapıldı. Ama birleşmede söylenildiği gibi bir mantık bütünlüğünde yapılacaksa yani eğer ki, gelir ve kurumlar vergisi tam anlamıyla gelir vergisine dönüşecekse, artan oranlı veya tek oranlı hiç fark etmez, o zaman birleşme yapılır. Onun sonucunu da, geçmiş dönemlerde Türkiye neden tekrar kar dağıtım vergilemesini getirdi? Vergi rekortmenleri listesine bakıldığında farklı isimler çıkması. Gayrimenkul sermaye iradı rekortmen olmasının mantığıyla vs. yapılmıştı. Dolayısıyla, eğer bu yapılacaksa ne ala ama onun dışında hukuk sisteminde şirketse şirket yani tek kişilik şirket kurmanıza ticaret kanunu müsaade ediyorsa ve kurumlar vergisi şirket vergilemese, orada kurumlar vergisine tabi olursunuz. Bunun sizin şirket olmanıza rağmen, gelir vergisine tabi olmanızı gerektirecek bir mantık görüşüne ben katılamıyorum. Yani prensip şeylerini de fazla karıştırmamak gerektiğini düşünüyorum. Eğer yanlış

anlamadıysam buna itirazım var doğal olarak. Onun ötesinde menkul sermaye iradı vergilemesi gerçekten bizim en zor alanımız olmuştur. Belki de dünyanın zor alanlarından şu anda iki tane konu var: Birisi transfer fiyatlandırması; OECD hala doğru dürüst bir çözüm bulamadı. İkincisi de, menkul sermaye iradı vergilemesi. Bir standart sağlama şansınız yok. Çünkü sermaye ihtiyacımız var, yabancı kaynak girsin dediğinizde önce vergi koyar sonra kaldırmak durumunda kalırsınız. Türkiye bir defa değil, birden fazla defalar yaşamıştır. İdeali yapıyoruz diyerek bir şeyler yapıp ondan sonra da hiç uygulama şansı bulmadan onu kaldırmak durumunda kalırsak, hiç o sporu yapmanın gereği yok. Menkul sermaye iradı vergilemesiyle ilgili noktada açıkçası ben de dikkatli olunması gerektiği kanaatine ulaştım geçen tecrübeler ışığında. Çünkü ideali yakalayalım dediğinizde onu yapma şansınız olmuyor ve birileri size bedel ödetiyor. Bu birileri Türkiye’de birileri değil daha ziyade uluslararası sermayeden birileri oluyor ve siz zaman zaman da dize gelmek durumunda kalıyorsunuz. Bu da hakikaten hem idaredeki bürokrat olarak, hem de siyasetçi olarak biraz da canınızı acıtıyor ama yapmak durumunda kalıyorsunuz.

Ben bir iki cümle de afır değildir konusunda söylemek istiyorum. Af ya da değil. Bana göre hiçbir önemi yok. Şu an yapılmalı mı yapılmamalı mı konusunu değerlendirmek daha doğru. Adını ne dersiniz deyin bunlar neticede af mahiyeti olan şeylerdir. Yani birilerine avantaj sağlama mahiyeti olan şeylerdir. Ama çareniz yoksa doğru konjonktürü yakalamışsanız ki bugün doğru bir konjonktür olduğuna inanıyorum. Çünkü dünya ekonomisinde bir durgunluk süreci var. Türkiye ekonomisi de hali hazır gidişle ihracattaki trendin de geçen seneki potansiyeli sağlamadığı noktaya doğru gidiyoruz. O zaman bizim yeni bir kaynağı ülkeye getirmemizin hem iç yatırım anlamında, hem de uluslararası markalaşma vs. veya uluslararası zincirlerde güçlü şirket sahibi olma anlamında makroekonomide fayda sağlayacağına inanıyorum. Onun için şu aşamada bunun sadece yurtdışı için yapılmasını bile doğru buluyorum. Muhtemelen daha 5 yılı dolmadığına göre bir af için de erken. Diğerlerinin taksitleri de bitmedi. Ama bu tarafı itibariyle elzem bir durum var. Şu an doğru bir konjonktür olduğuna inanıyorum açıkçası ve onun anayasal problem de yaratmayacağını düşünüyorum. Çünkü bütün yurtdışı kaynağı olana bu imkânı sağlıyorsunuz. Yurtiçi ile ilgili yaparsınız yapmazsınız. O da birine yapıp diğerine yapmama anlamında olmadığı için hatırlarsanız daha önce de oran farkı vardı. Eğer öyle bir anayasal problemden söz edilse oran farkının da aynı şekilde anayasal problem teşkil etmesi gerekirdi diye düşünüyorum aynı mantıkla.

Dolayısıyla, benim düşüncem; bu çalışma son derece faydalı. Gelir vergisi idare açısından en zor altından kalkılacak vergi.; yani hazırlanması ve kanunlaştırılması en zor vergi. Vergi usulü idare çıkarır, çok kolay. Teknik bir usule ilişkin vergi. Çok fazla tartışılmaz bile. Kurumlar vergisini çıkarıyorsunuz. Zamanlama itibariyle doğru değil ama bu tartışmaların çok büyük yararı olacağını, her ne zaman çıkacaksa çıksın bizim sıhhatli, dünyayı takip eden hatta dünyanın önüne geçen bir vergi kanununa sahip olmamızı sağlayacaktır diye düşünüyorum. Ama bunun yanında bahsettiğim gibi, idarenin de dünya uygulamasından kopmaması noktasında tabii TÜSİAD olarak, bir sivil toplum kuruluşu olarak herhalde öneride bulunma noktasında oluruz ve o anlamda bir fayda sağlanır diye düşünüyorum. Teşekkür ederim.

HAKAN ÜZELTÜRK

Çok teşekkürler. Sayın Arıoğlu da tecrübelerini bizimle paylaştı. Zaman ilerliyor o sebeple kısa kısa son sözleri vermek istiyorum. Sırayla gideceğim. Ahmet Erol Bey'le başlayalım.

AHMET EROL

Teşekkür ederim Sayın Başkan. Türkiye bir Türk Ticaret Kanunu, bir Ceza Kanunu deneyimi yaşadı. İhtilal olmamış bir ülkede bu denli köktenci yok edişlerin ya da var edişlerin yaşanmaması gerekir. Kurucu bir hareket ya da dipten gelen toplu bir hareket olmadıkça bir ülkenin devam edegeldiği hukuk normlarını elinin tersiyle bir kenara itmemesi gerekir. Bir ülkede kurucu bir hareket olur, yeni anlayışın görevlendirdiği kurucular gelirler ve kendi anlayışları yönünde hukuku belirleyebilirler. Biz bunu doğru bulmasak bile hukuk teamülleri gereği fazla bir şey söyleyemeyiz. Ama eğer bir ülkede böyle bir toplu değişim yok ise, 75 yıl boyunca uyguladığınız kanunları elinizin tersiyle bir tarafa bırakıp, yepyeni bir sistemle toptancıl kanuni düzenlemeler getiremeyiz. Getirilen bu toptancıl düzenlemelerin neredeyse tamamı da çeviri olduğu taktirde durum iyice tartışmalı bir hal alır. Çeviri kaynaklı getirilen büyük kanuni düzenlemeler hem hukukçular, hem de uygulayıcılar arasında ciddi tartışmalar yol açar. Gerek hukukçular ve gerekse halk Türk hukuk deneyim ve birikimi ile kavramsal örtüşüm sağlamayan bu düzenlemeleri sindirmekte ciddi güçlük çeker. Onun için örneğin yeni Ceza Kanunu çıktığında 1400'e yakın ceza yargıcının yeni kanuna uyum sağlayamayacakları gerekçesiyle emekliliklerini istediklerini biliyoruz. Yeni Türk Ticaret Kanunu da keza aynı.

Hukuk fakültelerinde ders veren hocalar, belli bir tarihte ceza kanunu ve ticaret kanunu okutmuşlar; sonra aradan bir yıl geçmeden bu kanunlar bir tarafa atılmış ve eski kanunlarla sistematik ve kavramsal bakımdan hiç bağlantısı ve ilgisi olmayan yeni kanunlar getirilmiş; bu hakikaten kabul edilebilir bir durum değil. Dünyanın hiçbir saygın ve köklü ülkesinde böyle bir şey kabul edilemez. Eski kanunlar doğrultusunda yargı yerlerinde oluşmuş karar birikimi tam bir hukuki hazine iken, tümüyle işe yaramaz durumu gelmiş. İşte bu ağır yarayı gerçekten taşımak zor. Vergi kanununda bu daha zor belki. Bizim kurumlar vergisindeki değişiklik çok doğru bir değişiklik olmuştur. Çünkü transfer fiyatlaması dışında eski hukukla bağı koparılmamıştır. O nedenle gelir vergisi kanununu düzenlerken mümkünse en yeni müesseseyi getirsek dahi sistematik yapıdan kopmamamız lazım. Bugün bu salonda vergiyle ilgili söz edebilen, konuşabilen insanların yeni kanun geldiğinde de eski bilgileri üzerine ekleyerek konuşabilmeyi sürdürebiliyor olması lazım. Elimizin tersiyle bu tecrübeyi, yargı yerlerindeki yargı kararı hazinesini bir tarafa itmemek gerektiğine inanıyorum. O nedenle yama gerekiyorsa yama, sadeleştirme gerekiyorsa sadeleştirme; ama vergi kanunlarının sistematik yapısı ve kavramsallığı olabildiği kadar korunmalıdır. Yeni çıkarılacak gelir vergisi ile kurumlar vergisini Kazanç Vergileri Kanunu adı altında bu ilke çerçevesinde toplamalıyız. Müesseselerle oynayıp onun içine bilmediğimiz kavramlar, çeviri kavramlar yerleştirirsek bu ciddi sıkıntı yaratır. Ben sadece bunu bir katkı olarak belirtmek istedim. Teşekkür ederim.

HAKAN ÜZELTÜRK

Teşekkür ederim. Bu yargı açısından da çok önemli; içtihatların kaybolmaması bakımından. O sıkıntıları da diğer kanun değişikliklerinde yaşıyoruz. Ama o kadar büyük değişiklikler olacak mı şu anda o yönde bir bilgi yok. Umarım muhafaza ederler. Bahadır Bey buyurunuz.

BAHADIR SADE

Sadece kayda girmesi anlamında küçük bir katkı yapmak istiyorum. Vergilendirme döneminin doğru tanımlanması anlamında geçici vergi kavramının da tartışmaya açılması gerektiğini düşünüyorum. Yanlış hatırlamıyorsa benim mesleğe henüz başladığım dönemlerde ortaya çıkmış bir kavramdı ve hakikaten o dönemi itibariyle geçiciydi. Yani bir kaldırılıyordu bir konuyordu 96-97 yıllarında. Ama arkasından sabitlendi. Bu kalıcı vergi haline geldi. Her ne kadar erken taksitlendirme mantığı içinde bile olsa birtakım uygulamaların sisteme arızalar yarattığını düşünüyorum. Örneğin, üçüncü ay itibariyle yaptığınız birtakım tercihlerin bütün yıla, bütün döneme sair olması, daha sonra gün içindeki ekonomik gelişmelerin nedeniyle bu tercihlerinizi hukuk ve kanun çerçevesinde değiştirmek istediğinizde “bir dakika dur, değiştiremezsin” diye bizim karşımıza çıkmasının bir engel olduğunu düşünüyorum. Taksitlendirilmesi anlamında evet belki mantıklı ama en azından bu kuralların şiddetli tartışılması gerektiği kanısındayım. Teşekkürler.

HAKAN ÜZELTÜRK

Tabii stopaj müessesesi sebebiyle biraz da bu tür sonuçlar çıkıyor. Çünkü sistem eşit olmak ya da adil olmak zorunda. Stopaj yöntemiyle vergi ödeyenler hızlı ödüyor, diğerleri daha sonra ödüyor. Bu dengeyi kurmak adına bu tür sistemler zaman zaman geliyor farklı adlarla da olsa. Ama gözden geçirilmesinde bir sakınca yok. Sayın Ali Şanver buyurunuz.

ALİ ŞANVER

Teşekkür ederim. Ben, çok kısa olarak, birkaç konuya değinmek istiyorum. Şimdi Arıoğlu Üstattan da anladığımız kadarıyla biraz vaktimiz var vergi reformu için. Tabii karşılaştırmalı hukuk ve üstatlarımızın tecrübeleri vergi kanununu yaparken çok önemli. Ama Ünal hoca da biraz değinmeye başladı. Şu anda bütün trendler bu tecrübeleri ve karşılaştırmalı hukuku ampirik çalışmalarla, istatistikle biraz desteklemekten geçiyor ve böylece belki konsensus de daha kolay sağlanıyor bütün dünyada. Mesela ben böyle bir istatistiki desteği Gelir Vergisi Geçici 67. madde ile ilgili aradım. Bu geçici 67'nin ben başarılı olduğunu düşünüyorum ama çeşitli fikirler var. Bankacı meslektaşlarımız bazen bu maddeden yakınıyor. Fakat gerçekten biz 2006 yılından beri mesela geçici 67 ile tutar olarak ne kadar vergi topladık, hangi kategorilerde nasıl topladık, ben bunu bulamadım. Bankacı meslektaşlarıma da sordum. Bu netlikte bulamadık.

Dolaylı / dolaysız vergilerle ilgili, Ökten Üstad çok isabetle trendleri gündeme getirdi. Bu konuda hakikaten trend özellikle KDV'nin kendi içinde nötr bir sistem yarattığı için artık modern uygulamada kalıcı olduğu, İdare'yi temsilen Üstadımız da bunu dikkate aldıklarını

ve alacaklarını çok net bir şekilde ifade etti. Yalnız burada belki bir şartın altını çizmek lazım. Tüm bu modern, başarılı KDV uygulamaları “tek oran” esasına dayanıyor. Türkiye’de KDV uygulamasında, biliyorsunuz, KDV iadesi, tevkifat KDV gibi bir sürü çok büyük mesele var. Halbuki, tek orana doğru gidişi, modern KDV’nin kendini nötürleştirerek çalışması için bu trendler dikkate alıyor. Mesela bizde konut teslimlerinde % 1 oranının terk edilmesi eğer bu yönde (tek orana) bir başlangıç olacak ve genelde bu şekilde desteklenecekse çok faydalı olur ve o zaman bence şu anda gördüğü rezistansı da uzun vadede görmeyebilir, bu böyle anlatılırsa. Orada oran yine ampirik çalışmaya göre 18 olmaz da belki 12 olur, seyyanen. Bunlara tabii bu şekilde yine istatistik destekle karar verilebilir diye düşünüyorum. Hakan hoca da söyledi; gelir vergisi ve kurumlar vergisi kanunlarının birleştirilmesi bizi vergi hukukçuları olarak çok yorar. 2006 yılında gelen kurumlar vergisi pek çok modern müesseseyi içinde barındırıyor. Kaldı ki, (kurumlar vergisi yasasında) gelir vergisiyle telif olamayacak müesseseler var. Mesela kurumlar vergisinde esas olan “tek oran”. Gelir vergisinde artan oranla bir gelir dağılımı etkisi var, v.s. Bu iki kanuna ait içtihatlar yönünden de gerçekten çok sıkıntı olur bunların birleştirilmesi. Ayrıca, (bu konuda bir çalıştay da yapmıştık) istisnalar yeniden dikkate alınarak umarım en doğru kararlar konsensus sağlanarak verilecektir. Belki artık istisnaları bu sefer öyle düzenleyelim ki, sürekli vergi usul kanunu madde 3’e yani muvazaaya gidip ihtilaf yaratmak durumunda kalmayalım. Yani mesela Almanya bunu çok net kanununa koydu. Diyor ki, “eğer mükellef istisnanın kanundaki şartlarını yerine getirmişse, artık muvazaa ya da genel ekonomik öncelik gibi esaslarla tekrar matrah farkı yaratılamaz”. Dolayısıyla, istisnaları biz de bu şekilde çözelim, bunu da açıkça kanuna yazalım, eğer istisnanın kanundaki şartları yerine getirilmişse bu konuda (VUK) üçüncü maddeyle genel, muvazaa veya başka mülahazalarla ihtilaf yaratılamaz gibi bir çözüme belki biz de gidebiliriz. Teşekkür ederim.

HAKAN ÜZELTÜRK

Başka söz almak isteyen var mıdır?

AHMET CANGÖZ

Ben küçük bir ekleme yapmak istiyorum. Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun devreye girmesiyle beraber Gelir Vergisi Kanunumuzda yer alan yıllara sari inşaat onarma işleriyle ilgili rejimin de belki yeniden gözden geçirilmesi yararlı olabilir diye düşünüyorum. Çünkü bu uluslararası yatırımcılar olsun, inşaat projeleri olsun, oralarda bizi biraz vergiciler olarak yatırımcılarla fizibilite hazırlayıcılar olarak da sıkıntıya sokabilen bir konu. Buna da değinilmiş olması için kısaca söyleyeyim. Teşekkür ederim.

HAKAN ÜZELTÜRK

Yurtdışındaki bazı yatırımların gelirlerinin Türkiye’ye bir türlü gelemeden sürekli ülkeler arası dolaşıp durduğundan birtakım önlemler alınması gerekir. Ünal Bey buyurun.

ÜNAL ZENGİNOBUZ

Ben vergi adaleti konusunda birkaç somut şey söylemek istiyorum. Adil bir vergi sisteminden bahsediyoruz. Özellikle gelir vergisi bu konuda en fazla sözü edilen vergi türlerinden. Çünkü artan oranlarıyla vergi adaletini yerine getirmede en işe yarayacak araç olduğu düşünülüyor. Tabii bu böyle mi değil mi? Yusuf Hoca'nın Türkiye'deki doğrudan veya dolaylı vergilerin ne kadar adil olup olmadığıyla ilgili söylediklerine birkaç somut eklemeye bulunmak istiyorum. Vergi adaleti deyince ne anlıyoruz? Adil vergi ne demek? Kavramın tanımı üzerinde anlaşmak gerekir öncelikle. Birkaç farklı tanım olmakla beraber en çok kabul gören, gelirden alınan verginin ortalama oranının gelire göre nasıl değiştiği ile bağlantılı. Yani daha düşük geliri olanın daha düşük oranda vergi vermesi anlamında bir gelir adaletinden bahsediyoruz. Anayasamızın 73'ncü maddesine baktığımızda da herkesten mali gücü oranında vergi alınır diyor. Ama, tabii, mali gücü oranında dediğimizde bundan ne anlamalıyız? Mesela, düz oranlı vergi adil midir, değil midir? Bu adil vergi tanımından ne anladığınıza bağlı. Düz oranlı vergide ödenen mutlak miktara baktığımızda mali gücü olan daha fazla vergi veriyor. Ama oran olarak baktığımızda mali gücü az olan da çok olan da gelirinin aynı oranında ödüyor! Bu farklı yaklaşımların farkında olarak konuya yaklaşmak netlik açısından önemli.

Bu şekilde baktığımızda Türkiye'deki vergiler adil midir, değil midir? Bu konuyla ilgili çok somut verilere ihtiyacımız var. Ayrıntılı somut veriler olacak ki gelir vergisi reformu yaparken yeni getirilen düzenlemelerin nasıl etkileri olacağı konusunda bir şey söyleyebilelim. Bu konuda TÜİK'in hanehalkı bütçe anketini kullanmanız mümkün. Çünkü, vergilerin adil olup olmadığını tespit etmek için, özellikle Türkiye'de, tüketim vergilerinin dağılımına, bu vergileri kimin ödediğine, bakmak gerekiyor. Bunu yapabilmek için de hanehalklarının hangi tür mallara ne kadar harcama yaptığını bilmemiz gerekiyor. Her yıl tekrarlanan bu anketin verilerini incelediğimizde hakikaten görüyorsunuz ki, bizdeki KDV adil bir vergi değil. Yukarıda verdiğim vergide adalet tanımına inanırsanız tabii. Yani, adil vergi tanımının aksine, düşük gelirliyle yüksek gelirliyle karşılaştırıldığında gelirlerinin oran olarak daha büyük bir bölümünü KDV olarak ödüyorlar, Bunun nedeni çok basit. Düşük gelirliyle gelirlerinin çok büyük bir kısmını tüketime harcıyorlar, daha yüksek gelirliyle daha az kısmını. Herkes aynı KDV oranına tabi olduğu için, ödenen toplam KDV miktarı düşük gelirliyle geliri içinde daha yüksek bir oran tutuyor. Bu durumu düzeltmeye çalışmış Türk vergi sistemi, ÖTV yoluyla. Farklılaştırılmış oranlarla daha çok yüksek gelirliyle yapıldığı düşünülen lüks tüketimi daha fazla vergilendirmeye, bu yolla KDV'nin vergi adaleti üzerinde yaptığı tahribatı düzeltmeye çalışıyoruz. ÖTV hakikaten bu amaca bir miktar hizmet ediyor. Biz bu durumu TÜİK'in hanehalkı bütçe anketi verilerini kullanarak tespit ettik. Hanehalkı bütçe anketinde hanelerin tüketim kalıplarını tek tek ele alarak tükettikleri mallar üzerinden ödedikleri KDV'yi, ÖTV'yi hesapladık. Gelirleri ile ilgili aynı ankette yer alan verileri de kullanarak ödedikleri toplam tüketim vergilerinin gelirlerine oranını hesapladık. Beklendiği şekilde, KDV'nin gelir dağılımını bozucu bir etkisi var. ÖTV ise bu durumu biraz düzeltiyor. Ama biraz düzeltiyor, çok değil. Çünkü ÖTV alınan tüketim kalemleri de aslında o kadar lüks kalemler değil ve düşük gelir grubundakiler de çok tüketebiliyorlar. Sigara ve tütünlü mamüllerde olduğu gibi, buzdolabı, çamaşır makinesi, televizyon vb. dayanıklı tüketim mallarında olduğu gibi.

Araştırmamızda ayrıca gelir vergisinin dağılımına da hanehalkı bazında baktık. Tabii burada yaptığımız, eğer toplanan vergiler kanunda belirtildiği şekilde, kayıpsız kaçaksız, toplanmış olsaydı gelir dağılımına etkisi ne olurdu sorusuna cevap bulmak. Baktığımızda gerçekten de gelir vergisinin, olması gerektiği gibi uygulanmış olsa, gelir dağılımını oldukça düzelteceğini görüyoruz. Yani, KDV gelir dağılımını bozuyor, ÖTV çok az düzeltiyor, gelir vergisi ise toplanması gerektiği gibi toplansa epeyce düzeltecek gelir dağılımını. Ama, biliyoruz ki, gelir vergisinde kaçak, kayıp çok. Toplanması gereken gelir vergisinin neredeyse yarısı, %40-45'i toplanamıyor. Böylece, bir bütün olarak alındığında, vergi sistemi Türkiye'deki gelir dağılımını bozar duruma düşüyor.

Tabii, hatırlatmakta fayda var, bütün bunlar vergi adaleti tanımına inanırsanız geçerli. Peki, Türkiye'de halkın bu konudaki görüşü ne? Vergi konusunda neye adil diyorlar insanlar? Bu konuda Anayasamızın söylediği ile kamuoyu ile yaptığımız çok kapsamlı, rastsal seçilmiş bir örneklem grubu kullanılarak gerçekleştirilmiş anket çalışmamızın bulguları birbirine paralel. Yani halkımızın, vatandaşın, büyük bir çoğunluğu vergi adaleti deyince, daha çok kazananın daha çok vergi ödemesini anlıyor. Vatandaşların % 68'i böyle bir vergi sistemi istiyor. Bu bulgu, Anayasamızın vergileme prensibine değinen 73. maddesinin halk nezdinde en fazla kabul gören maddelerden bir tanesi olduğuna işaret ediyor!

Tekraren özetlemek gerekirse, vergi sistemimiz eğer yazılı olduğu gibi uygulansaydı gelir dağılımını biraz düzeltecekti. Ama toplanması gereken gelir vergisinin neredeyse yarısı toplanamıyor. Kimden toplanamadığını da tam olarak tespit edemediğimizden, sonuç itibariyle, bizim vergi sistemi bir bütün olarak gelirin yeniden dağılımı bakımından ne yapıyor, onu bilemiyoruz. KDV'nin bozduğunu biliyoruz. ÖTV'nin biraz düzelttiğini biliyoruz. Eğer gelir vergisi tam uygulansaydı o da geliri düzeltecekti, ama uygulanmıyor. Bunlar çok önemli. Sonuç itibariyle gelir vergisi reformunu halka anlatmanız, "satmanız" lazım. Daha doğrusu, eğer politika öneren olarak konuşuyorsanız, önce siyasetçiye satacaksınız, siyasetçi de halka satacak. Bunu yapabilmek için kimin hangi vergilerden ne kadar etkilendiğini bilmeniz, önerilen reformun kime ne kadar getireceğini kestirerek ona göre halka anlatabilmeniz gerekecek.

Vergilerin dağılımı ile ilgili yukarıda verdiğim özet tabloya kurumlar vergisinin dağılımı dâhil değil. Türkiye'de kurumlar vergisi toplam vergilerin içinde %10 mertebesinde yer tutuyor, dolayısıyla sözü edilen tabloyu değiştirci etkisi çok fazla olmayacaktır. Ancak, yatırımlar ve yeni istihdam yaratmak gibi konular açısından çok önemli bir vergi kurumlar vergisi. Türkiye'de kurumlar vergisinin yansıması nasıl oluyor, kim ödüyor bu vergiyi? Türkiye'de kurumlar vergisinin iktisadi anlamda kim tarafından ödendiği ile ilgili ben bir çalışma bilmiyorum açıkçası. Bu tür çalışmaların mutlaka yapılması lazım. Hem kurumlar vergisinin yansımasının yatırım ve istihdam yaratma gibi hususları nasıl etkilediği bakımından, hem de gelir dağılımını nasıl etkileyeceği bakımından. Yeni tasarıda gelir vergisi ile kurumlar vergisini bir araya getirmek hedefleniyor, anlaşıldığı kadarıyla. Bu birden çok nedenle yerinde bir hedef. Ancak her iki verginin etkileri ile ilgili yeterli empirik çalışmanın olmaması nedeniyle bu iki vergiyi birleştirdiğimiz zaman ne olacak, oranlar ve gelir eşikleri ne olmalı gibi konularda biraz karanlıkta kalmış oluyoruz.

Biraz önce vergi reformunu halka anlatmak, "satmak" gerekliliğinden bahsettim. Bu nasıl olacak? Öncelikle, neden halka anlatmamız, "satmamız" gerekiyor? Vergi reformunu halka

anlatmak zorunda mıyız? Herhalde öyle. Peki vergi umrunda mı Türkiye'de halkın? Türkiye çapında yaptığımız anket çalışmasından öğrendiğimiz, son birkaç on yıldır karşı karşıya kalınan yüksek tüketim vergilerinin bu konuda önemli bir faydası olduğu. Vergiler konusunda ciddi bir farkındalık yaratmış durumda yüksek tüketim vergileri. Tüketim vergilerinin oranlarının uzun zamandır yüksek olmasının bir faydası bu olmuş. Nüfusun % 46'sı tüketim vergilerinin en yüksek vergi kalemi olduğunu biliyor, ki bu oran bizi çok şaşırttı. Vergi gibi doğrudan bilgi sahibi olmak için kuvvetli bir nedenin olmadığı teknik bir konuda insanların % 46'sının "tüketim vergileri çok yüksek, en fazla vergi o şekilde toplanıyor" demesi bizi oldukça şaşırttı. Ayrıca, halkın yaklaşık % 40'ı da Türkiye'deki vergi sisteminin en büyük probleminin tüketim vergisinin çok yüksek olması olduğunu düşünmekte. Bunlar vatandaşların vergilerle, vergi sistemiyle ilgili sistematik bir araştırmayla belirlenmiş algıları. Vatandaşların Türk vergi sistemi konusunda belirli bir bilgi düzeyinde oldukları görülüyor

Vergi ile ilgili bu tür algıları tespit etmenin, anlamanın niçin önemi var? Vergi uyumu bakımından önemi var. Vergi uyumu, şüphesiz ki, vergi toplamanın maliyeti bakımından çok önemli. Nedir vergi uyumu? Vergi uyumu, bir ülkede halkın, vatandaşların, hiçbir zorlama olmadan, kendiliğinden, vergi vermeye ne kadar eğilimi olduğuyla ilgili. Vergi uyumu yüksek bir toplumda vergi kaçırmak veya vergiden kaçınmak isteyenlere karşı önlem almak daha kolay. Özetle, vergi uyumu yüksekse vergi toplamanın maliyeti çok daha düşük.

Vergilerle ilgili vatandaş algılarına geri dönecek olursak, gelir vergisi çerçevesinde doktorların, avukatların, yüksek ücret kazananların çok az vergi ödedikleri yönünde bir algı var. Bu algı ve bu algının vergi uyumu bakımından yarattığı etki - çok kazanıyorlar ama vergi ödemiyorlar, ben neden ödeyeyim ki - hakikaten önemli bir konu. Bağlantılı bir konu da kayıt dışı ekonomi. Vatandaşlar kayıt dışılık nedeniyle ödenmeyen vergilerin önemli sorun olduğu kanaatinde. Bir diğer önemli konu da vergilerin vatandaşa yol - su - elektrik olarak geri dönüp dönmediği. Vatandaş hala Turgut Özal'ın KDV sistemi başlatılırken kullandığı bu sloganını açık ve net olarak hatırlıyor. Vergilerin teknik yönleri konusunda istediğimiz kadar konuşalım, bunu ödeyecek halk kesimlerinin gönüllü uyumuna dikkat etmediği sürece bir vergi sistemi sonuç itibarıyla başarılı olamayacaktır. Biraz önce sözünü ettiğim gibi, vergi uyumu önemli. Çünkü vergi toplamanın maliyetini etkiliyor ve vergi uyumu bozulunca bu sefer istihdamı, yatırımları kötü etkileyen vergilere yönelmek zorunda kalıyorsunuz. Bu da her şeyi bozuyor. Türkiye'de vatandaşların kamu hizmetlerinden memnuniyeti çok düşük. Yani, bize hizmet olarak geri dönmüyor diyorlar, yoğun bir şekilde ifade edilen algı bu. Özal'ın, vergileriniz yol - su - elektrik olarak size geri dönecek, sloganı çok önemli. O konuda ciddi bir sorun var.

Türkiye'de vergi uyumunun ne ölçüde olduğu, vergi uyumunun belirleyicileri, vergi uyumunu yukarı çekecek politikaların neler olduğu ve nasıl uygulanabileceği gibi konular yapılacak vergi reformları için çok önem arz eden hususlar. Vergilerin teknik yönleri ile vergi uyumu gibi, kamu hizmetlerinin vergi uyumuna etkisi gibi, demokrasi, temsiliyet, yönetime katılım gibi konuların bir arada ele alınması gerekmektedir. Optimal bir vergi düzenlemesi için bu bağlantıları anlamak, göz önüne almak şart.

Kamu hizmetlerinden memnuniyet vb. konuları çözmeden daha verimli vergi toplamak güç gözüküyor, ama bizim çok dikkatli hazırlanmış sorularla yapılan çalışmamız Türkiye'nin bu konulardaki durumu ile ilgili şöyle olumlu bulgular da ortaya koymakta: Türkiye'de vatandaşların % 30'u vergi ödeme konusunda kendiliğinden yüksek uyum gösterme eğiliminde. Aslında doğrudan sorduğumuzda vatandaşların % 80'i vergimizi bir zorlamaya gerek olmadan seve seve öderiz diyor, ama böyle bir konuda doğrudan sorulan soruya verilen cevaba tam itibar edemiyoruz. Farklı, çapraz sorular kullanarak yalnızca iyi vatandaş olarak görüneyim duygusuyla verilen cevap verenleri gerçekten her hal ve şart altında vergi uyumu göstereceklerden ayırt edebiliyoruz. Bu tür sorularla vardığımız % 30 rakamını ben oldukça yüksek buluyorum. Kamu hizmetlerinden memnuniyetin oldukça düşük olduğu, vergi sisteminin adil bulunmadığı, kamuda verimsizlik ve yolsuzluk olduğu konusundaki algıların oldukça olumsuz olduğu bir durumda gönüllü uyumun % 30 mertebesinde olması biraz şaşırtıcı bile denebilir. Yani, verginin modern bir ülke için çok önemli olduğunu gören, bu yükü gönüllü olarak karşılamaya hazır, bu konuda çok fazla bir zorlamaya ihtiyaç göstermeyecek geniş bir kesim var Türkiye'de. Bunu ben son derece olumlu buluyorum.

Vergilerle ilgili ayrıca şunu sorduk: Nasıl bir vergi sistemi istiyorsunuz? Asgari ücretin vergi dışı kalması halkın % 83'ünün istediği, arzuladığı bir şey. Tarım gelirleri vergi dışı kalsın diyenler ise % 56'lık bir kesim. Herhalde hala tarımın küçük köylü tarımı şeklinde yapıldığı, köylülerin aşırı vergilendirilmesinin iyi olmayacağı gibi bir algı söz konusu.

Ayrıca, tek oranlı, "düz" vergi – artan oranlı vergi konusundaki tercihleri açık ve net bir şekilde sorup öğrenmeye çalıştık. Vergi adaleti ile ilgili daha önce bahsettiğim belirlemelerle uyumlu olarak, vatandaşların % 85'i artan oranlı vergiyi tek oranlı vergiye tercih ediyor. Artan oranlı verginin nasıl bir şekil alması gerektiği konusundaki sorularımızla da hızla artan ve yüksek düzeylere ulaşan bir artan oranlı sistem mi, yoksa oran artışları daha yumuşak olan bir sistem mi tercih edilmekte sorusuna cevap aradık. Bu konuda şunu tespit ettik: Halkımız vergilerin müteşebbisler ve yatırım yapmak isteyenler üzerindeki olası olumsuz etkisinin farkındaymış gibi gözüküyor. Büyük bir çoğunlukla % 15'le başlayıp % 30'la biten artan oranlı vergiyi, % 15'le başlayıp % 45'le biten artan oranlı vergiye tercih ediyorlar. Tercih edilen oranlara baktığımızda, şu an geçerli olan oranlardan çok farklı olmadıklarını görmekteyiz. Türkiye genelinde yürüttüğümüz çalışmadan sizlerle paylaşmak istediğim özet bulgular bunlar.

Son olarak, beyanname vermenin herkes için zorunlu kılınması konusunda, tabii ki bu konunun teknik yanları kendi başına çok önemli. Zorunlu beyanname olsun mu olmasın mı tartışmasında göz önüne alınmasında ciddi fayda olacak bir husus da, beyanname verme zorunluluğunun vergi uyumunun arttırılmasına, vergi bilincinin geliştirilmesine yapacağı çok olumlu katkıdır. Bu noktayı da mutlaka göz önüne almak gerekiyor. Çalışmalarımızdaki gözlemlerimiz ve bulgularımız buna işaret ediyor.

HAKAN ÜZELTÜRK

Teşekkürler. Limit yok değil mi? Bu % 30'luk oranda. 1 milyon üzeri diye bir şey yok değil mi?

ÜNAL ZENGİNOBUZ

Normal bir vatandaşa sorabileceğimiz vergi sorularının karışıklığını belli bir düzeyde tutma zorunluluğumuz vardı. Sorularımızı çok net olarak sormaya çalıştığımız için limit konusuna giremedik. Benim tahminim vatandaşın en yüksek oranın 100.000 TL gibi bir rakamdan fazlası için mutlaka uygulanmasını isteyeceği yönünde, ama artan oranların hangi aralıklarda uygulanmasının tercih edileceği konusunun ayrı bir çalışma konusu olması gerekir. Bizim bulgularımızla söyleyebileceğimiz, kabaca % 30'dan fazla oranda verginin herhangi bir gelir kalemi için ve herhangi bir gelir düzeyi için fazla bulunduğu şeklinde.

HAKAN ÜZELTÜRK

Bu yayınlanmış bir araştırma mı? Yayınlandı mı?

ÜNAL ZENGİNOBUZ

Evet. Kısa bir kitap halinde var, hem Boğaziçi Üniversitesi hem de Açık Toplum Vakfı yayını olarak yayınlandı. İnternet ortamında da var. Arzu ederseniz iletebilirim.

HAKAN ÜZELTÜRK

TÜSİAD olarak onu biz de elde edebilirsek memnun oluruz. Çok teşekkür ederiz. Burada özel tüketimin özel tüketimden çıkıp genel tüketime dönmesini biz de yıllardır hep konuşuyorduk. Orada da adaletsizlikler oluyor, doğru. Vergi adaleti kavramı vergi hukukçularının da yıllardır başının derdi. Mali güçle orantılı olması meselesi. Mali gücün göstergesi nelerdir? Servet midir, harcama mıdır, gelir midir? Burada hep o sıkıntıları yaşıyoruz. Yusuf hocam buyurunuz.

YUSUF KARAKOÇ

Teşekkür ederim Sayın Başkan. Bu son verilerden hareketle bir iki şey söyleyeyim. Ankete katılanların % 85'inin artan oranlı vergiyi tercih ettiğini belirttiniz. Doğrudur. Zaten burada da % 85'den daha yüksek bir oranda artan oranlı gelir vergisi tercih ediliyor. Beni şaşırtmadı o sonuç. Yumuşak artan oranlılık tercihi zaman içerisinde onların da düz orana geleceklerini işaret ediyor. O nedenle umut var. Dikkat ederseniz yüksek gelir elde edenler vergi ödemiyor ithamı var. Bu biraz da, vergi idaresinin meslekler-sektörler itibarıyla ortalama vergileri gazetelerde, internette, televizyonda haber programlarında ortaya koyduğu için toplumun öyle bir algısı var. Bir de tabii şunu söylemek gerekir: Yüksek gelir elde edenlerin de gerçekten ödemeleri gereken kadar vergi ödemedikleri – ortalama olarak söylüyorum – düşünülebilir diye tahmin ediyorum. Ama düz oranlı bir vergi olsa idi, % 95'i kaynaktan tevkif yoluyla vergilendirilen gelir vergisinde ne yüksek gelir elde edenlerin gereği kadar vergi ödemiyor ithamı ile karşılaşmaları, ne de vergi ödemiyorlar şeklindeki bir ithamla karşılaşmaları söz konusu olurdu diye düşünüyorum.

Vergiye gönüllü uyum sağlanması gerekliliği gerçekten doğru; haklı bir talep. Eğer insanları siz verdikleri verginin kendilerine hizmet olarak döneceğine ikna edemezseniz, kişilerin bir

şekilde meşrulaştırma-telâfi yolunu bulup, o vergiden olabildiğince kaçınma eğilimi gösterecekleri muhakkaktır. Çünkü, bu ülkede kişiler, kurumlar ödemeleri gereken kadar değil, ödemek istedikleri kadar vergi öder diye bir kabul söz konusudur.

Gelir-harcama karşılaştırması yoluyla gelirin vergilendirilmesine yönelmek ne derece isabetlidir, bu tartışılabilir. Bu zamanında Vergi Konseyi'nde de tartışılmıştı. Bilinen geliriyle harcaması arasında şu kadarlık bir fark varsa, kişi takip edilsin; ona göre bunu nereden sağladın denilsin diye. O dönemde bir arkadaş şöyle demişti: Cebimdeki kredi kartlarını artık atıyorum. Buyurun, karşılaştırın şimdi harcamayla geliri. Neyi ve nasıl karşılayacaksınız? Tabii, birtakım tedbirler alırken onların karşı yansımalarını dikkate almak gerekiyor. Eğer kayıtlı ekonomiyi benimsemek istiyorsanız, olabildiğince kontrollü bir şekilde, -gerekirse harcama-gelir karşılaştırması yapmadan- bu işi yürütmenizde yarar var. Aksi halde, insanlar 'cash' ödemelerle harcamalarını öyle bir yaparlar ki, siz gelir karşılaştırması yapmak isterken harcamayı da bulamaz hale gelirsiniz. Orada dikkatli olunmasında yarar olduğunu düşünüyorum.

Değişim kaçınılmaz bir şey. Değişime bağlı olarak da bütün ülkelerde zaman zaman kanunlaştırma hareketleri yapılmaktadır. Bu içinde bulunduğumuz 21'nci yüzyıl hem ülkemizde, hem de dünyada yaşanan değişimler nedeniyle kanunlaştırma hareketlerinin yoğun yaşandığı bir dönemdir. Bizde de, Türk Medenî Kanunu, Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu, Kurumlar Vergisi Kanunu, Hukuk Muhakemeleri Kanunu, Türk Borçlar Kanunu, Türk Ticaret Kanunu yürürlüğe konuldu. Belki Gelir Vergisi Kanunu, belki Gelir Üzerinden Alınan Vergiler Kanunu şeklinde kanunlar yapılacaktır. Tabii ki, kanun değişikliklerinde dikkat edilmesi gereken hususlardan biri, alışıldık sistemlerin çok da bozulmamasıdır. Eğer sistemi ve sistemiği tamamen değiştirmeyecekseniz, kanunu değiştirmemeniz gerekir. Zorunlu, tamamen değiştirmeyi gerektiren bir durum yoksa, değişikliklerle mevcudu muhafaza etmekte yarar olduğunu düşünüyorum. Yoksa, geçmiş dönemde oluşmuş içtihatlar da, yazılmış birtakım çalışmalar da okkalık kağıt haline gelebilir. Bunu bertaraf etmek için zorunlu olmadıkça yeni kanun yerine mevcut kanunda düzeltmeler yapılmasının tercih edilmesinde yarar var.

Şu an içinde bulunduğumuz dönemde artık vergi tek bir devletin, tek bir ülkenin tek başına yönlendirebileceği, düzenleyebileceği, tasarruf edeceği bir alan değildir. Dolayısıyla, küçülmüş bir köy olan dünyada bütün devletler birbirleriyle işbirliği halinde bu vergiyi düzenlemek zorundadırlar, bilgi paylaşımını sağlamak durumundadırlar. Aksi halde, başarısızlık kaçınılmazdır. Siz burada, ekonomik değerleri-faaliyetleri bir tarafından sıkarsanız öbür taraftan başka ülkelere kaçacaktır. Şu anda belki zararlı vergi rekabeti kısmen azalmış; vergi cennetleri neredeyse yok hale gelmiş olabilir; ama için için bunların var olduğunu da herkes bilmektedir.

Gelelim şirketler konusuna. Şirket gibi olursa, tek kişilik şirket de şirket olur. Ancak, şirket, şirket gibi değilse, holding adıyla da anılsa ferdî işletmeden öteye gidemez. O nedenle, eğer işletme gerçek anlamda bir kurum niteliği taşıyorsa onu kurum olarak; ama böyle bir nitelik taşımıyorsa da, nitelik itibarıyla ferdî işletme olarak var kılmak gerekir. Varsaymak demiyorum, var kılmak gerekir diyorum.

Vergi beyannamesi kişiyi gerçekten mükellef yapmaz. Beyanname vermeyen mükellef değildir denilemez. Çünkü, vergiyi kim ödüyorsa, ister beyanname versin ister vermesin, verginin gerçek mükellefidir. Beyanname veren sadece kanunî mükelleftir. Kanunî mükellef, her zaman gerçek mükellef anlamına gelmez. Katma değer vergisini ödeyen, katma değer vergisini beyan eden değildir. Katma değer vergisini ödeyen, nihaî tüketicidir, o yükü taşıyandır, mal varlığından o vergiyi ödemek zorunda kalandır. Dolayısıyla, bu ülkede şu kadar mükellef var denilmesi doğru değildir. Bu ülkede neredeyse nefes alan herkes şu anda vergi mükellefidir. Tüketen herkes vergi mükellefidir. Süt içen bebek dahi gerçek anlamda vergi mükellefidir. Çünkü, onun için de harcama yapılıyor, ona yapılan harcama nedeniyle vergi ödeniyor. O nedenle bunu böyle düşünmekte yarar var.

Düzenlemeler yapılırken hukukî güvenlik ilkesine; ön-izin ilkesine uyulması şarttır. Mükellef hakları aslında bizim kanunlarımızda az sayılamayacak kadar vardır. Ancak, hakların talep edilmesinde karşılaşılan zorluklar, sanki mükellef haklarının yokluğu şeklinde algılanmaktadır. Bana göre, mükellef hakları beyannamesi, bildirgesi, mükellef haklarının bir vergi kanununda yer almasından daha etkili olmalıdır, böyle algılanmalıdır. Kanun metni haline geldiğinde sıradan bir kural haline dönüşür. O nedenle, mükellef hakları beyannamesinin böyle muhafaza edilmesinde; idarenin de, yargının da buna böyle bir değer atfetmesinde yarar olduğunu düşünüyorum.

Damga Vergisi ile Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinin kaldırılması öteden beri tartışılan bir konudur. Ama unutulmamalıdır ki, Damga Vergisi de, Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi de bu ülkede bütçede önemli bir gelir kalemidir. Bunları kaldırdığımızda, bu kalemlerden elde edilen gelirin yükünü topluma yaymış olacaksınız; ama, Damga Vergisi, Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinin yükümlüleri çok sayıda değil; 73 milyonun hepsini kapsamıyor. Dolayısıyla, az sayıda mükellefin yükünü çok sayıda kişiye yüklemenin çok anlamlı olduğunu düşünmüyorum.

Tahakkuk esası getirilsin diye bir öneride bulunuldu. Bence katma değer vergisindeki tahakkuk esasının değiştirilmesi gerekir. Verilen örnek bana göre yanlıştır. Dolayısıyla, gelir türü dikkate alınmak suretiyle belki tahakkuk esası bazı kalemlerde muhafaza edilebilir; ancak, elde edilmemiş-tahsil edilmemiş bir gelirin ya da tahsil edilmemiş bir fatura bedelinin vergilendirilmesi, bunun için vergi ödeme zorunluluğu doğru değil.

Yapılan birtakım düzenlemelerin af niteliği taşıyıp taşımadığı tartışması ayrıdır; af olarak algılanması başkadır. Vergi affı olarak nitelendirilen düzenlemelerde, vergi aslı-kamu borcu aslı affedilmiyor; ama, buna ilişkin yaptırımlar olan gecikme zammı, gecikme faizi ve vergi cezalarının epeyce bir kısmı ya da tamamı kaldırılıyor. Ödeyenle ödemeyen arasında farklılıklar yaratıyor ve dolayısıyla bir kısır döngü oluşturuyor. Ödeyenler, aflar nedeniyle ödemez hale getiriliyor. Yararı yok mu? Belki alınamayacak bir kısım paralar alınabiliyor, belki kapısına kilit asması gereken işletmeler bu nitelikli yapılandırmalar sayesinde ya da af düzenlemeleri sayesinde hayatta kalıyor.

Teknolojik gelişmeler ya da imkânlar yeterli değil. Bir ahlâklı mükellef, ahlâklı uygulamacı, bir de gerçekten ödenen verginin meşruiyetini sağlayabilecek mal ve hizmetlerin kişilere sunuluyor olması gerekiyor. Yeni ekonomiler dikkate alınmak zorunda. Çünkü, yeni ekonomiler yeni gelir kaynakları oluşturuyor; fakat, yeni ekonomi seyyaliyeti çok yüksek

unsurları bünyesinde barındırıyor. Bunları dikkate almadan eski yöntemlerle vergi almaya kalkarsanız o zaman ülkeden birtakım vergilendirilebilir değerlerin yurtdışına çıkması kaçınılmaz olur.

Asgari ücret vergi dışı bırakılmalıdır. Anayasa yeniden düzenlenirse, muhtemelen asgari ücretin vergi dışı bırakılmasına ilişkin bir hükme yer verilecek. Tabii, sayın başkanın çocuk sayısına bağlı olarak asgari ücretin vergi dışı bırakılmasının eşitlik ilkesine aykırı olduğu iddiasına ben katılamıyorum. Çünkü, çalışan eşle – çalışmayan eş, tek çocukla – çok çocuk arasında dünyanın her yerinde bunlara farklılık atfederek bu tür düzenlemeler yapılıyor. Ben bu konuda eşitlik ilkesine tam bir aykırılık oluşturduğunu sanmıyorum.

Gerçekten yamalı bohça haline gelmiş bir Kanun söz konusu. Esas maddelerinden çok geçici, mükerrer, ek maddelerden oluşan bir kanun var şu anda. Karınca duası gibi metinleri var. Uygulaması gerçekten zor, anlaşılması imkânsız. Anlaşılması imkânsız olan bir şeyin uygulaması da zaten mümkün değildir. Verginin işlevi, gelir ve servet dağılımı adaletini sağlamak değildir. Bence bu ancak harcamalar yoluyla sağlanabilir. Benim kanaatim budur. Yıllardır bunu ifade ediyorum. Tek oranlı verginin servet terakümüne yol açacağı iddia edilmektedir. Ben buna da katılmıyorum. Artan oranlı tarifeyi uygulayamadığınız yerde zaten servet terakümü gerçekleşiyor. Tek oranlı vergi ondan farklı bir servet terakümüne yol açabilecek durumda değildir. Vergi kanunuyla kaçakçılıkla mücadele etmek yerine kayıtdışıya yol açılmaması öncelikli olarak dikkate alınması gereken bir konudur.

Muafiyet ve istisnalar gerçekten bütün vergi kanunlarında olabildiğince azaltılması gerektiğini ve özellikle kalacak istisnalarda da miktarların yeknesaklaştırılmasında yarar olduğunu düşünüyorum. Kent rantları ya da benzer rantlar aslında şu anda da vergilendirilebilir durumda. Ancak, bir şeyi vergilendirebilmeniz için realize edilmiş olması gerekir. Yani, aldığınız bir arsayı satmadığınız müddetçe fiktif olarak ortaya çıkmış rantın vergilendirilmesi söz konusu değildir. Ama sattığınızda şüphesiz ki, onun enflasyondan arındırılması yapılmak suretiyle aradaki farkın vergilendirilmesi şimdi de mümkündür. Buna ihtiyaç varsa ayrı düzenleme yapılmasında da yarar olabilir diyor ve hepimize saygılar sunuyorum.

HAKAN ÜZELTÜRK

Teşekkür ederiz. İki konuda açıklama yapmama izin veriniz. Asgari geçim indirimi gereğinden fazla uzadı ama çocuk sayısının fazla olması ya da az olmasına bağlı olarak o ailenin geçiminde birtakım değişiklikler olma ihtimali olmakla birlikte, tamamen buna bağlı kılmak da doğru değildir. Çünkü çocuk sayısı az olan ailelerin de bazen daha fazla geçim zorluğu çektiklerini, yaşam şartlarına bağlı olarak değişebildiğini bu nedenle de adının en azından asgari geçim indirimi olmaması gerektiğini düşünüyorum. Çocuk indirimi olabilir, o başka.

Mükellef haklarıyla ilgili bir yanlış anlama var. Onu düzeltmek istiyorum. Biraz önce Osman üstad da o konudan bahsetti. Benim derdim illaki mükellef haklarını bir kanuna bağlamak değil. Ama vergi bir kültür meselesidir. Bugün mükellef hakları konusunda çok ileri ülkeler vardır. Amerika, İngiltere, Fransa tahmin edilebilir ama Yeni Zelanda ve

Avustralya’da da vardır. Bu konuda çok ileri ülkelerdir. Dolayısıyla, burada bir kanuna bağlama ihtiyacı duymazsınız. Çünkü vergi kültürü gelişmiştir bazı ülkelerin. Onlar uygular. İdare orada uyguluyor. Bir sorun yaşanmıyor. Biz niye bağlamak zorundayız? Çünkü bizde uygulanmıyor. Keşke bildirge olarak kalsa ve hepimiz uysak, idare de uysa. Hiçbir sorun çıkmasa. Ama uygulanmıyor. Dolayısıyla, mükellef haklarını bahsettiğim metin vergi usul kanununa sadece hukuki meşruiyet kazandırmak amacıyla bir madde halinde almakta. Ama tabii ki mükellef hakları alt komisyonunda her boyutunu tartıştık. Bununla ilgili her maddenin bir bağlantısı var. Ayrıca, oradaki açıklamalarım hala vardır. Her maddedeki mükellef haklarını ayrı ayrı değerlendirmek şartıyla tek madde halinde vergi usul kanununa da bir madde eklemek gerekir demiştim. Hala o görüşteyim. Sedat Bey’le devam edelim.

SEDAT ERATALAR

Ben çok kısa iki konuya değinmek istiyorum. Bunlardan bir tanesi beyannameli mükellefiyet, çok konuşuldu. Özellikle vergi ödenmeyecekse beyanname verilmesine gerek var mı diye çok tartışıldı. Bu genel olarak bizim izleyeceğimiz vergi politikasının bir unsuru olarak ki, özellikle servet ve harcamaya dayalı birtakım otokontrol sistemleri yaratacağsak tabii ki vergi ödenmemekle birlikte beyanname verilmesi çok önemli bir sonuç doğuracaktır. Bazılarınız hatırlayabilir: 1980 öncesinde servet beyanı müessesesi varken ki o zaman oransal olarak en azından gelir vergisi beyannameli mükellefiyet sayısının çok daha fazla olduğunu düşünüyorum. Orada servete dayalı incelemelere baz teşkil etmek amacıyla kullanılan bir yöntemdi. Yurtdışında da, örneğin Amerika’da benim bildiğim böyledir. Verilen kişisel beyannamelerin bir bölümünde, bir sayfasında, servete dayalı en azından Amerika dışı servet veya ülke dışı servetlerin bildirildiği bölümler vardır. Yani o açıdan beyannameyi sadece bir iade müessesesi veya bir yük olarak dikkate almamak lazım. Tabii bu yönde servete dayalı bir gelir vergisi politikası izleyeceksek. TÜSİAD olarak da belki böyle bir tavsiye ya da öneride bulunmuyoruz.

Üzerinde çok konuşulan diğer bir konu da, geçici 67. Seneye muhtemelen geçicilik özelliğini de kaybedecek. Bildiğim kadarıyla süresi 2015 sonunda bitiyor. Herhalde bizim vergi sistemimiz içerisinde en verimli vergi. Tabii mali açıdan verimli bir vergi, çünkü Maliye’nin fazla bir şey yapmadan büyük çapta toplam 50-60 tane bankayı kullanarak topladığı bir vergi yükü. Buna stopaj demek de çok zor. Bu yarı beyan, yarı stopaj usulü vergileme türü. Mevduatları kastetmiyorum ama diğer yönleriyle. Bu madde uygulamasında da bana göre birçok haksızlık var, belirli ürünlerin vergilendirilmesi türünde. Onun detayına girmek istemiyorum, ama bir banka uzun vadeli mevduat alırsa yine bir stopaj yüküyle karşı karşıya. Onun yerine bir bono ihraç ederse orada vergi yükü sıfıra inebiliyor. Bir de, tabii, geçici 67 aslında, tek başına geçici 67 demeyelim, ama bunu diğer gelir kalemlerinin vergi oranlarıyla mukayese edersek yine çok ayrıcalıklı bir farklılık getirilmiş durumda. Bugün ücret alan bir kişinin ödeyeceği gelir vergisi oranı kanuni bir değişiklik yapılmadıkça azaltılıp yükseltilemiyor. Ama geçici 67 ve buna benzer yine stopajla ilgili hükümlerde Bakanlar Kurulu’nun yetkisi çerçevesinde bu oranlar çok rahat istenildiği dönemde değiştiriliyor. Teşekkür ederim.

ALİ TARİK UZUN

Koç Holding Denetim Grubu Başkanım. Bazı şeylerin hatırdan yanlışı kalmaması adına söz istiyorum. Öncelikle, disiplin kavramını göz önünde bulundurmanız lazım. Herkesin beyanname vermesi fikrini eskiden beri savunan bir kişiyim. Vatandaşlara belirli bir disiplin getirecek, vatandaşlık bilinci aşılacaktır. Mesela bugün itibarıyla ücret geliri elde edilen bordroyla vergisini ödeyen herhangi bir çalışana; kendisinden bir yılda toplam ne kadar vergi kesildiğini sorun. İnanın bilemez. Ama beyanname verdiği takdirde elde ettiği gelirin 1/3'ünün devlete ödendiğini gayet iyi bilir ve takip eder. İkincisi, istisna ve muafiyetlerden lütfen korkmayalım. Her bir istisna veya muafiyet belli bir amaç dolayısıyla getirilmiştir. Kökten tüm istisna ve muafiyetleri vergi yasalarının içinden söküp atalım demek çok kolaycı bir yaklaşım olur. Niçin getirildiğini unutmadan, çok iyi irdeleyerek sorgulayarak, kaldırmadan önce son bir kez daha düşünmek gerekir.

Üçüncüsü, transfer fiyatlandırması kavramı eskiden de vardı, ancak şimdi çok daha kapsamlı bir şekilde hem Kurumlar Vergisi Kanunu, hem de Gelir Vergisi Kanunu içerisine girmiş oldu. Transfer fiyatlandırmasına bakıldığında asıl olan belgelemedir. Bize sürekli olarak bunun çok önemli olduğu vurgulanıyor. Her şeyiniz belgelensin, her şeyiniz sözleşmeye bağlansın, transfer fiyatlandırması raporu hazırlayın; hem TTK'ya göre, hem SPK'ya göre, hem de Kurumlar Vergisi Kanunu'na göre hazırda bulunsun, biz gelip bakacağız deniliyor. Hazırlıyoruz, her şeyi yazılı sözleşmeye bağlamaya çalışıyoruz. Ancak öbür taraftan da her şeyini belgeleyen Devlet, halen damga vergisi tatbik ediyor. Bugün itibarıyla sözleşmelere tatbik edilen damga vergisi binde 8.25'den binde 9.48'lere yükselmiştir. Neredeyse % 1. Diyebilirsiniz ki, belirli bir tavan uygulaması vardır. Orada da birçok tartışma vardır. Ama söz konusu tavan da 1.5 milyon TL'ye çıkmış durumda olup kanaatimizce aşırı yüksektir. Bir başka muamele vergisi ise BSMV'dir. Devlet bir yandan size yurtdışından kredi ver, yurtdışında şube aç diyor. Açıyorsunuz, sonra Devlet geliyor diyor ki, o şube Türkiye sayılır ve ben oradan da BSMV isterim diyor. Bu da çok önemli ve enteresan bir konudur.

Son olarak tapu harcından bahsetmek istiyorum. Kentsel rant konusuna bakıldığında, kayıtdışı ekonominin en önemli olduğu alanlardan bir tanesi de gayrimenkul sektörüdür. Neden? Çünkü asgari beyan değeri var. Tapu harcı toplam (% 2 x 2=) % 4'dür. Genelde alıcı öder. Çok ağır bir vergi yüküdür. Asgari beyan değeri uygulaması olduğu için, insanlar genelde gayrimenkul alım satımını asgari beyan değerinden yaparlar.

Sonuç itibarıyla; reel sektörde ücretli olarak çalışan ve aynı zamanda gelir vergisi beyanname vereni bir kişi olarak herkesin beyanname vermesi gerektiğini düşünmekteyim.

İkincisi, muamele vergileri kaldırılmasın; ama nispi değil maktu hale getirilsin.

Damga vergisi defteri güzel bir uygulamadır. Kaldırılmasını önermemekteyim. İz bıraktığı ve reel sektörün kendi kayıtlarını daha rahat takip edebilmesi için, bu kaydın tutulmasında fayda vardır. Mesela bir sevk irsaliyesi. Bunlar sadece bizim devlet için düzenlediğimiz evraklar değil. Stopaj nispeti azaltılsın ama tamamen kaldırılmasın. Nihai vergi yükü % 34 mertebesine denk gelmektedir. Kurumlar vergisi artı, beyanname ile verdiğiniz gelir

vergisine baktığımızda nihai vergi yükü toplamda % 34'e geliyor. Nihai vergi yükünün % 30'u geçmemesi gerektiği inancındayım.

% 15 Kurumlar vergisi ile vergilenmiş bir kazancı %10 temettü stopajı tatbik ederek dağıttığımızda nihai vergi yükü % 28 civarına inmektedir. 6 puanlık bir rahatlama sağlıyor. Bunun can suyu gibi mükelleflere ekstra teşvik sağlayabileceğini düşünmekteyim.

Disiplin aynı zamanda bize hem denetim elemanlarının yapmış olduğu incelemeler açısından akabinde bizim yargı sistemine duyduğumuz ihtiyaç açısından da son derece önemlidir. Biz yargıya güvenmek zorundayız.

Bir arkadaşımız geçici verginin kaldırılmasından bahsetti. Çeyrek dönemler itibariyle belirli büyüklükteki firmalarda konsolide raporlar çıkartılmaktadır. SPK'ya, borsaya bunları bilgi olarak sunmaktayız. Haliyle geçici vergi bize disiplin sağlar. Dolayısıyla, geçici verginin kaldırılması değil, belki geçici vergideki uygulamanın bir benzerinin kurumlar vergisine getirilmesinde fayda vardır. Zannedilmesin ki, % 10 hata payı geldiği takdirde Devletin bütçe vergi gelirlerinde otomatikman % 10 azalma olacak. Bu şekilde bir yanılma marjının olmasında fayda vardır.

Son olarak, bir konuya daha değinmek istiyorum. Bu ayın başında 6455 sayılı bir kanun çıktı. Bu kanunun birinci maddesinde 153/A maddesine ilişkin bir düzenleme yapıldı. Yeni bir madde ilave edildi. Başlığına da teminat denildi. 2.5 sayfalık bir madde. 10'ncu fıkraya gelinceye kadar zaten neredeyse 2.5 sayfa okumuş oluyorsunuz. 10'ncu fıkrasıyla son derece sakıncalı bir düzenleme getirilmiştir.

Maliye şöyle diyor: 1 liralık sahte veya muhteviyatı itibariyle yanıltıcı vesika yakalarsam ve bu yargıya gittiğinde de kesinleşir ise, son 6 yılın her türlü vergi teşvik ve desteğini faizi ve cezasıyla senden geri alacağım diyor.

10 milyon evrakın girip çıktığı bir yerde hiçbir şirket idaresinin veya personelinin, herhangi bir kasıt unsuru içerecek böyle bir belgeyi alması mümkün değildir, tam aksine menfaati aleyhinedir. Ancak denetim elemanlarının aksi yorumları ile geçmiş 6 yıllık her türlü vergi teşvik ve desteği mükellefin elinden geri alınabilecektir.

Bu bir 'iceberg' gibi karşımızda duruyor, üzerine doğru gidiyoruz. Buna yönelik şikâyetler belki bugün yarın gündeme gelmeyebilir ama 2-3 yıl sonra çok sayıda feryat eden mükellef ortaya çıkacaktır. Çok teşekkür ediyorum.

HAKAN ÜZELTÜRK

Teşekkür ederiz. Öncelikle, TÜSİAD'a, çalışma grubuna, bütün arkadaşlara ve Sayın Sedat Eratalar'a çok teşekkür ediyorum. Bütün katılımcılara da teşekkür ediyorum. Bütün bu konuşma ve tartışmalar umarım sonuç doğurur ve Gelir İdaresi tarafından dikkate alınır. Tekrar teşekkürler.